

Inn. Laner
Med. Prof.

CORN. ALB. KLOEKHOF

M E D. D O C T.

OPUSCULA
MEDICA.

- I. HISTORIA FEBRIS EPIDEMIÆ
CULENBURGENSIIUM, ANNI
MDCCXLI.
- II. DE VENÆ SECTIONIS TERMI-
NO IN ACUTIS.
- III. DE STREPITU IN PECTORE IN-
TER POTANDUM, DE PRO-
LAPSU AD PEDES, ET SIMILI-
BUS ACUTORUM SYMPTO-
MATIS.
- IV. DE CRISIBUS.
- V. DE MORBIS ACUTIS RECIDIVIS.

W. J. J. J. J. J.

ca. d. c.

TRAJECTI AD RHENUM,

Apud NICOLAUM VAN VUCHT.
MDCCXLVII.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ADJUTANT GENERAL

ADJUTANT GENERAL

ADJUTANT GENERAL

ADJUTANT GENERAL

VIRO CLARISSIMO
JOANNI OOSTERDYK
SCHACHT,

PHILOSOPHO ET MEDICO,
CORN. ALB. KLOEKHOF.

 INGULARI quadam societate devinciuntur humanitatis & literarum studiosi, præsertim hi, queis eadem studiorum ratio est. Adstringit hoc vinculum amicitia. Confirmatur amor beneficiis acceptis, & accipientis grato memorique beneficiorum animo.

Talis autem est nostra conjunctio. Multum inter se distent, ut distant, ultro lubensque fateor, plurimum, nostræ facultates quibus Medendi artem expoliamus, veruntamen idem utrique nostrum curæ est cordique. Simul autem literarum super re Medicâ commercium primam inter nos notitiam fecerat, haud

indignum me censuisti quem in amicorum numerum referres. Amicitiam honorificam avidus arripui, duxique colendam eò diligentius, quo celerius quoque magis a fastu, familiari doctorum probro, te remotissimum cognoveram. Amicitiam excepere plurima, quibus me complexus es, beneficia: quæ cari quondam Præceptoris mei, præclari Parentis tui, cujus propensam in me voluntatem sæpe gratus recordor, imaginem mihi jucundissimam in Filio præbuere. Horum autem beneficiorum non immemorem tibi me videri mihi blandior. Enimvero publicè profiteri gestiens quid quantumque tibi debeam, clarum Nomen tuum præscribere decrevi Medicis his Opusculis, quæ, cum incepta vidisses, ut ad umbilicum ducerentur, & ederentur, ipse postulasti.

Accipias igitur, serenâ fronte, quæso, pignus hoc amoris, existimationis, observantiæ, gratæque voluntatis erga te meæ, nunquam intermorituræ. Memoriam mei, benevolentiam tuam perren-

rennem & perpetuam ambientis, idem
tibi sæpiusculè renovet. Valeas longum,
& splendidam, quam in re publicâ Me-
dicâ personam sustines, tueare felicif-
simè!

*Dabam CULENBURGI, die
quarto Octobris, Anno Do-
mini MDCCXLVII.*

LECTORI AUCTOR.

S.

UTILITAS & delectatio quas ex aliorum impensis in publica commoda laboribus ipsi percipimus, nos vetant subterfugere molestiam similium, si quæ valemus, officiorum. Et suavissimâ homines demerendi spe, nec levi mercede, debita hoc genus officia præstamus ultro.

Hujusmodi laboris occasionem dedisse visa fuit epidemia febris CULENBURGENSESIUM Anni MDCCXLI; cujus descriptio diligens, fidaque sanationis adversis & prosperis successibus stabilitæ narratio, Medicinam febrium acutarum illustraturæ credebantur. Circumspecta postuletur, at egregiè fructuosa comperitur, ex similitudine morborum argumentatio.

Occasionem datam amplexus, ex adversariis, aut firmâ memoriâ, bonæve fide, memorati morbi historiam conscripsi. Affinis materiæ loca ex HIPPOCRATE collegi, digessi, & ordine subjunxi, quibus aliquam lucem addere me posse putabam: ex ipso HIPPOCRATE HIPPOCRATEM explicari fidelissimè, rationes eventusque rerum utiliter conferri, persuasus. Similis est ratio locorum ex aliis Auctoribus citatorum, quæ, dum operi incumberem, occurrerunt.

Historiam scribenti quatuor Argumenta se
pro-

LECTORI AUCTOR.

prodidere, momentosa ea & intricata; quæ totidem Dissertationibus expedire suscepi.

Passim quidem propositum fuit ea prætermittere, quæ nec illustrare noveram, nec ad catenatum sermonem erant necessaria; sed, accuratorem affectanti, minutiis nunquam nimis inhærere difficillimum est.

Libros qui HIPPOCRATIS nomen præ se ferunt, ita citavi, quasi omnes HIPPOCRATEM Auctorem haberent. Aliunde petita librorum distinctio, quæ tamen incerta persæpe, citatis digestisque locis applicari posset.

Ab HIPPOCRATIS versione quam FOESIUS adornavit rarò discessi. Auctorum, qui per paginas hîc citantur, editiones quibus usus sum, ad primas eorum allegationes notavi.

Ubicumque Auctorum placita refero, nec expressè dijudico, ea me referre solum, vel explicare, cæterum suis Auctoribus relinquere, velim existimer.

Postremum, perfectam epidemice febris historiam me dedisse, vel perfectam medendi viam monstrasse, subjectarumve Dissertationum materiem exhaustisse, nequaquam præ me fero. Diem meliora docere nimis compertum habeo. Multorum, quibus hæc Opuscula laborant, defectuum gnaro, pluresque metuenti, satis superque fuerit, si modò paucis monitis, quæ dies confirmat, Medicinam ampliassse reperiar.

INDEX OPUSCULORUM.

I. HISTORIA FEBRIS EPIDEMIÆ CULENBURGENSIUM, ANNI MDCCXLI.

- CAP. I. Descriptio morbi. Pag. 1.
II. Medicina ægris facta, generatim. 14
III. Symptomata præcipua & medelæ horum: rectio item egestionum levantium, spontanearum: sigillatim. 44
IV. Continuatio præcedentis argumenti. 80
V. Egestionum criticarum gubernatio: προφύλαξις & medicina recidivarum: sequelarum morbi sanatio. 105

II. DISSERTATIO DE VENÆ SECTIONIS TERMINO IN ACUTIS. 117

III. DISSERTATIO DE STREPITU IN PECTORE INTER POTANDUM, DE PROLAPSU AD PEDES, ET SIMILIBUS ACUTORUM SYMPTOMATIS. 161

IV. DISSERTATIO DE CRISIBUS. 187

V. DISSERTATIO DE MORBIS ACUTIS RECIDIVIS. 225

HISTORIA

FEBRIS EPIDEMIÆ

CULENBURGENSIIUM,

ANNI MDCCXLI.

CAPUT I.

Descriptio Morbi.

UTUMNUM sterilem ANNI MDCCXL. continuò excepit inundatio insulæ Batavorum, permolesta incolis, quos accedens intensum brumæ frigus, annonæ caritas, & rara silentibus negotiis merces, damnis mactabant.

Inde victus pauperculorum nostrorum præcipuus e Solani esculenti tuberibus, quæ è Belgico Latinè, mala terræ, vertas, flumine aggeres perrumpente submersis primum, dehinc frigore congelatis, mox, aliquantisper durâ minus tempestate regelatis, sic corruptis. Habitacula eorundem diu aquis macerata, etiam coërcito intra ripas amne, mediâ hyemæ humidissima exstiterunt.

Huic *περσάσει* adscribebantur, quæ, ineunte

A

Fe-

2 HISTORIA FEBRIS

Februario ANNI MDCCXLI, prodiere febres continuæ, nullo insigni symptomate notabiles, nisi diarrhoeâ aquosâ, torminis omnis plerumque experte, longâ, multâque: quæ vel ab initio febris aderat sponte, vel remediis, ad febrem, acidulis illico provocabatur. Sed & lumbrici varii generis plurimos febricitantium infestabant; qui, si per gulam erumpere nitebantur, immanes angores ante pariebant, rejectis iis mox evanidos. Nec modò puerili, sed & provectæ ætati, frequens verminatio fuit, ut post inundationes adsolet; insectorum, scilicet, omnis generis feracissimas.

In his morbi popularis incunabulis rarior visa venæ sectionis opportunitas, quia febris remissior. Rhabarbaro venter purgabatur. Ex remediis ad vermes deligebantur terrea, minus tenuem in pulverem resoluta, quæ motu primarum viarum serpentino dum aguntur, scabritie sua vermes creduntur conterere. Cæterum feбри, & alvo, sæpe etiam post finitam Rhabarbari actionem, immodicè fluxæ, medicina facta, qualis infra memorabitur. Refrigerantia parciora mitioraque hic conveniebant. Rhabarbarum, semel datum, vice purgantium deinceps usitatorumungebatur.

Indies a parvis his initiis gliscebatur morbus; calore verno, æstivoque, accedente, acutus

tus ardensque evadebat; & qui vix alios præter incolarum tenuissimos adflixerat, deinceps in melioris quoque fortis cives grassabatur; sic tamen, ut altioris conditionis homines ejus fere immunes manserint: Mensibus Octobri & Novembri adhuc frequentissimus, Decembris principio receptui canens, post Solstitium hybernum nusquam ultra deprehensus.

Erat autem morbus manifestò contagiosus, quippe qui perrarò unum eorum, qui convictu communi utebantur, solum corripere, sed in unâ familiâ citò plures: ut & præ reliquis hos, qui multum apud ægros versari necesse habebant: nec alia apparet ratio, cur idem passim prehenderet civium mediocres, quibus salubris victus suppetebat, primoribus intactis, præterquam frequentius illorum cum tenuibus commercium. Talis autem erat increbrescentis atque invalescentis morbi facies.

Percipiebatur in initio horror; frigus; mox calor gradu varius, urens nonnullos, ficcus plerumque; sed in his quibus solida laxiora, qui sitim calente aquâ sorptâ restinguebant, & qui corpus superfluis stragulis operiebant, ardor comitatus sudoribus profusis jam statim erumpentibus, assiduus, nec ex toto corpore æquè prodeuntibus, sæpe nec absque perspicuo ægrorum damno & angoris incremento

4 HISTORIA FEBRIS

promovendis. Simul urgebat atrox capitis dolor; orbitarum oculi utriusque partem profundissimam, finuum locum, diductas ossis frontis laminae inter mediorum, nasi radicem, aut medium calvariae fundum, praefertim occupans. Porro dolor lumborum & artuum magnus: dolor item inflammatorii similis, latera, vel sternum, vel abdominis aut pelvis partem aliquam, tenens, sed externus: nempe ad alterutrius ventris viscera dolor istiusmodi, sensu aegrotantis indice, non pertingebat. Praecordiorum angor, quem citò sequi solebant dejectiones biliosae flavae, nigricantes, virides, aut aquosae, plurimae, plerumque sine dolore: Vomitus similium: Vermium etiam egestionem per os vel alvum: omnia cum multo angoris levamine. Respiratio plurimis oppressa. Pulsus arteriarum celer, idemque contractior & durus, aut amplius & mollior. Lingua paucis per omnem morbum sanae similis; sed fere primis febris diebus alba ficca, & dein ejusdem coloris crusta obfusa; vel velamine fusco, pedetentim nigrescente, tandem rimas agente, dorsum obducta; eadem, aequè ac fauces, aphthis densis obfusa quandoque, in morbo gravi, longiore, continuo. Appetitus omnino prostratus. Sitis summa. Urina nonnullis colorem sanae similis; saepius multà flavedine saturata, rubicunda, confestim in vase

tur-

turbata, rufa. Cervix multis rigida, nec absque acuto cruciatu tantillum mobilis. Vigiliæ assiduæ, molestissimæ. Delirium rarum his quibus citò judicabatur febris, aliquoties resurrectura; nisi in criticâ perturbatione: sed quibus una, longior, continuata, febris, eademque gravis erat, provecto morbo delirium frequens accidit, ut & surditas, & coma, vigil aut somnolentum.

Nempe sub hac duplici specie febris nostra popularis incessit: plurimis intra primam dierum hebdomadam finiebatur, citò reditura: alios ad secundam vel tertiam septimanam continuata occupabat, nec denuò adorta restitutos: ut infra pluribus.

Iisdem gravissimè & diu decumbentibus, ultimis morbi diebus, contingere prolapsus ad pedes; tendinum in carpis assultus; floccorum venatus; strepitus in pectore inter potandum; somni species cum palpebris non commissis, ut inter has ex albo oculorum aliquid appareret; oculi hebetes, tristes, languentes, pulverulenti & lemoso glutine immundi; urinæ fæcumque exitus injussus.

Liberalis narium hæmorrhagia nonnullis supervenit: paucis item, constitutione ad summum sævitiae gradum appropinquante, post primos morbi dies, effloruere maculæ obscurius rubræ, purpureæ, aut nigricantes, pulicum morsibus majores, nec perfectè ro-

6 HISTORIA FEBRIS

tundæ, nec uniformes, nec in extensione stabiles, cutim non excedentes. Hæ per aliquam multos dies persistebant, & absque deprehensâ desquamatione sensim dehinc evanescebant. Dempto capite corpus sine loci delectu deturparunt, in pectore tamen & cruribus creberrimæ & confertissimæ. Visa quoque exanthemata rubella, maculæ an pustulæ dicenda.

Horum, denique, symptomatum pleraque infra magis fusè enarrabuntur, ubi singularem præcipuorum medicinam trademus.

Tragœdiâ hac, quâ utrique febris speciei communis erat, actâ aliquamdiu, vulgò quartum labentem inter & octavum diem, (diem ubique *ἡμέραν* voco, a primæ invasionis momento quatuor & viginti horas completens;) corripiebatur ægrorum de morbo resurrecturorum magna pars, accessione febrili, quæ initium faciebat a rigore, e lumbis ferè inchoante: nonnumquam cum frigore summo; faciei pallore, livore; plumbeo manuum & unguium colore; *δυσφορίᾳ* universali; pulsu celerrimo, parvo, inæquali, intermittente, imò quandoque in carpis sese omnino subducente; respiratione parvâ; vocis & sensuum omnium deliquio, nunc cœpto, aliàs absoluto; ita ut ab omni parte moribundi formam decumbens referret. Ponè quæ phænomena, excusso quasi, medio de frigore, calore,

lore; citò in æstum evecto; integrascentibus, quin nimia intensione sæpe turbatis, animi actionibus; redeunte & increbrescente spiritu: in summum etiam vehementiæ fastigium ocyus emergente pulsu; fugato rigore, pallore, & reliquis primæ modo memoratæ scenæ partibus; toto corpore manabat fudor copiosissimus, graveolens.

Nonnullis qui minus firmâ sanitate ante morbum fuerant, medio illo frigore jam prodiit fudor, idem per horam unam vel alteram frigidissimus & dein recalescens: in cæteris ægris caloris pedisequus fudor, ipse a sui initio calidus: uterque per duodecim vel & multò plures horas continuatus, non secus ac si tenuatus sanguis, succique omnes, in eum toti cederent. Largissimus fudor primis horis, postremis moderatior profluxit.

Attamen accessionis hujus initium levius multis: quibus post aliquot rigoris & horroris e dorso reciprocationes, obortumque dehinc calorem, laxatis spiraculis totâ cute prorumpebat fudor.

In aliis rursus, & nominatim his, qui mente, metu mortis irrequietâ, morbum tolerabant, *δυσφορία* & angor animi, in delirium, etiam ferox, tendentia, criticam hanc egestionem præcedebant: sed verbis aut leni anodyno compositis affectuum motibus, memoratum laticem salutis nuncium brevi cutis plorabat.

8 HISTORIA FEBRIS

Sudor ille jam inde a fui principio vomitum vel alvi fluxum, ad id usque momentum pertinacissimos quandoque, statim terminabat. Idem vix per horam ex toto corpore uber manaverat, quin, ut plurimum certè, levamen evidentissimum æger in cunctis experiretur. Post plussculas horas pulsuum frequentia & magnitudo sensim diminuebantur, ita ut, sudore nuperrimè cessante, aliquando nullam, vel minimam, arteriæ vibrationem digitus explorans in carpo perceperit: donec motu sponte resuscitato, & resectis alimento ægris, ad motum redditarum virium pulsus redierit. In illo pulsuum deliquio animum tamen omni ex parte sibi constitisse sæpe mirari subiit. Tandem, sudore finito, febris quidem præsens, & quæ inde pendent, omnino desinere.

Quin sudores critici illi, quos frigidos coepisse diximus, satis citò tamen, & durante etiamnum frigore, levamen tulêrunt, nec eventu minus salutare; quum fuerit, ubi in postremo eoque perfectò morbi universi iudicio tales fluxerint. Scilicet uni ægro plures febres, crisesque, crebro contigisse, deinceps notabimus. Fortior arteriarum vibratio pedetentim secuta, εὐφορία quædam citò manifesta, silentium item variorum symptomatum hucusque pertinacium, discrimen posuere inter hos, etiam antequam recaluerant, & su-

sudores frigidos illos, qui sunt infausti indices, effectusque, vitæ fatifcentis (a).

At verò febricitantium illis quibus in duas vel tres septimanas durabat morbus, rarò aut nunquam per sudores præcipuè, sed per urinam ille terminabatur. Quæ in hoc casu, ad finem febris, prodibat multa, saturata flavedine,

(a) Non omnium sudorum frigidorum in acutis eadem ratio est. Canon ille: *Sudores frigidi cum acutâ febre mortem, cum mitiori longitudinem morbi, significant*: ad eos sudores pertinet præsertim, „ qui frigidi manare per-
„ gunt, nec in calentes
„ brevi commutantur.” Videatur HIPPOCRATES *De judicationibus*, juxta editionem Foëssi, Genève MDCLVII. pag. 54. lin. 25-27. *Ibidem*, lin. 34--35. *Coac. prænot.* §. 573. *De morbis Lib. I.* pag. 458. lin. 28--35. *Aphor. Lib. IV.* §. 37. Sanè conditionem hanc IDEM alibi disertè addit, *Epidem Lib. I. Sect. II.* pag. 954. E. & exemplis pluribus eandem animadvertendam præbet: e. g. *Epidem Lib. I. ægr. I.* pag. 966. *ægr. II.* pag. 969. *Lib. III. Sect. II.* *ægr. XI* pag. 1079. Conferatur etiam *ægr. XII.* pag. 1080. Prorsus ut hoc, de sudoribus, effatum capi

debeat, atque illud, de frigore febricitantium: *Aphor. Lib. VII. §. I.* *In acutis morbis extremorum refrigeratio mala*: quem locum interpretaturus attendat necesse habet *Prædict. Lib. I. textum 65.* *Ex rigore refrigerationes, QUÆ NON RECALESCUNT, malæ.* Postremarum demum pessima conditio est. Nam si alternatim corpus perfrigescit & incalescit, longitudinem morbi prædicere HIPPOCRATI sufficit. *De judicat. pag. 54 lin. 30-31.* Imò pedum frigus quod calor insequitur etiam merum accessionis febrilis signum esse aliàs notat. *De rat. vict. in morb. ac. pag. 398. lin. 27-32.*

At in crisi cæterum salutari, ut a frigore quod accessioni febrili criticæ initium ponit, sic a sudoribus frigidis qui post recalescunt, lugubre præsagium omne abesse, nostra historia demonstrat.

10 HISTORIA FEBRIS

dine, citò in vase turbata, mox ad fundum hujus depositura sedimentum largissimum, ex albo flavum, spissum, inæqualis, abruptæ, divulsæ, superficiei. Eadem vasis lateribus undique adjungebat crustulam albam, cæruleam, tenuissimam; qualis crassior etiam lotii summa tegebat. Ejusmodi urina erat quæ per plures dies continuos reddebatur, febre abitum parante primum cœpta. Hac profluente febris certò, tutòque, sed lento magis gradu, discessit.

Morbida materies ubi per urinæ vias eliminaretur, accessionem criticam singularem contigisse non memini: non certè primam illam hujus scenam in quâ æger, calore & motu vitali summopere diminutis, moribundi personam repræsentabat: quod ante sudores criticos solenne fuisse diximus.

Et his quidem, absque spectabilis sudoris concursu, solo lotii descripti fluxu, pellebatur ægritudo: sed, ex adverso, sospitali illi sudori comes frequens erat ista, quam descripsimus, urina critica, per biduum etiam triduumve a finito sudore continuata. Attamen ad finem sudoris integre ægri febre jam soluti erant.

Febre primâ sudoribus intra primam septimanam sic judicatâ, fuit, ut ciborum appetentia deficere pergeret, utque εὐφορία illa abesset, quam postremâ vice eodem modo judi-

dicati sentiebant. Pluribus cervicis & artuum dolores excurrerunt. Sed in aliis ne unum phænomenon, quod culparetur, a finiti sudoris tempore notatum fuit. Utrique recidivis obnoxii. Nempe subitaneo hoc sudore critico a febre liberorum plurimis, quinto vel sexto die a recuperatâ salute, vel paulò ferius, sed ocyus multoties, recidiva contigit; invasiones modo, decursu, crisi, primam febrem referens: cujus, contra, mali immunes illi, quos per duas tresve hebdomadas morbus tenuerat, & præsertim urinâ illâ hypostaticâ, lentiori gradu, demum fuerat terminatus. (a)

Quin plerisque illorum non una talis recidiva

(a) Febris tardius decrementum in crisi per urinas, quam per sudores, omnibus commune est: sanatio febris per urinas solutio magis est, quam crisis. Sed &, comparatè loquendo, communis omnibus esse videtur major fidelitas sanationis febrium quæ per urinas hypostaticas, principe loco, & ferius, fit: utique fidissimis ea annumeranda. Utrumque HIPPOCRATIS doctrinæ consentaneum. Hæc ille, in populari quadam constitutione, febrium continuarum

ferace: Quibus ad urinæ difficultatem res tota se converterat, in eamque humorum secessus fierent, iis hoc unum utile omniumque efficacissimum signum fuit, quod etiam plerosque omnes ab imminente maximo discrimine vindicavit. — Quæ ad urinæ difficultatem spectabant, ea his diuturna & molesta fuere; urinæque copiosæ, crassæ, evariantes, & rubræ, partimque cum dolore purulentæ. Atque hi omnes superstites evasere, neque eorum quenquam interisse cognovi. Epidem. Lib. I. Sect. II. pag. 947. H. 948. A. B.

diva accidit: plures tribus aliqui quatuor certaminibus, per plurima similibus, defungi necesse habuerunt. At non ullius recordor, quem, semel perfanatum, toto currente anno febris denuo adorta sit; etiamfi diætam pauperes negligerent, aut ægrorum conversatione uterentur restituti.

Postremum notamus in decursu morbi, ante criticos sudores, alios nonnullis profluxisse, qui levare ægros potius quam gravare visi.

Morbi continuati aut recidivis distincti sequelæ, & reliquæ, post integram sanationem febris, deprehendebantur hæ, vel harum nonnullæ: Stupor animi: visus, auditus, hebes: scapularum, humerorum, cervicis, dolor; rigiditas: aquosus perinflammis crurum & pedum tumor, inertia: cuticulæ in magna frustra decessio: capillorum defluvium: debilitas ingens, absque periculo quidem, verum tardè tamen, superanda.

Constitutionis occasio & historia ergo aperte monstrabant, victum insalubrem, aut contagiosam labem quam propinqui ægri exhalabant cum aëre deglutitam; vel eandem aëris labem inspiratu ductam pulmonibus; sanguini circumducto mista, singula vel combinata inter se, febrem accendisse: illam quidem symptomatum numero, indole, gravitate, periculo, multum diversam, pro differenti corporum conditione; præsertimque vis-

viscerum abdominis statu; & colluvie primarum viarum, præfente, vel fecus; quæ ante febrem, & cum febre, obtinebant. (a)

In quàm plurimis febris erat inflammatoria, intensiōis gradu, non indole, diversa: sed plerisque eorum, quibus exanthemata erumpebant, sanguinis inflammatorii motus rapidus veram ideam morbi exprimebat neutiquam: in nonnullis decumbentium, præter hos, idem observatum. Levamen maximum a venæ sectione, & crusta albicans sanguini aliquamdiu a coeptâ febre misso supercrescens, certissimi erant characteres morbi, stabilitâ methodo generali, quam infra trademus, medicandi: qui characteres in aliis aberant. Et inflammatoriam quidem morbi speciem ob oculos habebimus in medicinæ morbo factæ sequente historiâ: cui quæ de medicinâ cæterorum ægrotantium notanda habemus, suis locis figillatim inferemus.

(a) Morbidis inquinamenti infectum aëra respirando captum principem morborum causam, imò populariter grassantium solam esse, multâ oratione probare nititur HIPPOCRATES *Lib. de Naturâ hominis*, pag. 228. lin. 28. ad usque pag. 229. lin. 15. De flatibus, pag. 296. lin. 22. ad usque pag. 297. lin. 32. Confer. *De Humoribus*, pag. 50. lin. 10-12. Ejusdem doctrinam, reliquo paragraphi hujus argumento quæ congruit, digessimus in Dissertatione subnexâ *De crisi*bus.

CAPUT II.

Medicina ægris facta, generatim.

MEDENDI viam, quam in populari nostrâ constitutione tenuimus, indicaturis, illam communiter aptam in plurimis, de regimine quædam præmonere necesse est.

Ægri statim lecto addicti, modicisque, & levioribus ferè, stragulis tecti ita, ut exteriora corporis semper calerent æquabiliter, sed nec ultra modum, quousque febris ardens modum sinebat. Apertâ fenestrâ novus aër subinde receptus, eò frequentius, quò magis intendebatur morbi vel tempestatis calor: quo tempore lecto circumcinctæ cortinæ cavebant, ne morbo ardentes appulsu frigidioris auræ subitaneo damnum caperent: clausis fenestris cortinæ rursus diducebantur. Vesperâ adpropinquante, quamdiu vires ipsorum id ferebant, cubili exempti sunt, quo per horæ dimidium, vel circiter abfuerunt, a vento & frigore defensi: dum, puta, puriori aëre dissipabantur halitus morbidi quos corpora continuò febricitantium spirant, quibusque lectum imbuunt & stragula.

Ex agresti quidem plebe nonnulli haud ita hæc curabant, quin primis morbi diebus interdum

terdiu plures horas in sedili tranfigerent vesti-
ti; nec insigni aliquo inde damno multati
sunt: verum tamen lecto, ad normam indi-
catam, ægros addicere, etiã hos, qui eo
carere sustinuissent, prudentius meliusque
visum. Quod ad regimen enim, laudata ra-
tio calorem moderandi curaturo suffecit. At,
ab alterà parte, membrorum, febricitantibus
ferè delassatorum, in decubitu gratior quies
est; & externo corpore, artubusque, mo-
dicè calentibus, impetus sanguinis febrilis in-
tus foras quodammodo deflecti creditur. His
accescit morbi solennis judicatio per sudores:
nam perspirabile modicè & innoxie coacer-
vatum, aliquantisper laxando cutis spiracu-
la, viam strata sudoribus iis præstiturum
sperabatur. (a) Quin etiam sudores levantes
ita facilius & prodeunt & sustinentur. Porro
in decubitu & summâ quiete longè firmitus
Medici judicium de febricitantium pulsu &
spiritu, quos sustentati corporis molestiâ, mo-
tuque etiam levi, in debilibus variari novi-
mus. Et paroxyfmi critici principium mul-
tò commodius in lecto, quàm extra illud,
ex-

(a) Perspirabile tecto cor-
pore cumulatam cutim hu-
meâre sic notat HIPPO-
CRATES, & rationem ad-
dit: *De vict. rat. Lib. II pag.*
363. *lin. 46-50. Cursus qui in*
veste obeuntur, — humidiora
corpora reddunt, quia purus ex-
trinsecus irruens spiritus ea non
repurgat, sed in eodem spiritu
exercentur.

excipitur. Hæc itaque commendatum regimen diverso præferendum suaserunt.

Verum a calidiori, quam quod indicavimus, regimine, citò & notabiliter aggravata valetudo.

Quæ ad potum pertinent: morbi initium multis crebrâ vomitione molestum copiosos haustus aquæ, tepore, admistoque butyro, nauseosæ, & œsophagi irritatione secundandæ, tum poscebat; quo celerius commodiusque bilis putrida, viscosum gluten, & quæcunque ventriculi saburra, exantlarentur.

Repurgato ventriculo, cessante vomitu, serum lactis ebutyrati, recentis, cum aliquot *acetosæ* manipulis cocti, colati, pulchrè valuit fervori febrili mitigando, siti inexplebili restinguendæ, diarrhœæ excitandæ, vel promovendæ, nisi contagium infecisset puriora corpora, nullâ colluvie primarum viarum onerata, nec ergo ad fluxum ventris prona.

Quo postremo in casu potum itidem peridoneum præbuit cerevisia tenuis, cujus haustui instillatus spiritus nitri dulcis ad tres quatuorve vices quotidie.

Serum lactis ebutyrati, cui crusta panis incocta, in minore morbi calore suffecit: Quin tale requirebatur, quando diarrhœam præsentem sustinere, non promovere, conducebat.

Aqua cocta iterumque refrigerata, vel tenue

nue infusum tepidum foliorum Theæ Chinenſium, aut Decoctum hordei, cum certâ lactis dulcis & exiguâ ſacchari portione miſta, utilem præſtabant potum his, quibus alvus refrænanda, ſiſtendave. Decoctum hordei tenuiſſimum vel paulò ſpiſſius, lactis item dulcis portio parcifſima vel largior, ſumebantur, prout ſitis gradus, diarrhœæ modus, alendi intentio, comparata inter ſe, indicabant.

Aqua poſt coctionem refrigerata, cum ſucco citrei, ſaccharo, & vini rhenani tantillo, æſtuentes & ſitientes, unâque debiles, aptè refecit.

Sed potulenta qualiacunque ſaltem aliquantisper tepefacta ſunt, priuſquam propinarentur; ne frigore ſubitaneo, aut inflatione factâ, læderent. Porro, crebrò quidem potus datus eſt, at qualibet vice vix ultra duas treſve uncias: qui enim præ ſiti acerrimâ poculis ingentibus ſeſe ingurgitaverant, actutum de moleſto angore epigastrii diſtenti querebantur. (a) Et quando ſiſtere diarrhœam votum

(a) ARETÆUS CAPPADOX *De cur. morb. acutor. Lib. II. Cap. IV. pag. 103. E. ex editione Boerhavii. Lugd. Bat. MDCCXXXI. In cholera — aquam tepidam ſorbitioni dare oportet, aſſidue quidem ſed paucam, ne tentiones inanes*

in ſtomacho ſiant convulſioni ſimiles. Potio avidè ingeſta retineatur interdum, & angat, hos qui ſponte vomuerunt: at longè certior ejus moleſtiæ metus eſt, quando ſiti reſtinguendæ ſerviet illa non naſeantibus.

B

tum erat, non modò genus potionis definitum est, sed & quantitas ejus moderata; ne idem, alvo in fluorem pronâ, dejectionibus nimis materiem & occasionem suâ copiâ præberet. Denique, sub acidorum usu, lacte dulci ægris omnino interdiximus.

Frigida a pluribus plebejis, dum æstus sitisque impotenter urgebant, plenis cyathis immodicè hausta diarrhœam hîc aliunde familiarem acceleravit, cæterum sine ullâ malâ sequelâ, quod sciam, singulari. (b)

Ci-

(b) Frigidæ usus satis frequens HIPPOCRATI in morbis acutis. Illâ semel & liberaliter haustâ in initio febrium sæpe vomitum ciere Auctorem nostrum, suo loco notabimus. Eandem parcâ copiâ, & certis potionibus interpositam Idem offert, ad sputum educendum, in peripneumoniâ; *De rat. vict. in morb. ac. pag. 394. lin. 34-37. & anginâ. De morbis, Lib. II. pag. 470. lin. 22-26.* Alibi ptisanam frigidam, & aquam, in certâ febre suadet: *De morbis Lib. II. pag. 467. l. 15-16. De affection. pag. 518. l. 47-49.* Porro, descripturus potiones aliquot refrigerantes, in quarum plurimis aquæ & frigoris vim præcipuè conside-

res, ita differit: *Has autem potiones refrigerantes febre ardente laborantibus cum voles exhibeto, quæ multarum sunt virium. Aliæ siquidem mictionem provocant, aliæ alvi subductionem, aliæ utrunque, aliæ neutrum, aliæ tantum refrigerant, non secus ac si quis in vas aquæ ferventis frigidam infundat, vel vento frigido vas ipsum exponat.* — *Aqua etiam cælestis per se sola exhibita prodest.* Sed & simili potione sitim sedare intendit. At quibus febricitantium alvus plus æquo est fluida, potum alium, nec adeo frigidum, præscribit. *De morbis Lib. III. pag. 496. lin. 38. adusque pag. 497. lin. 47.* Sorbitiones tamen frigidiores crassioresque ad refrænandam alvum exhibet: *De rat. vict. in m. a.*

pag.

Cibus in hoc morbo plerumque adeo veloci, ægrisque alimenta passim fastidientibus, par-

pag. 399. l. 8--10. Denique *Metonem* postridie quam febris ardens cœperat, ex liberaliore aquæ potu alvum rectè deposuisse notat, eundemque tertio & quarto die dejectiones tenues expertum fuisse, quinto judicatum. *Epidem. Lib. I. ægr. VII. pag. 983.*

ARETÆUS CAPPADOX frigidam præbet, in causo liberaliorem, in phrenitide parciolem; si ardor hominem torqueat, & sitis, & anxietas, & frigida cupiditas, & furens insania. *De curat. morb. acutor. Lib. I. Cap. I pag. 77. B.* In verâ pleuritide frigida potum omnem severè interdicat. *Ibidem, Cap. X. pag. 93. B. C.* In cholera, certâ occasione, eo utitur, ad ventris adstrictionem: *Lib. II. Cap. IV. pag. 104. A.*

CÆLIUS AURELIANUS, consone doctrinæ Methodicorum qui inflammationes ad morbos *stricturæ, laxantibus* fere sanandos, frigidam verò ad remedia *stringentia* referebant, in passionibus acutis febrilibus potum aquæ calidæ passim, frigida nusquam, quod nove-

rim, commendat, nisi in phrenitide, declinante accessione, si plurima cogit *solutio*. In cardiacâ passione potum itidem frigidum dat: verum eam inter morbos *solutionis* numerabant Methodici. Utrobique potum paucum præcipit: ne liquoris multitudine corpus irrigatum laxetur, sed magis tactu frigida qualitatis densetur. *Acutor. morb. Lib. I. Cap. IX. pag. 28. Lib. II. Cap. XXXVII. pag. 165. edente Ammanno, Amstelæd. MDCCXXII.*

His junge quæ de poculis ad ciendas evacuationes, morbo nunc concocto, notabimus in *Dissertatione de Crisibus*, & habebis præcipuos fines ad quos frigidam, potusque aquosos frigidos, in morbis acutis laudabant veteres. Quorum, & sequentium, doctrinam super hac re, curatius collegisse, collectam rationis & experientia statera denuo examinasse, atque ita periculosa medicinæ tutum usum definivisse, perutilis labor esset. Experimentorum copiam Medicis, sine culpa horum, faciunt

parcus & levissimus, humidus aut certè humori quam proximus, ex fructibus æstivis refrigerantibus, coctis & variè præparatis; lacte ebutyrato, cui milii vel hordei mundati tantillum incoctum; lacte dulci, aquâ, & pane biscocto pauco, quæ unâ bulliverant; similibusque tenuis nutrimenti eduliis. Delectum illorum docebant unicuique ægro propriæ conditiones; diarrhœæ nempe, præsentis, excitandæ, sustinendæ, promovendæ, moderandæ, sistendæve; sitis item; & virium: quorum intellectus facilis ex iis quæ de potulentis diximus. At non modò carnes, sed & juscula harum ferio vetita. (a)

Re-

ciunt ardente morbo laborantes, dum sæpe invito Medico frigidam hauriunt: quando casuum & eventuum discrimen annotare facile est.

Sed in iis quæ de aquæ usu generatim scribunt Auctores, omnino disquirendum, num liberaliter eam vel moderatè haustam, & frigidam calidamve interpretari oporteat. *Vid. HIPPOCRATES De rat. vict. in morb. ac. pag. 394. lin. 52-55.*

(a) In ordinandâ diætâ eorum, qui febribus acutis & morbis acutis febrilibus laborant, carnes & juscula harum aut præterit SY-

DENHAM, aut expressè rejicit. *Vid. Opera ejus universa, Lugd. Batav. edita: MDCCXXVI. pag. 64. 148. 151. 166. 198. 221. 225. 226. 238. &c. 270. 274. 280. 318. 319. 378.* Juscula avenacea, hordeacea, poma cocta, & similia, fere omnes ibi partes implent. Et quidem optima videri possit hæc cibandi ratio, si jusculorum carneorum indolem in putredinem pronam, & calorem febrilem putredini contraria postulantem, unâ consideremus.

Attamen hinc diversa est NICOLAI PISONIS doctrina, quæ juscula tenuia &

Remediorum princeps fuit venæsectio, curationis initium ferè, & fundamentum. (a)
Maxi-

& macilenta, ex vitulinâ carne aut pullis gallinarum, cum refrigerantibus & acidulis herbis alterata, prioribus alimentis in febre continuâ plerumque interponit. *Lib. De febribus Cap. III. IV. v. VI.* In affectionibus quin etiam omnibus ubi localis inflammatio, iisdem, saltem affecto morbo, IDEM utitur. *Vid. capita harum ægritudinum per Libros III. De cognosc. & curand. morbis, sparsa.* Scilicet, ante PISONEM, LOMMIUS Antiquorum præcepta cibandi, ut Græcis atque Italis conducunt, ita Septentrionalibus gentibus ad imitationem inutilia esse, copiosâ oratione monuerat. *De febre continuâ Sect. I. Cap. VI. Sect. II. Cap. IV.* Simillima his HOLLERIUS. Multò etiam, quàm PISO, largiorem alendi modum docuerat FERNELIUS. *Method. curand. febres, Cap. XI. Operum, Coloniae Allobr. MDCLXXIX. editorum, pag. 389--391.*

Sanè virium princeps consideratio est, ex ipso HIPPOCRATE, quæ morbo sustinendo sufficient oportet: & peccatum in tenui

quam in paulò pleniore victus ratione ferè periculosius est. *Epidem. Lib. VI. Sect. VIII. §. 48. pag. 1201. Aphor. Lib. I. §. 5, 9, 10.* Quare multum purgatos citius quàm alios nutrire Ipse jubet. *De rat. vict. in m. a. pag. 402. lin. 16--21.* Rei necessitatem, in hoc casu, sensisse videtur SYDENHAM: ubi enim juscula carnea, raro quidem, sed aliquando tamen, præscribit in febribus acutis & morbis adfinibus, ægros venæ sectione, vel purgatione, spontaneâ eâ aut arte factâ, & morbo ipso, debilitatos ponit. *Vid. Operum Ejus pag. 66. 77. 184. 507. 524.* Nos acutis in febribus provectis juscula illa, PISONI laudata, eduliis, in historiâ nostrâ recensitis, non ægre, postmodum, interposuimus, ubi viribus metuebamus.

(a) In febribus acutis absque inflammatione venas secuisse HIPPOCRATEM, affirmat GALENUS, *Comment. I. in Epidem. Lib. III. ægr. I. Conf. Comment. III. ægr. VIII.* negant alii. *Vid. D. le CLERC, Histoire de la Médecine, Part. I. Liv. III.*

Maximè opportunè instituta illa primo statim die, dummodo de morbi indole constaret, & postquam flammâ febrili emicante frigus & horror aliquamdiu pulsa fuerant, nec ante: vel & initio secundi diei: idque in brachio, nisi sanguinis in caput impetus insignis eam in pede fieri cogeret. Sanguis enim venâ magnâ, amplo vulnere pertusa, citò missus longè efficaciorē medicinam præstat, quam is, qui lentus a venis minoribus distillat; quod sectis manuum pedumve venis crebrò obtinet: insuper ad certam usque mensuram

Chap. XIX. pag. 204. Edition de la Haye MDCCXXIX. Ad GALENI sententiam facit HIPPOCRATIS sermo, Lib. de rat. vict. in m. a. pag. 384. l. 9--13. Sunt autem morbi acuti, quantum nominibus veteres complexi sunt, hi: pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, febris ardens, morbi que alii his affines; quorum febres omnino continuæ interficiunt. Nempe, pluribus interjectis, ita, indiscriminatim, pergit auctor: Ibidem, pag. 396. l. 33--35. At in morbis acutis sanguinem detrahes, si vehemens fuerit morbus, & qui agrotant ætate florenti fuerint, & virium robore valuerint. Argumenta quæ CLERICUS innuit, de febre venæ se-

ctionis impedimento, ex Epidem. Lib. II. Sect. v. pag. 1040. D. & pag. 1046. A. petita, infirma sunt. Nimis diversa est ratio febris, quæ ulceri supervenit, quàm ut inde tractationem febrium acutarum quis argumentaretur. At in ἀφαιρία subitaneâ HIPPOCRATES ab ipsâ febre salutem expectabat. Aphor. Lib. VI. §. 51. & locis parallelis. Minus etiam ad rem faciunt obscura loca Libri de Humoribus, pag. 51. l. 51--52. & Epidem. Lib. VI. Sect. III. §. 31. pag. 1176. quorum diversa esse potest, & omnis incerta est, explicatio. Attamen negantium potior videtur sententia.

ram sic accuratius educitur, dum fluxus sanguinis e vena manus pedisve apertâ sæpe fortu aquæ calentis excitandus est: quare & examini medico, de suâ indole, prior locum multò commodiorem præbet. Primarum viarum purgatio venæ sectioni præmissa non est, nisi quâ forte faburra earum tepidæ haustæ statim & facile cederet.

Sanguis copiâ quidem diversâ valde, pro febris vehementia & ægrorum conditione, sed universim largiori, missus est; ita ut in adulto, & simul valente, primâ vice, vulgò decem unciarum pondus æquare conjiceretur. Hinc subito se febris imminuit, & pectoris oppressio, capitisque & lumborum dolor: mutatione ægris longè gratissimâ. Et omnino benigna quidem febris, licet post plusculas horas aliquantùm resurgeret, satis placidè dein cursum peregit, sub usu regiminis victusque indicati & medicamentorum infra dicendorum: verùm aliàs, & id frequentissimum, eadem æquè sæva recrudit, redivivis iisdem stipata symptomatis: atque his, postero ferè die, vena denuò secabatur. Sed paulò minor sanguinis quantitas tum detracta, quàm quæ primâ vice unicuique ægro apta fuerat. Præter has, extra recidivam, institutæ venæ sectiones symptomata principe loco spectabant; quarum ergo occasiones demum postea monstrandæ.

Primo morbi die nondum longius provecto missus sanguis sæpe sanum retulit, sub finem hujus, & sequenti die, jam planè diversam faciem indeptus, in his etiam qui inculpatâ sanitate fuerant ante nuperum febris initium. Tum, puta, pelvi amplâ exceptus, dum refrigeresceret, colligebat in sui superficie *quasi serum*, flavescens idemque subviride, aut subcærum, tenue, sensim auctum, quod quâ aëri contiguum erat, tenacem, cuticulam citò contraxit; ipsum, post majus caloris decrementum, gradatim lentescens. At postquam perfriguerat cruor, omnis illa feri sanguinis speciem præbens materies in crustam albam, densam, solidata, super partem rubram coagulata omnem æqualiter extensa, & eidem concreta simul, apparuit: corio porcino cocto soliditate non abfimilis: alba præcipuè, in flavum aut cæruleum colorem vergens quodammodo. Crusta hæc nunc per omnem sui crassitiem æquâ fere vi cohærebat; nunc superficies ejus, cuticulam puto, tempore & frigore factam crassiusculam, intimâ crustæ massâ multò fuit tenacior; ita ut appressâ cultri cuspide difficillimè perforaretur. Hæc ipsa cum rubrâ parte, quæ, cruore sub refrigerationem in diversa secedente, coiërat, & crustæ quasi succreverat, fero sanguinis vero vel incumbibat ubique, vel innatabat.

Verum aliàs, eâdem ratione super cruorem nascebatur, & rubræ parti adhærebat, pellis, colore quem modò dictæ crustæ tribuimus, lineam crassa, tenacissima, priori illâ crustâ ferè contractior.

Crustæ cuticula, recentissimè formari cœpta, si suspensâ manu leviter vulnerabatur, serum sanguinis verum, e plagâ, serius ocyus, aliquâ copiâ escendebat, quod ergo ex inferiori pelvis parte per mediam coagulatam rubram portionem, totamque crustæ hætenus liquidioris crassitiem, usque in aperturam penetrasse & in superiora emerfisse videbatur, diffusurum sese supra partem descriptæ cuticulæ, vulnusculo propinquam, ubi fluidum perstabat, cum pelle, super quod hærebat, nunquam consolidandum. Porro, inflicto tali vulnusculo, crustæ pars inferior, plagæ proxima, ovi albumen tunc referens, in frigescendo quidem, ut aliàs, spissescere pergebat; sed verò vulnusculi margines cōibant nunquam. Et resectâ particulâ de medio memoratæ membranulæ, neutiquam recrescebat hæc præcisa; licet, pro more, solidaretur tegminis inferior & mollior portio. Tandem, postquam cruor perfriguerat, non ultra augebatur crustæ tenacitas aut crassities: sed nec, quod parti rubræ concretæ solenne est, in serum fluidum aliqua ejus portio resolvebatur.

Fuit, ut sanguis, ex adulto largè missus, & sphærico exceptus vase, crustam rotundam formaverit, quatuor pollices sua diametro circiter æquantem, pollicari quasi crassitie insignem: quæ cæteras omnes cruoris partes simul mole sic excessit. Ab hac maximâ dimensione gradus omnes intermedios transiit crustæ crassities, ita, ut, in quibusdam, non nisi striæ informes coagulatae portionis superficiem occupaverint, molliori pellis descriptæ parti similes, cujus elementa habendæ sunt.

In juvenibus, exercitatis, vegetis, primum vel & secundum febris diem jam emensis, quorum venis apertis rivus sanguinis, quod iis solenne erat, præ rubore profundo nigricantis rapidus scaturiebat, & guttæ casu fortuito sigillatim deciduæ ocyssimè consistebant (a), cruor frigefactus pellem gerebat densissimam, receptaculi oris ubique contiguous, serum omne cum massâ rubrâ ergo obtegentem. His ipsis serum paucum erat, ut solet in cruore robustissimorum. Sed & massæ rubræ concretæ moles minor, quàm in valentium misso sanguine, cui pellis non supernascitur, ratio expectaret.

Rur-

(a) Febres ardentes sanguinem crassum nigrumque efficiunt: GALENUS Lib. de atrâ bili, Cap. iv. in quibus si prorumpat destilletve sanguis, ater fluit. IDEM, ibidem, Cap. vi.

Rursus, iis, quibus ante febrem sanitas imperfecta magis, puta cachecticis, scorbuticis, præsertimque spirituum ardentium, fermentatione parandorum, abufui deditis, a cæteris diversa erat cruoris facies. Ejus enim refrigerati pars maxima, quod in his, etiam extra febrem, solet, in serum fluidum cessit: huic innatabat a coëunte portione formata insula ab omni vasis orâ libera, cujus summa tenebat velamen interdum quidem crassius, sed tenue plerumque, contractum, corio porcino cocto minus, quàm chartæ pergamenæ, aquâ maceratæ, crassitie & colore simile, idemque unâ tenacissimum. Tale autem in cruore nullorum, præter illos quos diximus, apparuit.

Cruor eorum qui ante febrem minus robusti quidem, sed sani tamen, fuerant, conspicuæ crassitudinis pellem & ferè mediocrem feri copiam exhibuit.

Serum sanorum motu febrili in globulos rubros pro parte solidatum fuisse subinde suspicabamur; unde in cruore suffecerit tanta copia materiæ consistere aptæ, quæ crustam, concretamque massam rubram, formaret. Sed serum cachecticorum, & scorbuticorum, febrili motu, etiam rapidissimo, in sanguinem rubrum densari renuere, ex modò scriptâ observatione collegimus.

Porro, ratio quædam animadversa est, quam

quam ad se mutuò plerumque habebant, tegmen quod agimus, & pulsus arteriarum, color sanguinis, status febris, atque pectoris oppressio.

Pulsus celerrimus maximusque crustam crassissimam prænunciabat: Si unà mollior, crassam eam & teneram, id est, nullo negotio scissilem; sin durior idem, crustam crassam tenaci cuticulâ tegendam, fore præmonstrabat. Pulsus in minori gradu celer & magnus, idemque mollis, tenuiorem & teneriorem pellem spondebat. Pulsus celerrimus, nec magnus, idemque durissimus, maceratæ chartæ pergamenæ, ut diximus, æmulam antenunciabat: quod postremum de cachecticis & valetudinariis vehementer febricitantibus capiendum est: quibus enim, vegetis antea, arteriæ non modo celeres & duræ sed & contractæ saliebant, ideò, quod ingentes hæmorrhagiæ vasa ferè exhauferant, his nec vena secta est, nec cæteroquin talem cruoris faciem ratio præfagiret.

Sanguinis e venâ salientis color præ rubore profundo nigricans, pellem crassissimam fore vel tenacissimam, vel crassam & tenacem simul, indicabat: quæ ex aliis conditionibus poterant discerni. Sanguis lætè rutilus, qualis sanorum, pellem omnem abfore præmonstrabat. Itaque profunda ejus rube-

do

do omnibus communis erat, quorum in cruore pellem apparuisse diximus.

In primis morbi, recidivis distincti, periodis, ut plerumque major sanguinis æstus, sic crusta crassior quam in posterioribus. Et venæ sectionum, in eâdem periodo institutarum, prior, nisi forte perquam maturè facta esset, multò crassius tegmen in cruore monstrare solebat, quàm posteriores. Tamen crassissima pellis morbum difficillimum non semper posuit.

Insigniter oppressis pectore levatisque statim sub ipsâ venæ sectione, ut sanguinis exsurgentis rubedo profundissima, sic crusta semper crassissima erat, vel cum tenuitate tenax: non vicissim. Visa enim est eadem pellis pollicem crassa, sine pectore majorem in modum gravato. Ut ergo plurimum obtinuerit hæc regula: Sanguis pelvi exceptus, cujus diameter est circiter quatuor pollicum, si frigescentem pellem format vasis oræ contiguam vel ei propinquam, non ultra quartam pollicis partem crassam, albam subcæruleam, cultro facile scissilem, præfagit morbum satis mitem; oppressionem pectoris tolerabilem satis, arte facili moderandam, indicat. Contra, pellis eadem crassa valdè, aut flava viridescens tenuis & tenacissima simul, pectoris perquam gravati comes est, & morbum prægravem annunciat. Verum tamen fatendum, con-

contigisse, ut crustam crassissimam nec ultra modum gravis spiritus comitaretur, nec decursus morbi ultra modum difficilis exciperet.

Illi quorum sanguis aliquantisper etiam pro-
vecto morbo missus, post concretionem, fa-
num referebat, pejore loco erant, licet pe-
ctoris oppressio hos non urserit. Nec enim
a venæsectione adeò levabantur, nec primâ
septimanâ sudoribus eos, hoc anno, febre
fuisse liberatos unquam animadverti: Aliqui
quoque exanthematis, in febris decursu, tur-
pabantur, cum eventu morbi, ad finem us-
que incerto. In his methodus medendi ge-
neralis non servata; sed potius circumspe-
ctè, pro viribus ingenii, satisfactum indica-
tionibus, quæ in singulis claræ videbantur.
Hinc facilis ratio est, cur pellis aliqua, quam
aut nulla, aut striæ paucæ, in cruore præop-
tata sit? Nimirum illa, in nostrâ constitutio-
ne, morbi intellectum, qui medenti suffice-
ret, apertum dedit, certamque agendorum
viam monstravit: at absens suspicionem mor-
bi cujus incertior indoles, atque adeò medi-
cina, toties haud fallacem reliquit.

Porro, ut ex præviâ corporis constitutio-
ne, atque morbi tempore & vi, pellis, quam
agimus, indolem præfagire licuit; sic vicif-
sim perspecta pellis multum firmavit intelle-
ctum præsentis status morbi, & constitutio-
nis prægressæ: quod in medendo, & præci-
pue

puè in secando venam, usum habuit. Nempe, præcrassâ pelle visâ, in novam largamque sanguinis missionem, cæteris paribus, proniores eramus; quod morbum magnum, & corpus ante febrem sanum, illa ferè indicaret. Contra, minus proni, ubi pellis, aliquantum etiam provectâ febre, tenuis & tenera; tum enim morbus mitior plerumque: aut ubi tegminis ejusdem crassities primùm ingens, cruore secundùm misso notabiliter diminuta; quod densum tenuari cœpisse docebat, licet alioquin spectabilis esset crustæ postremæ crassities. Pellis tenuis eademque tenax parciores sanguinis nos esse suavit, respectu habito ad constitutionem corporis ante febrem: sed verò ingens symptomatum vis, nescia legum, non rarò venam pluries secare coëgit.

Hæc de crustâ, seu pelle, missi sanguinis: cujus examen pulchros usus promittit. In eo nec minutias omittere oportet. At conditiones solennibus oppositas, quæ pellem datam quandoque præcedunt, comitantur, sequuntur, tacere nefas, nisi properatam, præ fidâ, doctrinam cupiamus. Ideo nobis quoque tam limitatus de eâ sermo fuit. Et in usum eorum qui assurgere nitentur in clarum crustæ memoratæ intellectum hæc aliàs observata superaddimus:

E venâ pueruli, imminentibus variolis,
san-

sanguinem lætè rutilum exsiliisse, vidi, dein tamen crustâ velatum. In puero pleuritico, vegeto, tertiâ die venam brachii secto, sed, secus ac jusseram, lateris oppositi, crusta tenuis & tenax, cum levamine: quintâ die, continuato neque tamen sæviente dolore, venâ iterum sectâ, in brachio lateris affecti, pellis crassa, cum summo levamine: die septimâ, sudor salutaris. In diuturnis affectionibus cum pulsu celeriore crustam super cruorem conspici non est infrequens: sed & absque illo crustam aliquando deprehensam fuisse, fide digno testimonio edoctus sum.

Neque tamen unquam præcepta perpetua medendi ex solitariâ tegminis hujus consideratione speranda putem, sed cum aliis collatam ad formanda illa profore eò magis, quò perfectior doctrina de tegmine habebitur.

An inflammationes & febres acutæ, illæ, quarum satis ordinatus definitusque decursus, & non una quidem, sed affinis tamen, medendi ratio, inde ab HIPPOCRATE præcæteris accuratissimè disputatæ, omnes id commune habent, ut sanguis serius ocys idoneus fiat qui crustam hanc formare possit?

An graves omnes continuæ febres magis abnormes sunt partim aut quod ad indolem earum aut decursum, aut aptam iis medendi methodum; & partim malignæ insuper; in quibus sanguis idoneus non evadit qui crustam

stam queat facere? Forte universim hæc affirmare non liceat; sed ut in febre pestilentiali quoque crustam notavit SYDENHAM, sic in febribus acutis & inflammationibus, ordinatis, adusque finem abesse possit sanguinis indoles ad originem tegminis requisita: nam certè cruorem in febre acutâ, ordinatâ, sudoribus intra sextum diem judicandâ, secundo, imò aliàs tertio, nycthemero exeunte, venâ missum, sano similem satis, nulla aut minima crustæ rudimenta præbuisse vidimus. Veruntamen crebrò hæc in febribus acutis ita obtinere conspiciamus venam secantes; aut, non secantes, probabilibus argumentis existimamus. Et in validiori inflammatione timere monemur a viris gravibus, si a cruore crusta abest.

At rememorando phænomena cruoris descripto tegmine obducti, plurimâ ratione credibile videtur, tegmen illud portionis rubræ, non feri, sanguinis, partem fecisse; licet materia illius, in initio, dum fluit, feri speciem habeat. Argumentorum præcipua hæc sunt: Locus quem crusta tenet. Arcta hujus cum massâ rubrâ cohæsiō. Ineptitudo feri ad commistionem cum pellis materie dum adhuc est fluida. Stabilis ratio quæ crustæ, & massæ rubræ, molem intercedit: non enim crassissima pellis est, nisi in cruore eorum qui, citra febrem, massam rubram maximam

& ferum paucum præbent: contra, pellis contracta ferè, & tenuis, certè non præcrassa, quæ nascitur in cruore qui feri plurimum, materiæ rubræ concrefcere aptæ minimum, continet. Nec aliunde constat ferum sanguinis in ullâ ægritudine missi, sponte, sub calore moderato, coïre posse. Denique crustæ hujus veræ color etiam rubellus animadversus est.

Sed e diverticulo in viam. Supremum tempus venæ, primum vel iteratò secandæ opportunum quod attinet: Initio morbi ingravescentis, quarti diei principium anxîâ curâ eò notatum est. Neque ultra finitum eum excurrere meliora postmodum edocto necesse fuit, quando febris solius, non symptomatum singularis, ratio, habenda erat: non ferius autem ad ægros me vocatum pono, ita, ut omnis occasio venam primo quatridduo secandi præterlapsa fuisset. Nempe frequentatas venæ sectiones febris sola non adeò urfit. Itaque ægris qui ad id usque tempus medicinam neglexerant, illico sanguis missus; & largius, quod venam denuo incidere minus tutum haberetur. Primis autem diebus venâ jam sectâ, detectu facile erat tertio quartoque die, ad hujus usque finem, num præsens sanguinis æstus novam cruoris jacturam requireret; quam, deprehenso eo, tunc fecimus: at quando a venâ maturè secta adusque indi-

indicatum postremum temporis articulum febrilis impetus perstabat modicus, neque novi huius repaguli indigus, ferè certum erat non ultra erupturam morbi vim sequentibus diebus, quin natura aliis artis subsidiiis adjuta satis facile, tutòque, hanc domaret. Sed nimia temporis anxietas, oppressione pectoris urgente, funesta comperta est; ut postea dicemus: & exiñ priorem eam de tempore regulam perpetuam non esse, generatim judicavimus.

Prorsus difficillimum fuit iudicium de iis, quorum vel provecta ætas, vel imbecillitas aut diuturna aliqua valetudo præcedens, vel exsucca macies, sanguinis detractionem renuebant, a febre nostrâ, plurimæ experientiae indicio, tantopere postulata. In his, si simul gravius febrire constituti erant, & venæ sectio omiſſa, morbus magnitudine & periculo crevit quàm maximè: remediis cæteris augmenta tanta prævenire incassum nitentibus. Menti obversatur femina sexagenaria, tenera, macilenta admodum, arthritica sic, ut a chiragrâ dudum essent contortæ manus, & in nodos elevatæ phalangum epiphyſes, tenerarum virium, cæterum sana satis, & a dolore tum libera, quæ, mediâ hac constitutione, febre prehensa est. Pectus non admodum oppressum. A sanguinis missione abstinuimus, medicamentis & victus rationi rem committentes. Sensim ita

crevit & inhæsit morbus ut de salute desperaremus. Eluctabatur femina. Die quarto circiter & decimo a restitutione recidivam passa est. Febris prioris memoriâ territi confestim sanguinem misimus, sepositis quæ venæ sectionem dissuaderant argumentis, quibus accesserat febris truculentæ, nuper toleratæ, consideratio. A venæ sectione ocyus levamen notabile, & morbi decursus facilis, tutusque.

Quod ad hos qui infra pubertatem erant: Septenni puero, populari hac febre validè laboranti, sanguis multo cum levamine detractus est, & crustam frigescentis exhibuit. Tenello huic & narium hæmorrhagia & febris recidiva contigit, priusquam cum sanitate in stabilem rediret gratiam. Natu majoribus pubertati propinquis, pluribus, vena tantò confidentius secta.

Missio cruore, eluto ventriculo, quibus his opus fuerant, fuerant autem longè plurimis, medicamenta superstiti primarum viarum saburræ corrigendæ & excitato vel promoto alvi fluxu sensim purgandæ, inflammatorio denso sanguini resolvendo, febrisque, & effectuum è causis his pendentium vi frangendæ, frequentissimo usu aptissima comperta hæc sunt: Decocta radicum bardanæ, scorzonæræ, sisari, graminis, cichorei, taraxaci; & foliorum bellidis pratensis,
oxa-

oxalidis, veronicæ, scabiosæ, lactucæ, lujulæ, dentis leonis, portulacæ, borraginis; quæ recentia omnia, copiosaque, cum fructu tamarindorum aquæ incocta fortiter exprimebantur: colatisque nitrum purificatum aut sal prunellæ, & syrapi, vel rob, acidula, miscebantur. Porro, Electuaria ex confervis melissæ, acetosellæ, rosarum pallidarum, florum betonicæ; pulpis item tamarindorum, & cassiæ fistulæ; additis nitro purificato aut sale prunellæ, & cremore crystallivæ tartari. Pulveres etiam, ex postremis his: adjuncto sacharo, pulvere diatragecanthi frigido, & similibus, quæ salium acrimoniam sub hac medicaminis formâ, linguæ & ventriculo secus molestam, aptè leniebant.

Quod si vomitiones primæ ventriculum & intestina saburrâ omni & contagis stimulo liberaverant; aut viæ primæ a principio puræ erant; id verò hypochondria doloris angorisque immunia, nec sanis absimilia multum alvi excrementa, docebant, ex enarratâ medicamentorum serie illa, quæ alvum purgant, aut omissa sunt, aut non eâ copiâ data, quæ fluxam alvum facerent; sæpiusque exhibitæ misturæ ex tenui decocto hordei, aquâ purâ cocta, vel stillatitiis refrigerantibus; nitrosis; spiritu dulci salis communis, vel nitri dulci; syrupo è succo citrei; aut gelatinis, quas vocant, fructuum refrigerantium.

Sin diarrhœæ modus erat faciendus, quod indicabant anxietas dolorve præcordiorum & hypochondriorum, soluta; fæces statim ab assumpto potu demissæ prorsus aquosæ, nullo modo amplius mordaces, potulentis interdum colore respondentes; virium depressio; pulsus celeres quidem sed debiliores; qualia ferè obtinebant fluxu ultra biduum triduumve pertinaci: si modus, inquam, diarrhœæ faciendus erat his indiciis, non illa duntaxat seposita sunt adversa feбри, quæ alvum simul solvunt, verum etiam acidula omnia prætermissa. Decocta sine ventris stimulo sanguinem blandè resolventia, cum paucis nitro, sola, contra febrem, tum præscripta. At adversus alvi fluxum data corallia rubra, lapides cancrorum, bolus armena, largâ copiâ, sub formâ pulverum, aut ex aquis stillatitiis innoxiiis, vel & cum tenui emulso; quæ vehiculi vicem aptè præstiterunt. Hæc quod ad medicamenta, ubi fluxus hic modum excessit, sive sponte natus ille, seu arte excitatus: quæ autem cibum, potumque, hic utilem, spectant, ante tradita.

Nimirum diarrhœæ vel feбри, unâ præsentibus si medicina adhiberetur, quâ poterat ea remedia deligerentur oportuit, quæ citra fraudem alterius possent prodesse, omitterentur verò illa, quæ alterutri utilia alteri nocerent.

Hac ratione, nullo negotio moderatus est ille

ille ventris fluor, sæpe & constitit alvus, non secus ac si adstringentia valida fuissent data. Et tamen rarò aut nunquam ullà anxietas a ventre ad hanc normam stipato, quem denuo fluxum reddere alioquin in promptu fuisset. Sin diarrhœa solùm moderabatur hac methodo, critico sudore citò, ut solebat, erumpente, ocyus cessavit.

Atque hic fuit modus generalis curandi febrem, ad usque crisin, aut solutionem, ejus, cœptam: quem, ut ordinatior haberetur historia, seorsim prænarrare; præcipua verò symptomata, quorum alia alios, in graviore morbo, molestare solebant, & cuique horum propriam medicinam, figillatim disputata subungere; constituimus. Sed nonnulla ad generalem, quam scripsimus, medendi methodum notanda restant.

Purgationes & sanguinis effluvia, quæ, primis morbi diebus, agitato sanguine, turgente primarum viarum colluvie, sponte oborta sunt, vel arte opportunè facta, morbum quidem leviozem, tutiozemque, præstiterunt, at is inhæsit tamen: atque arteriæ, quantâcunque & quâcunque harum egestionum depleto corpore, debiles quidem, sed tamen celeres, micare perrexerunt semper: & lentor inflammatorius, crustâ indice, in cruore postremùm misso sæpissimè oculis etiam tum deprehensus est, quando venam solitò

frequentius fecare aliunde necesse fuerat; cuius rei luculentissimum exemplum postea narrabitur. Scilicet in febribus continuis iis, quæ causas graviores habent, non aliunde integra sanitas est speranda, nisi a coctione præviâ sub motu sanguinis naturali majore, eamque sequente exoneratione (quo verbo passim egestionem & abscessum complecti liceat) lentâ, celeri, aut minus manifestâ, causæ morbidæ; quæ sanguini penitus mista est, quam ut primo materiæ turgentis impetu, vel arte adhuc notâ, possit exhaustiri. Fateor, in variolarum morbo prima febris ab eruptione earum sæpe cessat: sæpe post decubitus materiæ inflammantis in partem aliquam nupera febris prægressa cedit: cuiusmodi abscessus ad veras crises, coctionis sobolem, referre durum foret. Et pestilentes febres sudoribus post venæ sectionem, in principio, citatis, sanatas legimus. At nihilo minus modò tradita regula vulgò fida comperitur. Ut sanguis hucusque labis aut vitii fere immunis statuendus sit, quando soli venæ sectioni vel purgationi febris nuper cœpta cedit. Ideo febrilem æstum sanguinis missione & purgatione moderare, non omnem componere, annisi sumus.

Sanguinis missio neutiquam repetenda fuit semper, donec crusta inflammatoria a cruore abesset. Fecit illa non rarò ad venæ sectionem

ctionem repetendam, certâ ratione, quam diximus: nihil ultra. Omnino persuasus sum, sæpe fuisse, ut unâ cum sanguine vita effluxisset prius, quam nulla pellis in cruore venâ misso apparuisset. Nimirum in pleuritide quoque super sanguinem qui postremâ vice proficue mittitur, sæpe crusta nascitur.

Medicamentorum refrigerantium copia & vis gradui caloris febrilis aptata est: eò & tempestatis calor fecit, & vires ægri. Ubi potu utebatur æger in quo acoraliquantulum eminebat, acida medicamentorum titulo pariori manu data; si largior acidorum, nitroforum parior usus fuit; & vicissim: cæteris, puta, paribus. Scilicet abrogatâ doctrinâ eorum qui regimine & remediis æstum mactabant, vitia in contraria ferri non decet, quibus naturæ coquentis opus, motu nimis represso, damnosè intervertitur. Febres continuas frequentes comperimus, in quibus nec nitro, nec acidis chemicis, opus est, quin magis noceant.

Inflammatoriæ febris epidemiæ præcepta cognitio plurimum juvit ad indaginem primam morbi, in iis qui postea decumbebant, collatis hujus phænomenis cum stabilita nunc illius historiâ. Sed ubi plurima popularis inflammatoriæ febris κριτήρια, in iis hæc, in aliis alia, aberant, anceps evasit judicium de natura mali. Id verò ad normam generalem

repertam non tractasse, quando epidemiæ febris inflammatoriæ indolem re verâ habebat, ægris damnosum fuit: nec nocivum minus, idem ad normam illam omnino tractasse, si affectio abnormis erat. Sed de venæ sectione maxima difficultas: nam conspecto cruore judicium, ut diximus, facile fuit, num generalem medendi viam insistere, vel magis propriam cuique affectare, consentaneum esset. Nempe, profuit venæ sectio, & cruore pellem monstrante de naturâ mali constitit, in nonnullis, ubi vix præter semiplena indicia suaferant ordinatæ ejus, quam diximus, indolis, morbum esse: aliquibus, contra, obfuit venæ sectio, prehensis febre quam naturæ ejusdem esse vanè speraveramus; atque ab horum cruore crusta toties memorata aberat. Sic & venæ sectionis omisio in ambigua affectione fausti vel infauti successus, prout morbi progressus detegebat indolem epidemiæ febris inflammatoriæ æmulam, vel confirmabat judicium de eo, tanquam inde alieno, latum. Neque tamen sanguinem, durante hac constitutione, febricitantibus semper inutiliter missum volo qui crustâ caruit, & multò minus absentem crustam indiscriminatim vetare puto methodum, quam antiphlogisticam vocant: sed ægritudines vagas cum pulsu febrili, intercurrisse, febrisque verè inflammatoriæ genium in nonnullis,

nullis, e contra, latuisse noto, quæ in principio molestam iudicii ambiguitatem, & aliquando venæ sectionis omiffæ vel institutæ dolorem pepererint. Ut difficultas figendæ methodi, quæ constitutioni noviter exurgenti congruat, non unica sit in medicinâ morborum popularium: altera accedit; quum, puta, morbum in ægro præsentem ad epidemiorum nunc vigentium classem referre, aut ab iis discernere, dubitamus. Universim autem, nisi probabilis saltem agendi ratio sit, quiescere fatius est: nam non profuisse, quam nocuisse, minus est malum. (a)

Nunc pensum posterius aggredimur, quod symptomatum præcipuorum disputationem habet; cui egestionum spontanearum, levantium, tractationem inferemus. In quorum tractatione causas unicè referemus illas, quæ in hoc nostro morbo obtinebant; & remedia illa, quæ, respectu ad has, in eâ rerum facie quam simul describemus, habito adhibebantur.

(a) HIPPOCRATIS doctrina, de officio medici in casibus obscuris, habetur *Libro De arte, pag. 6. lin. 43. adusque finem libelli. De loc. in homine, pag. 419. lin. 42-47.*

CAPUT III.

*Symptomata præcipua & medelæ horum: rectio
item egestionum levantium, sponta-
nearum: sigillatim.*

OPPRESSIO PECTORIS agenda primum: quippe quæ frequentia, molestia, periculo, præ cæteris notabilis fuerit. Nempe febricitantium plurimi, jam primo interdum morbi die, sentiebant pectus, in respiratu, quasi pondere gravatum, sic, ut iusta ejus dilatatio præpediretur. Sin profundum spiritum ducere consultò nitebantur, anima præ angore, nonnunquam & dolore satis vivido, præcidebatur. Angor ille sibi commissus hora quaque ingravescebat, multosque, ut existimo, morti dedisset, nisi prompta medicina præsentaneo illius periculo miseros eripuisset. (a) Summus idem constanter observatus est in his, quos febris brevis,

(a) Casibus his commodè applices HIPPOCRATIS sententiam *Prædict. Lib. I. §. 70. Coac. prænot. § 315. Dolor in pectore fixus cum torpore suborta febre malum indicat, iique celeriter mortem oppetunt: dummodo ἡ ναθρότης* speciatim de pectore dicta

putetur, tarditatem gravati pectoris in respirando, designans. Sic alibi *ναόνη & ναπρωτις*, ventri, manibusque, adscribitur. Et patet tum ex natura, tum ex usu vocis, membrum aliquod vitio *ναθρότης* rectè dici laborare.

vis, & recidiva futura, manebat; non omnibus iis quidem, sed solis tamen: multò remissiùs hos omnes urgens, qui cum unâ continuatâ longiore febre conflictarentur.

Symptomatis hujus causa credebatur sanguis corde & arteriis fortius compressus densatusque; aut idem sic spissatus & ardore febrili multum rarefactus simul; propulsus impetu prævalido, sed per minores arterias facile permanere ineptus; præsertimque gravans pulmones, accelerato hoc affluxu recepturos copiam sanguinis auctam in æquali mensura cum toto simul corpore reliquo. Et symptomati hinc nato nullum promptius, efficacius nullum, remedium adhiberi posse judicabatur, quam sanguinis, incisâ venâ, missio: quod ipsum successus comprobavit.

Prima namque missio sanguinis adversus febrim æquè ac symptomata, magnam dolentis, qui thoracem tenebat, angoris partem inter fluendum jam abstulit: atque molestiæ hujus evidens levamen primam sanguinis missionem definivit. Istud plerumque quidem. Scilicet anxietate citò soluta sanguinis missio nihilominus ad justam mensuram continuabatur: neque, rursus, ultra modum detrahebatur sanguis, licet oppressio pertinacior; quod repeti remedium posset, & quod nonnulli id haberent, ut allevamentum post longulum a sectâ venâ intervallum demum sensibile evaderet.

Post

Post horas a venâ primùm secta quasi duodecim, redire, increfcere, tandem, velut ante, urgere, solebat pectoris oppreffio. Cujus non initio, fed augmento fatis fpectabili renovabatur venæ fectio: ratione, eventuque, ut prius. Quod fi tertium recrudefceret defcriptus angor, tertiâ, & in paucis quartâ, fanguinis miffione tollebatur ille, vel mitigabatur quantum fatis erat. Ideo verò quamque venæ fectiorem, redire cœptâ anxietate, distulimus aliquantulum, quod pauciores fanguinis miffiones fic necesse habere videmur: adde, quod fanguine jam largius miffio pectoris aliqua oppreffio tutò poffet ferri: fed & pulfus arteriarum fæpe longiusculè post nuperam fanguinis miffionem demum invalefcens, novam eam proficua fore, tutamque, apertiùs indicavit. Ponimus autem tum abfuiffe conditiones quæ tantam fanguinis jacturam vetarent: & primum febris, feu tragoediæ, actum ponimus; quum in recidivâ febre parcius difpendium cruoris & feбри, & gravato pectori levando fere fuffeciffe, deinceps notabimus.

Hanc frequentandæ venæ fectiõis methodum ad angorem hunc fugandum fauftis adverfisque fuccelfibus probatam dabunt fequentes hiftoriæ:

Ingravefcente populari hoc morbo femina meæ curæ mandabatur quadragenaria, vege-

ta antea carnosaque, nunc febricitans. Pulsus celer erat, neque permagnus tamen. Pectus oppressum: angor: spiritus creber, brevisque. Sanguinis unciae quasi septem missae sunt ex brachii venâ, sine levamine. Missio sanguinis ad eandem mensuram iterata: frustra. Tum vena pedis incisa: secutumque levamen pectoris non minimum. Paulò post recrudit anxietas. Occasio novæ sanguinis missionis elapsa falsè credebatur, quod principium quarti diei morbus interim prætervictus esset. Medicamenta data, quæ inflammatorium sanguinem densum resolverent: sed ne levamen quidem attulerunt. Decimo vel undecimo die miserabili mortis genere periit ægra, pectoris oppressione præsertim enecta: quam quatuor sanguinis missiones, singulæ decem unciarum, opportune institutæ, DEO non renuente, salvavissent, ut argumento casuum mox enarrandorum conjicio.

Funestus hic eventus; observata passim summa morbi difficultas in his quibus sanguis non, aut justò minus, detractus fuerat; & ex adverso manifesta, eaque ferè præsentissima, largæ & repetitæ sanguinis missionis utilitas; hæc, inquam, adeò me proritarunt ad venas secandas, si morbus, & pectoris oppressio præsertim, urgeret, ut in feminâ quadragenariâ, macilentâ, tenerâ, febricitante, dum spirandi difficultas ingens usque recur-

re-

rebat, non modò venam ter fecuerim, sed & recidivæ, citò post ingruentis, tempore, ter phlebotomen repetierim. Hæc eadem circiter octiduo post sanatam recidivam tertium febricitans, & velut ante, gravato pectore pressa, ipsa vacillanti mihi persuasit septimam, denique & octavam, a primæ febris principio, venæ sectionem permittere: scilicet opem summam promptissimamque remediis toties jam experta. Nec quis hæsisse me, quid facerem, jure miretur. Quippe tanta sanguinis jactura nupera præcesserat; pulsus erant sine robore celeres; neque notabilis in brachio ligato venarum tumor; quare nec sanguis in postremis detractionibus ex apertâ venâ profiliebat, sed per cutem repens ferè destillabat: &, ab alterâ parte, mortem intentabat, dilatâ sanguinis missione, pectoris oppressio. Sed venâ septimum, & octavum, sectâ, absolute cessit angor, & dein febris absolute judicata est. Monendum tamen haud adeò profusas fuisse sanguinis has detractiones; imò ultimæ vix uncias quatuor excedebant singulæ: porro, pulsuum exploratio, dum sanguis fluebat, nunquam intermittebatur; quò posset ex vitæ viribus, statuque angoris, profundiore respiratione iustâ deprehendendo, collatis, per succedentia quæque momenta decerni, sistendusne an continuandus esset sanguinis fluxus. Non

au-

autem sanguinis penuria, non ejusdem de cute defluxus lentissimus, prohibuere quin cruor etiam postremum missus crustam exhibuerit.

Similiter viro juveni, robusto, toroso, obeso, sanguinis diviti, ter intra quatuor septimanas febricitanti, sanguis intra id tempus decies detractus est, largè primis vicibus, postremis parcius. Violentia febris, & hujus præsertim symptomatis atrocitas id agere nos cogeant. Ter sudoribus judicatus æger est, in postrema crisi liberatus absolute.

Quin etiam viro mediæ ætatis, aperto pulmonis ulcere, quod pleuritis reliquerat, jam diu laboranti, durioribus tamen operis fungenti, febre, & dein recidivâ, correpto, per duas has febres paucorum dierum tempore diremptas, plus semel vena secta est, & novissimè quidem post quartum febris postremæ diem: Consultò enim distuleramus repetitam phlebotomen, eâ spe, fore, ut absque hac res posset confici. Huic homini unâ aderant ardor urens; sudores symptomatici, profusi; genarum rubedo profunda ante, nunc livori propinqua; puris per tussim excreatio jugis; macies; pulsus celerrimus, durissimus, contractus, id est, magno plenoque oppositus, a paucò sanguine velocissimè pulso in arterias fortissimè renitentes; formidolosa etiam pectoris oppressio; quæ mor-

D

bum

bum penè desperatum reddidêrunt. Sed modicæ sanguinis missionis repetitæ beneficio præsertim emerfit æger. In hoc casu cruori, post aliquam a missione moram, facies erat a vulgari cruore aliena maximè, sordido cui-dam ichori propior: quippe secedebat ferum, flavum, virescens, cujus medio innatabat coagulata pars in arctum contracta, longissimè a vasis oris remota, velamine albo virescente tecta sic, ut rubedo nulla primo intuitu apparuerit.

Verum tamen nulli alii decies, raris octies, secta vena est, quoties historiæ duæ postremam proximè præcedentes eam incisam referunt. Tres, quatuor, vel quinque sanguinis missiones per duas, tresve febres, quot singuli passim corripiebantur, dispertitæ, plerumque curationi suffecerunt adultis, pectore oppressis: ita, ut in primo morbi totius, seu tragœdiæ, actu, bis, aut urgente pectoris oppressione ter, in altero bis, in tertio semel vena pertunderetur. In nullo horum, ut ita loquar, actuum singulari venam plus quater sectam fuisse memini.

Nec solùm largiores, magisque frequentatas, sed feriores etiam sanguinis missiones, ac quas ante facta illa experimenta adhibebamus, hæc ipsa suaferunt. Ingens itaque symptomaticum vis, & præ cæteris angustia pectoris, per molesta illa damnosaque, nos coëgit aliquan-

quando quinti diei initio, vel medio, venam
 secare, computato tempore a primo initio
 seu primæ febris seu recidivæ: quoniam re-
 medio huic, sæviente hoc symptomate, nul-
 lum aliud, malo par, substituere sciebamur.
 Id verò potissimum respexit eos, qui tardius
 opem medicam implorantes elabi siverant oc-
 casionem repetendi, quoties requireretur,
 venæ sectionem, ante quartum diem finitum.
 Non quidem opus unquam fuisse recordor
 venæ sectione post quartum diem tertiæ fe-
 bris; sed tamen positâ eadem conditione ra-
 tio tum eadem fore videtur.

Contra consuetudinem verò venam tam
 ferò secuimus. Principium quarti diei venæ
 secandæ terminum perpetuum fixeramus an-
 te, nimis angustum illum profectò: sed non
 ita eum deinceps removimus, quin cum fine
 quarti diei mittendi quoque sanguinis finem
 fecerimus lubentissimè. Scilicet his, quibus
 statim a morbi principio medicabamur, san-
 guis intra primum triduum tum febris refræ-
 nandæ ergo, tum gravati pectoris ratione,
 bis plerumque, largè, detractus est: ter ali-
 quando: postremo hoc casu in finem tertii
 vel initium quarti diei tertia venæ sectio ferè
 incidit. Post hæc, medio quarti *ἡμέρας*
 aut eodem jamjam finiente præsertim, æger
 de pectoris oppressione sedulò interrogaba-
 tur; qua notabili compertâ, missio sanguinis,

nisi quid vetaret, tertia, aut quarta, eaque, quod ad primam febrem, postrema, statim facta est; præsentissimo cum levamine, quod tutus, sæpe & facilis primæ hujus febris decursus, brevis idem, secutus est.

Oppressione notabili compertâ, inquam, venæ sectio sic renovata est: circa quam rem sequentes regulæ, frequenti demum usu formatae, dein judicium tutæ direxere.

Si respiratio ordinaria spontanea erat expedita: si libera eadem quando aëris plus paulò pulmonibus, consultò, ducebatur; licet aëra copiosum attrahentibus aliquis angor, dolor aliquis, aut alicujus remoræ causa sentiretur in imo pectore consistere: si, denique, rebus hoc temporis articulo, ita se habentibus, cruor large, pro morbi & ipsius ægri conditione, primis diebus missus fuerat, vena ultra secta non est. Certus eram non longinquas críticas egestionem, perfectè, tutòque, ablaturas quicquid hujus incommodi sic restaret. Et certus præfagiebam, præsentibus, definito hoc tempore, cunctis modò recensitis conditionibus, vel nunquam vel rarissimè, in secuturo morbi cursu brevi, redituram tantam pectoris angustiam, quæ vitæ periculum vel venæ sectionis repetendæ necessitatem induceret. Contra, si secundo vel tertio die tale aderat respirandi impedimentum, usus erat passim remoræ hujus pericu-

ricula per novam venæ sectionem tempore adhuc maximè opportuno prævertere, etiam-
 si lentissimè cresceret illa; quod vel tardo hoc
 incremento multum auctam iri noveramus
 oppressionem ob crisin tum ferè remotam;
 & quod alioquin sanguis necdum uber detra-
 ctus esse consueverat hoc tempore morbi
 principio propiore.

Sin dilatatio pectoris in respiratione, vel
 pacatâ & ordinariâ, quarto hoc die ad finem
 properante pariebat oppressionem sensibilem,
 aëre tantulum largius admissio urgentem, sta-
 tim incisa denuo vena est.

Denique, si, definito tempore respiratio
 quidem ordinaria dolorem nullum inferebat,
 sed a levi spiritus augmento; experimenti
 gratiâ jussu, jam notabilis evadebat pectoris
 ille dolor aut angustia, magis anceps fuit ju-
 dicium de venâ secandâ. Conclusionem for-
 mavere conditiones hæ, quæ, ut aliàs, sic
 in hoc postremo casu præsertim, erant ani-
 madvertendæ: Copia sanguinis hucusque de-
 tracti; densitas, & tenacitas crustæ super
 cruorem, ultimò missum, visæ; vires, æ-
 tas, temperies, ægri; symptomata alia venæ
 sectionem suadentia vel secus. Veruntamen
 ita expensa sunt hæc argumenta, ut in eo re-
 rum statu ad novam sanguinis detractionem
 essem propensissimus.

Ita agendo rarior in primâ febre, sed in recidiva rarissima, fuit necessitas secandi venam post quartum diem alterutrius.

Præter sanguinis missiones ad hanc pectoris oppressionem quin etiam valitura fuisse videri possint medicamenta, antiphlogistica dicta, diluentia & resolventia; porro, infusa quæ vocant, aquosa, lenissimè aperientia, cum glycyrrhizâ, calidiuscule sorpta; tandem cataplasmata, fomentaque, humida, oleagina, actu calida, fibras rigidas laxare apta, thoraci, qua parte dolor aut angor vigeat, apposita frequenter: & ista sanguinis missionibus juncta quandam opem re vera huc contulêrunt: quin priora, præter hoc, ad febrem ipsam minuendam erant necessaria. Sed væ ægris, ubi conditiones aliæ restitêrunt tantæ cruoris jacturæ, quantam hæc angustia pectoris alioquin postulasset. atque ubi, pectore multum oppresso, venæ sectioni uni vel alteri, nec repetendæ, succenturiare remedia ea solùm licuit! Scilicet in hoc casu venæ sectioni largæ crebræque, unicè poteramus tuti confidere. Medicamenta, quæ diximus, incrementi malo præsertim obicem ponere sola nullo modo suffecerunt: & cum modico tantum sanguinis dispendio juncta, neuti-quam levamen adeò præsentaneum præstiterunt,

runt, quale mali sævitia vel postulabat, vel flagitabat (a).

EPIGASTRII, PRÆCORDIORUM, HYPOCHONDRIORUM, ANXIETAS CUM OBSCURO DOLORE, comes altera febris crebro fuit, inde ab initio hujus, il-

(a) Venæ sectioni repetitæ, ad pulmones humoribus gravatos in febre, favet SYDENHAM, ubi novæ febris epidemiæ curationem tradit. *Vid. Scheda monitoria, Operum pag. 521.* Impetus sanguinis ad pulmones una est conditionum, quæ, BAGLIVO docente, venæ sectionem semper postulant in continuis ante septimum diem, si vasa turgiant &c.; repetendam eam, prout urgent symptomata. *Prax. med. Lib. I. Cap. IX. Tit. De febris. Edit. oper. Lugdunensi, MDCCXXXIII. Pag. 48.* IDEM, forti respiratione tussique imperatâ, retegere monet occultas pleuritides, hinc formidolosas; quæ dolore aut gravidine, inter respirandum & tussendum alicubi perceptis, sic manifestantur. *Ibidem, Tit. De pleuritide, pag. 35--36.* quæ proximè accedunt ad ea quæ nos diximus. HOLLERIUS: *De morb. intern. Lib. II. Cap. XXV.*

De exanthematibus, papulis, variolis & morbillis: *Apparent ferè exanthemata intra tertium diem. Primo itaque aut secundo die sanguis detrahendus. — Verum ubi jam malum evasit in habitum corporis, periculosa est phlebotomia. — Cæterum perpetuum non est abstinere phlebotomia, cum jam papulæ in superficie corporis extiterunt. Etenim fit aliquando præcopiâ vitii, ut & plurimum reliquum sit in corpore, urgeat vehementer difficultas spirandi, gravis sit febris: quo tempore, si nihil repugnat, vena secanda est. Alioqui sanguisugis utendum erit. — Similiter cucurbitulis cum scarificatione. Et RICHARDUS MEAD urgentem respirandi difficultatem numerat inter symptomata, quæ nullo non die morbi variolarum sanguinem protinus esse mittendum imperant. *Vid. epistola ejus, subnexa FREINDI Commentario VII. De febris pag. 190. in editione Operum Lugd. Bat. MDCCXXXIV.**

illa molesta valde, & pertinax. Unà intumuit sæpe corporis hæc regio. Accedebant ructuum prorumpentium nixus laboriosi: vomendi conatus irriti interdum, aliàs cum effectu: dein alvi fluxus, is etiam absque prægressa ad vomitum propensione quam multis obortus. Qualia verò egesta fuerint, ante notavimus.

Hæc simul altera ratio fuit integram pulmonum explicationem prohibens, atque adeò liberam respirationem, aucto hinc angore, præpediens. A priore angustia partium spirabilium diversa hæc, origine, sede, effectis, eventu, partim quoque medendi viâ quam vendicabat: quorum animadversione facile dignoscebatur. Interdicendo liberi spiritus usui alterutra harum causarum suffecisse, sed utraque sæpius ad id conspirasse, deprehensa est. (a)

Tres

(a) Alvo tumente, præcordiis dolentibus, febrem supervenientem gravem, & spirandi difficultati junctam fore, sic prædicit HIPPOCRATES. *Coac. prænot. §. 294. Quos derepente, absque febre, præcordiorum aut oris ventriculi dolor, aut crurum & inferiorum partium affligit, alvusque intumescit, — iis febricitare noxium est. Nam & longæ & vehementes febres sub-*

nascuntur, ac tusses, & spirandi difficultas, atque singultus fiunt. Vicissim, respirationem non admodum elatam, & hypochondria non valde contenta, in febribus acutis, ferè continuo sermone conjungit IDEM. Epidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1019. H. 1020. A. B. Æstate febres ardentes, — in quibus — respiratio non admodum elata: — neque verò lenis

Tres habebantur causæ descripti symptomaticis, indole distinctæ, quanquam conspicientes plerumque.

Causarum una: distentio arteriæ celiacæ, & mesentericæ superioris; præsertimque venæ portarum, citò transmittendis humoribus, ob fabricæ rationem, minus accommodæ; facta a sanguine velocissimè moto, inflammatoriè denso, aut eodem sic spissato & valdopere rarefacto simul: quorum vasorum nata distentio præprimis ad καρδίαν doloris angorisve sensum producere creditur, quod copiosi nervi hîc coeûntes & indidem mox diversuri vicissim, locum hunc acutissimè sentire faciunt. (a)

Al-

nis tumor aderat, aut præcordii dextri magnus dolor aut valida contentio: etsi quiddam erat, quod levem præberet significationem. Quæ produnt, quantum spiritus facilis an difficilis febricitantium a visceribus abdominis etiam dependeat.

(a) Sic ratio capitur doctrinæ HIPPOCRATIS de liene tumido; *Prædict. Lib. I. §. 125. Lib. II. pag. 111. A. Coac. prænot. §. 327. Epidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1027. C. Lib. IV. §. 22. pag. 1129. A. Lib. VI. Sect. II. §. 10. pag. 1169.* de palpitationibus cir-

ca ventrem; *Prædict. Lib. I. §. 144. Coac. prænot. §. 298.* de hypochondriorum duritie & contentione, neque cum dolore insigni, neque cum inflammatione; *Prænot. pag. 46. lin. 15-21. Prædict. Lib. I. §. 125. 144. 147. Coac. prænot. §. 128. 195. 327. Epidem. Lib. I. pag. 948. H. Lib. II. Sect. III. pag. 1027. C. Sect. VI. pag. 1050. F. Lib. VI. Sect. II. §. 10. pag. 1169.* denique & de αλυσμῶ, illâ ventriculi ægritudine; *Prædict. Lib. I. §. 136. Coac. prænot. §. 111.* quæ φαινόμενα, absque singulari earundem ipsa-

Altera causarum: bilis, & cæteri liquores corporis, qui in ventriculum & intestina effunduntur; nocivi victus & contagiosi aëris deglutiti occasione, præsertim, degenerati (a): in-

ipfarum partium affectione, ferè in decursu morborum acutorum, nata, hæmorrhagias prænunciant: *Epidemiorum Libris* experimento doctrinam plurimo probatam sistentibus.

Porro, pluri sanguine in hæc vasa divertente dolorem, angorem, molestiam, ad hypochondria, & fastidium in febribus excitari pulchrè congruit isti HIPPOCRATIS disciplinæ, quæ symptomata hæc ipsa & affinem iis ἀδνημονίαν familiaria esse tradit menstruis retentis, *Lib. de his quæ ad virginem spectant. pag. 562. 563. De morb. mulier. Lib. I. passim.* aut imminente sanguinis egestionem per hæmorrhoidas. *Predict. Lib. I. §. 130. Coac. prænot. §. 312. L. DURETUS in Comment. in Coac. prænot. Lib. II. Cap. XII. §. 2. Hæmorrhoidici, & menstruales feminae, lumbiqueruli sive ὀσφυαλγέες, ambo fiunt ἀσώδεις & cardialgici: „nempe” ubi lumborum dolores hæmorrhoidum vel menstruorum futurorum præ-
nuncii sunt, aut interclusorum*

vel refluentium consecrarii.

Quæ animo complectens demum intelligit, cur ἐν πυρετοῖσι ἀσώδεις, cum plethoræ, ut nunc loquimur, indiciis, menstrua respicienda doceat HIPPOCRATES: licet ἡ ἕσθ' ventriculum sordidâ colluvie gravatum sæpius ponat. *Vid. Epidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1020. E. F.*

(a) Redundantes pituitosos, biliososque, humores, & universim, acres, ventriculo hærentes, omnia, quæ diximus, edere φανόμενα, nos docet HIPPOCRATES. Sic de Morbis *Lib. IV. pag. 500. lin. 34-36. Si bilis nimia ad ventriculum fertur, tormina in eo oriuntur. Et Coac. prænot. §. 142. Quos febris detinet, — si stomachi fastidia vexant cum oris ventriculi morsu & crebrâ sputatione, iis vomitio adfutura est: quibus autem ructus adsunt, flatus, ventris sonitus cum inflatione, iis alvus exturbatur. Earum enim egestionum materies loco parallelo hoc notatur: Epidem. Lib. I. Sect. II. pag. 948.*

insalubrium alimentorum reliquiae morantes
ibidem (a): aër, morâ, calore, corruptione,
hic natis, extricatus (b): epidemia labes aë-
ra inficiens & cum eo deglutita (c). Quæ
ven-

948. H. 949. A. *Qui febris ardentibus aliisve conflictantur, — si — oris ventriculi morsum & stomachi fastidium sentiunt, ii biliosa & pituitosa vomitione rejiciunt.* Sed clarissimus est locus, mox referendus, *Lib. de priscâ Medicinâ, pag. 16. lin. 16--26.* Similia intelliguntur ex *Prædict. Lib. I. §. 85. Coac. prænot. §. 319. Lib. de Affection. pag. 519. lin. 21--27.* Omitto quæ Auctor, de cholera & lipyriâ scribens, argumento huic affinia habet. Huic causarum classi quibus cardialgica symptomata nascuntur, ex mente HIPPOCRATIS, accensendi essent emeriti humores, ad ventriculum refluï, & ibidem restitantes: quod alibi notabimus.

(a) Hæc symptomatum cardialgicorum causa passim ratiocinanti liquet in scriptis HIPPOCRATIS. Ita *De morbis Lib. IV. pag. 500. lin. 23--26.* Cum quis aliquid amarum aut alioqui biliosum & leve comederit, aut biberit, tum copiosior bilis in hepate gignitur, tum confestim hepar dolet, quod

pueri cor vocant. Certum enim est, primos hos citosque hujusmodi alimentorum effectus, non bili veræ inde cumulatae, sed alimentis ipsis in saburram rancidam, amaram, bilisæmulam, mutatis, tribuendos esse.

(b) Intelligentiam causæ hujus, effectuumque ejus, generatim sic enodat HIPPOCRATES: *De flatibus, pag. 297. lin. 39--48.* Cum multis cibis multum etiam spiritum ingeri necesse est. Nam cum omnibus his quæ eduntur, aut bibuntur, spiritus aut copiosior aut paucior subit. Atque id inde manifestum est, quod plerisque eructationes post assumptos cibos & potus accidunt, nimirum cum inclusus aër recurrat, ubi bullas, in quibus latet, perfregerit. Quando igitur corpus cibis expletum fuerit, tum spiritus quoque magna copia accedit, sive, flatuum redundantia major fit, diutius immorantibus cibis; qui quidem, cum præ multitudine exire nequeant seu flatus seu cibi, diutius immorantur.

(c) Aërem inquinatum deglutitum, inter causas februm

ventriculum & intestina distendere; gravare; aut eadem, vicinosque stomacho nervosos plexus viscerum abdominis irritare; mente capiuntur.

Causarum tertia: saburra multiplex in vasis viscerum abdominis ante febrim, aut in febre, suborta: cujus effectus non absimiles his, qui eduntur a colluvie, cavitatem ventriculi & intestinorum occupante (a).

Inde surrexit animo sententia, quò iremus in sanationem mali hujus, opus esse, ut minueretur copia sanguinis redundantis, rarefacti, vel certè in vasa definita arietantis; ut resolveretur densitas ejus inflammatoria; ut colluvies stimulans, gravansque, educeretur.

Primum propositorum exsequebantur venæ

brium ab HIPPOCRATE referri, non improbabili ratione suadebimus alibi: eundem in febribus epidemiis angores præcordiorum parere, quod HIPPOCRATES non monet, tum aliunde certum est, tum ex pulchrâ hac SYDENHAMI narratione conficitur: *Observ. Med. Sect. 1. Cap. IV. pag. 56. Sæpe miratus sum, (sic ille, de laudibus vomitorii remedii, in populari quadam febre, prædicans:) dum forte materiam vomitu rejectam aliquando curiosè contemplabar, eamque nec*

mole valde spectabilem, nec pravis qualitatibus insignem, qui factum fuerit ut ægri tantum levaminis inde senserint; nempe vomitu peracto, sæva illa symptomata, (nausea v. g. anxietas, jactationes, suspiria luctuosa, linguæ nigredo &c.) quæ & ipsos excruciarant, & adstantes perterrefecerant, mitigari solent ac solvi, quodque morbi reliquum est, evadens tolerari.

(a) Discrimen duplicis hujus saburræ, quæ in febribus obtinet, ab HIPPOCRATE non esse clarè indicatum, alibi notabimus.

næ sectiones eæ, quibus, præter hoc, contra febrim ipsam utebamur. Sanè notabilis angoris hujus hypochondriaci remissio actutum sentiebatur sub ipsa primarum sanguinis missionum administratione (a).

Scopus alter ut attingeretur, remedia data sunt eodem titulo jam ante narrata; ipsa scilicet aliunde etiam postulata.

In tertium finem spontaneis purgandi conaminibus erat obsecundandum: aut purgationes, hîc solennes, arte ciendæ (b).

Ergo

(a) HIPPOCRATES, ille præeuntem naturam toties, ut vidimus, expertus, venæ sectionem adversus hæc incommoda sic commendat: *Coac. prænot. §. 294. Quos d. repente hypochondrii aut oris ventriculi dolor, aut crurum & inferiorum partium, affligit, alvusque intumescit, venæ sectio aut alvi fluxus solutionem affert.*

(b) Digesturi HIPPOCRATIS doctrinam de usu purgantium *ὅσα ἢ κάρω* in primo morborum acutorum stadio, præmonemus: subductionem quidem excrementorum a postremo cibatu forte relictorum, ab eo curatissimè commendari passim. Hanc in morbis acutis omnibus, & quo modo, procurandam esse docet:

Lib. De rat. vict. in m. a. pag. 386. lin. 30--50. Si quem a recenti cibo — febris, sive cum dolore, sive sine dolore, prebenderit, — & vetustus non subierit, — siquidem validus æger fuerit & ætate viguerit, infusum per clysterem exhibendum; sin debiliior exstiterit, glande utendum, nisi sponte probè prodierit. Conf. IDEM ibidem pag 398. lin. 9--14. Addimus: Auctorem, ubi purgationes suadet vel dissuadet in principio morborum acutorum, huic ferè quartum diem, De rat. vict. in m. a. pag. 401. lin. 13--15. Ibidem pag 402. lin. 3--8. Sed alibi quintum, metam ponere. De morbis Lib. III. pag. 492. lin. 55., ad usque pag. 493. lin. 2.

Quæ præfati, primo loco pur-

Ergo præfente naufea, vel vomitu, fpon-
taneo,

purgandi regulam notamus hanc: *Aphor. Lib. i. §. 24. In morbis acutis raro & per initia medicamentis purgantibus utendum, idque diligenti ante adhibita circumfpectione faciendum.* Cui affinis altera eft: *De humoribus, pag. 48 lin. 35--37. Aphor. Lib. i. §. 22. Cocta medicamento purgante educito ac moveto, minime cruda, neque in principiis, nifi præcordiis molefta turgeant, five fuapte impetu ad excretionem ferantur, quod fere non accidit.* Et abfentibus his turgentis materiæ indiciis purgantia vetat ante quintum diem: quo die tum demum rectè purgetur æger, fi materia concocta fuerit. *Epid. Lib. vii. §. 68. pag. 1226. ad quem redigendus locus parallelus Epid. Lib. v. §. 63. pag. 1156.*

Quod fi in valde acutis humor præcordiis moleftus turgeat feu fuapte impetu ad excretionem feratur, medicamento purgante eodem die utendum præcipit; fiquidem cunctari in his malum fit. *Aphor. Lib. iv. §. 10. Quin idcirco in principiis purgandum non effe fcribit, quod in hujusmodi temporibus per fe fe purgentur, fi puta morbida materies intra*

ventriculum & inteflina turget; aut cunctationem periculofam habet, nempe in offendendis purgantibus, ubi natura ifto tempore non fufficit. *Epid. Lib. vii. §. 68. pag. 1226. Conf. Aphor. Lib. ii. §. 29.* Nam principio morbi prætermiffo medicamento tumultus periculum intentabit: *De morbis Lib. iii. pag. 494. lin. 49-51. &, ab altera parte, requifitæ purgationis omiffio fumme damnofa ægris erit. De prifc. med. pag. 16. l. 16--26. Conf. De Affection. pag. 516. l. 49--53.*

Nec ab his aliena funt quæ habentur *Lib. de rat. vict. in m. a. pag. 398. l. 20--22. Si liquidam alvum habenti febris ardens oboriatur, fi tibi medicamentum purgans idoneum videatur, id tribus primis diebus non exhibendum, fed vel quarto. Et deinceps, Ibidem pag. 401. l. 13. &c.* Hos (de laborantibus quadam febris continuæ fpecie fermo fuerat) fiquidem ab initio medicamentis purgare volueris, id ante quintum diem faciendum fi venter murmuraverit, alioquin à medicamento abftinendi.

His, generatim difputatis, præcipuos, fuo quofque

taneo, tepida ingurgitata (a), molestatisque faucibus iterum provocata (b); donec exonerato ventriculo sedaretur vomendi propensio, multaque afflictio faburræ hinc morantis pedisequa: quæ ante diximus.

Hæc si eò non sufficiebant, adolescentibus & ætate provectioribus, ferè post venam semel bisve sectam, secundo ergo morbi die plerumque, vel tertio inchoato, dabatur radix ipecacuanhæ vomitoria, in pulverem trita, pondere granorum XXX, aut circiter (c): & af-

que titulo, locos subjiciemus, in quibus purgantium alterutra, speciatim, principio morborum acutorum adhibenda suadet HIPPOCRATES; omissis omnibus qui omnino dubium purgandi tempus habent, aut ad febres acutas, vel inflammationes ordinatas aptè referri non possunt, atque adeo his etiam qui ad febres intermittentes pertinent.

(a) Præter generalia consilia de usu purgantium in principio acutorum, speciatim vomitoria ab HIPPOCRATE laudata comperimus in initio febrium acutarum, ubi mordax vel aliàs infesta materies præcordia affligit: & vomitoria inter, aquam. Tum, puta, potu aquæ, fere tamen frigidæ, vomitum provocat. Quæ

docemur collatis inter se locis his: *De rat. vict. in m. a.* pag. 396. l. 6--18. *De morbis Lib. II. pag. 473. l. 22--25. Lib. III. pag. 489. l. 20--22. De affectionibus pag. 519. l. 24--26. Epidem. Lib. IV. §. 44. pag. 1139.*

(b) Febricitanti *Hermophili* filio, pennâ in os immisâ, vomitum movet HIPPOCRATES: *Epidem. Lib. v. §. 40. pag. 1152. 1153. Idem vomitorii tardam actionem levi per pennam attrectatione excitandam præcipit: De intern. affect. pag. 534. l. 45--46. pag. 547. l. 55.*

(c) Non solum aquæ potu & faucium irritatione vomitiones, indicatâ occasione, civit HIPPOCRATES. Transeo, eum febres imprimis, & alios morbos a reple-

& assumpto hoc remedio, simulac nausea suborta molestabat, aqua tepida copiosa propinabatur. Hac autem vomitu redditâ, alia atque alia potabatur, donec postremum hausta plane non, aut colluvie vix ullâ amplius mista regeretur (a). Sed facile vomentes, at-

pletionem, cum labores cibi superant, vomitu variè citato prævertere: *De Vict. rat. Lib. III. passim*. Sed magis huc facit quod in semitertianâ febre, anxietate & vomitu stipatâ, mulsâ epotâ & vomitione rejectâ horrorem & anxietatem cessasse notat: *Epidem. Lib. VII. §. 102. pag. 1234*. Porro, in febre ardente, ex bile venis attractâ quæ nascitur, ubi os amarum fuerit, mulsâ coctâ & aquosâ vomitum movet: *De rat. vict. in m. a. pag. 396. l. 6--18*. Sic & in febre æstivâ vehementi, si bilis vel pituita circa cor urgeat, epotâ mulsâ vomendum dicit. *De affection. pag. 519. l. 21--26*.

In cholera quidem vomitum veratro sollicitandum esse vult Auctor: *De affection. pag. 523. l. 26--32. Epidem. Lib. V. §. 10. pag. 1144*. In ileo, morbo acuto, ventrem superiorem quàm citissimè purgat: *De morbis Lib. III. pag. 491. l. 33--43*. Et in

longâ febre λιπυριώδεις sesamoides, quod per superiora purgat, convenire dicit: *De veratri purgatione pag. 1288*. quum τὰ λιπυρικά non nisi bile per choleram effusâ solvi autumet. *Coac. præn. §. 120*. Sed, de reliquo, in principio febrium acutarum validioribus emeticis Auctorem abstinuisse liquet ex disputatis.

Naturam spontaneo vomitu colluviem primarum viarum, etiam in principio febrium, expellere notat IDEM, passim, in locis quos ad monstrandam colluviei hujus indolem citavimus.

(a) Universalis sit licet usus præcepti HIPPOCRATIS *Aphor. Lib. II. §. 9. Corpora si quis purgare velit, ea ὑποα faciat oportet*: vomitum tamen præ cæteris & alvi fluxum longè creberrimam ipsi occasionem id observandi præbuisse advertimus. Scilicet ei moris erat, alvum sursum deorsum cituro, vel naturam in alterutra

atque quibus amplior thorax, & recondita
eo

trâ harum egestionum occupatam recturo, cibos, aut potus, aptos, copiosos, offerre, & molli liquido ventrem eluere, in facilem, patefactis viis, purgationem. Id simul hac agendi ratione intendens, ut multo vehiculo mitigaretur medicamentum vomitorium, si quod acre datum fuerat, aut saburra ipsa stimulan: ut meabilia hæc fierent: ut ne, ventriculo & intestinis vacuis, eluderent violentos abdominis nixus in purgatione solennes. Nec expectam modò sed & citò sopitam purgationem horum observantibus promittit; elutis, quæ vomitus causa sunt. Circa quæ omnia clariores de pluribus loci hi: *De locis in hom. pag. 421. l. 38-40. Epidem. Lib. II. Sect. v. pag. 1046. C. Lib. v. §. 10. pag. 1144. Lib. VI. Sect. v. §. 27. pag. 1185. De verari purgatione, pag. 1287. Sed qui pleraque hujus argumenti capita complectitur locus hic est: De affection. pag. 523. l. 30-41. Cum ex vino aut commestatione cholera prebenderit, aut alvi profluvium, — si alvi profluvium non sedetur, sedare autem velis, vomitum post ci-*

bum aut lenticulæ decoctum excitato; — sique lentium aut cicerum cremore elueris, (quæ verba, hoc loco, clysmata innuere suadent orationis series, affinis sermo, De rat. vict. in m. a. pag. 404. l. 55. adusque pag. 405. l. 5. & Auctoris consuetudo educendi saburram primarum viarum per clysmata,) sic quoque quodammodo sedabitur. In cholera autem — venter tum superior, tum inferior, portionibus madefacientibus curandus; corpusque, excepto capite, balneis calidis emolliendum; sique facilius vomitus contingit: & si quid humidi subierit, potu vel clysmate intromissi, quæ molesta sunt sursum revomuntur, & per inferiora secessus magis prodit. Quod si vacuus venter fuerit, cum vi evomuntur, & violentius infra secedunt. Hæc agendi ratio DIOCLI quoque, in epistola ad Antigonum Regem: CELSO, De Medicina, Lib. I. Cap. III. in editione Lugd. Bat. MDCCXXX. pag. 30. Lib. II. Cap. XIII. pag. 87. GALENO, Libello, quos purgare conveniat: CÆLIO AURELIANO, Morb. Chronic. Lib. I. Cap. I. pag. 278. 280. imprimis observata: & ARETÆO etiam familiaria.

eo viscera illibata, ponimus. Ipecacuanha sicubi statim primâ vomitione tota rejicitur, & dein vomitus cessat cum impurgati ventriculi indiciis, alteram radicis dosin, intervallo iusto, præbere licet.

Ab hac medicinâ, promptissima, uberri-
ma, facilis, egestio multiformis saburræ ven-
triculi tenuium intestinorum & vesicæ fellis,
quæ multò tardior, & divisa, & imperfecta
magis, & difficilior, quando naturæ com-
mittebatur res: flava corrupta bilis, præfer-
tim, spontaneâ vel tepidæ potu solum pro-
motâ vomitione, non nisi post summos an-
gores integre excludi poterat. Indidem præ-
sentissimum decrementum anxietatis præcor-
diorum & plurimæ molestiæ quæ ex eadem
radice pullulabat. Diarrhœa, porro, sic
præventa vel moderata (a). Denique decur-
sus

miliaris: *Vid. doctrina hujus,
a WIGGANO digesta, in
Dissert. de cur. rat. quam te-
nuit aretæus. Tit. de Vomitione,
& Purgatione.*

(a) „Efectus eorundem
„medicamentorum non ra-
„ro oppositi sunt. Morbi
„iidem sæpe contrariis in-
„ter se causis oriuntur.
„Sanantur morbi, nunc
„remediis similibus; puta
„quæ præsentî vitio vi-
„deantur velificare: aliàs
„iis, quæ morbo manife-

„stè contraria sunt.” In
hunc sensum HIPPOCRA-
TES: *De loc. in homine, pag.
420. l. 43. adusque pag. 421.
l. 45.* Et postremæ hujus sa-
nandi rationis exemplum
daturus, alvo subductâ vo-
mitum compesci sic docet:
„Vomitus nonnullis sisti-
„tur” *per ea quæ sedant*
(clysmata hîc innui puto,
mordacis materiæ deriva-
tione a ventriculo vomitum
statura: Conf. *De rat. vict.
in m. a. pag. 404. l. 55. adus-
que*

sus omnis reliquus morbi longè placidior.

Sed quibus vomitus naturâ difficilis erat, hi, sumpto vomitorio, non nisi post nixus laboriosissimos, & anxietatem duram, primarum viarum colluviem reddebant. Imo fuit ut, post omnia hæc vomendi molimina, ne vel quicquam rejiceretur. Tepida liquato butyro mista medicamenti difficilem actionem præ cæteris expedivit.

Ita-

que pag. 405. l. 5. De affectionibus, pag. 523. l. 33--35.) quoniam ipsi per inferiora demittunt, quod intus vomitum facit.

Quod si vomitum alvo citâ listi locis indicatis asserit HIPPOCRATES, longè etiam apertius alvum fluxam vomitu creato stipari Medicos IDEM ita docet: *De loc. in homine, pag. 419. l. 37-38. Cum evacuatum* (ἰσχυμένον enim, aut ἰσχυμένον legendum esse FOESIUS judicat:) & vomentem curandum susceperis, vomitum ne sedato: vomitus siquidem evacuationem (κάρω) sedat, facilius autem postea vomitus sedabitur. Et: *De affection. pag. 523. l. 26--32. Cum ex vino aut comessatione cholera prehenderit, aut alvi profluvium, — si alvi profluvium — sedare velis, vomitum — exci-*

tato: confestimque per inferiora secessus sursum revellitur. Cujus doctrinæ exemplum hoc literis consignavit: Epidem. Lib. v. §. 10. pag. 1144. Quidam Athenis cholera correptus tum vomebat, tum infra demittebat. — Quod ex alvo secedebat vomitione longè copiosius erat. Hic epoto veratro cum lenticulæ succo etiam alterum lenticulæ succum pro viribus ebibit, ac tandem post vomitum ei ambo coacta sunt & suppressa. Quibus affine est, quod vomitum molienti alvum sistere præcipiat: Aphor. Lib. VII. §. 72.

Constat ergo: fundamenta doctrinæ omnis, de vomitu & alvi profluvio, uno alterius invicem remedio, posita esse ab HIPPOCRATE; ipso quidem a naturâ rem edocto: *Aphor. Lib. VI. §. 15. & locis parallelis.*

Itaque quos indicata morbida materies multiplex urgebat ad præcordia, si simul erant *δυσμείες*, item si angustior thorax; si pulmones & viscera abdominis ante morbum minus vegeta; si saburra judicaretur magis in vasis viscerum abdominis delitescere, quàm cavitationem ventriculi, tenuium intestinorum, aut vesicæ fellis, occupare; si aliæ conditiones, quales sunt depressæ vires, & cætera, vomitoria abnuebant; hæc ipsa omissa sunt (a): & misso sanguine, purgatoque tepidâ, quæ licuit, ventriculo, vomitorii loco data quæ alvum solvunt (b).

At

(a) Seriem eorum qui vomitoria renunt, recenset HIPPOCRATES *Prædict.* Lib. I. §. 71. *De veratri purgatione*; pag. 1287. 1288. *Aphor.* Lib. IV. §. 7. 8. Adde, de purgatione generatim, *De rat. vict. in m. a.* pag. 405. l. 48. *adusque* pag. 406. l. 6.

(b) HIPPOCRATEM, supra, generatim docentem vidimus, „ non vomitum „ modò, sed & alvi fluxum, „ naturæ esse methodum, „ eam arte imitandam quoe, „ quâ saburra ventri „ gravis exantletur in principio februm acutarum.” Huic suæ disciplinæ consonè, in februm acutarum principio purgationem per

inferiora, eundem in finem, speciatim, alibi commendat. Mitto auctorem interdum utramque purgationem memoratam unâ instituire in morbis a plenitudine quam februm feracem scribit: *De vict. rat.* Lib. III. pag. 370. l. 32. 44. Sed est, ubi in ardente febre idem faciat; mulsâ, clysmate, asinino lacte cocto, tum eò utens: *De rat. vict. in m. a.* pag. 396. l. 6--19. *Conf.* *De morbis* Lib. III. pag. 489. l. 8--22. In hypochondrii aut oris ventriculi dolore, cum alvo intumescente, absque febre, sed quæ difficiles febres post se trahant, alvi fluxum solutionem

At quando dolor ad præcordia aut hypochond-

nem adferre scribit: *Coac. prænot. §. 294.* & in his, quos febris detinet, ex signis similibus alvum turbatam vel humectatam fore, præfagit: *Coac. prænot. §. 142. Aphor. Lib. IV. §. 72.* In febre, cum gravitas excrementorum ad lumbos devenit, inferiorem alvum solvit: *De rat. vict. in m. a. pag. 398. l. 9--14.* Febricitantium quosdam, cum murmure & alvi egestionibus biliosis, scammono moderate purgat: *De rat. vict. in m. a. pag. 401. l. 13--17.* In febre vehementi æstivâ, e bile natâ, ubi bilis vomitione rejicitur, aut & per inferiora secedit, vomitum quidem promovet, ventrem infra non subeuntem infuso vel glande proritare contentus: sed si, cum febris detinet, neque per superiora neque per inferiora purgentur, totumque corpus laboret, tertio vel quarto die levi medicamento vel potione per inferiora purgandum dicit: *De affection. pag. 519. l. 21--32.* Constitutionem quandam epidemiam febrilem enarrans in qua varia alvi turbatio, *Epidem. Lib. I. Sect. II. pag. 942--943.* sed pessimum signum ἀπορία erat, *Ibidem,*

pag. 946. F. diarrhœæ spontaneæ effectus sic effert, eandemque sisti vetat: *pag. 948.* A. *Alvos si contigisset fusas fuisse, eæ confestim pessimè cogebantur, & ad omnes cibos alacres erant, posteaque placidæ febres tentabant.* Similiter in alia constitutione: *Epid. Lib. II. Sect. III. pag. 1019. 1020.* *Perinthi — æstate febres ardentes plurimæ populariter grassatæ sunt: in quibus nulli aderant vomitus, sed alvi perturbationes, ex tenuibus, aquosis, non biliosis: — Et verò alvum non licebat, ne per ea quidem, quæ assumebantur, sistere.* Denique alibi HIPPOCRATES alvi purgationem quidem vetat, & clysmata sola admittit, si per initia febrium urinæ tenues fuerint, sed eam suadet, si quando crassæ urinæ, vel nebulosæ, eo tempore; atque alia quoque conferant: *De rat. vict. in m. a. pag. 399. l. 13--23.*

Porro, quæ infra feruntur in febribus præcipuè quidem purgando educere oportere scribit: *De humoribus pag. 49. lin. 1--2.* Et in febre ardente magnas vires potionibus refrigerantibus tribuit, quod etiam alvum solvant: *De morbis, Lib. III. pag. 496. l. 38. ad finem usque libri.*

chondria quodammodo acutus, pungens, fixus parvo loco, suspicionem inflammationis faciebat; non vomitoria tantum, illa etiam quæ per inferiora purgant, prætermiffa sunt. Tum verò sanguine detracto, & vomitu, si quis sponte aderat, tepidâ circumfpectius expedito, substitimus intra usum decoctorum diluentium, blandorum, refrigerantium, tepidè potandorum; donec evanidus, vel admodum fractus dolor, idemque gravantis angustiae sensui propior, mox dicendam purgandi rationem tutò admitteret (a).

Ita-

libri. Atque in his aut mentionem disertam facit principii febrium, aut ad id quoque non ineptè possunt referri.

Transeo frequentem Auctori clysmatum usum, ad eundem scopum in variis febrium acutarum stadiis: *De rat. vict. in m. a. pag. 396. l. 17-18. De morbis, Lib. III. pag. 489. l. 21-28. De affection. pag. 519. l. 24-27. Ibidem, l. 40-54.* Adde historias, quæ idem habent, in *Libris Epidemiorum* passim occurrentes.

Hæc autem unà suadent, HIPPOCRATEM, sicubi deorsum purgaret in principio febrium acutarum, vel mitia remedia eò dele-

gisse; vel fortioribus neutiquam tam validè purgasse quàm citra febres. Quod idem in inflammationum principio ab eodem fere observatum infra cernere erit.

(a) HIPPOCRATES in principio inflammationum, aut dolorum qui speciem quandam harum præbent, non enim ritè hæc discernit, varias inflectit medendi vias, nec a ventris purgatione semper abstinet. Et quidem in pulmonum ac laterum inflammationibus, ut in febribus, alvum clysmate passim subducit, etiamsi sursum tendat lateris dolor: quo casu alioquin non aut rarò purgat, sed venæ sectioni potius indulget. Hoc

au

Itaque ubi deorsum purgantia judicabantur
op-

autem signo judicare videtur abesse faburram primarum viarum.

At satis frequenter Idem purgat in principio earum ægritudinum, ubi has comitatur indicata colluvies: quam etiam videntur innuere loca de doloribus sub septo transverso, nullam ad jugulum de se significationem præbentibus.

Scilicet: alvum veratro nigro aut peplio emollit, si eas, quæ sunt sub septo transverso, partes dolor affligat: *De rat. vict. in m. a. pag. 387. l. 31--33.* Si sub thorace dolor valde urgeat, quarto die medicamentum purgans propinat, tribusque primis diebus alvum per infusum subluit; & si sic non levetur, aliquantulum purgat: *Ibidem, pag. 402. l. 3--8.* In morbis lateralibus, quos fere velut phrenitis & pulmonis inflammatio curandos scribit, si æger naturâ biliosus fuerit, & minimè purgatus morbo correptus sit, priusquam sputa biliosa exspuat, medicamento bilem probè purgat: sin jam biliosa exspuat, eo medicamento abstinere, ne sputis præpeditis æger septimo aut

aut nono die stranguletur. Quod si ad laterum dolores etiam præcordiorum dolor accesserit, alvum subluit: *De morbis, Lib. IV. pag. 494. l. 28--43.* In pulmonis inflammatione, ex ingluvie natâ, melle, lacte, aceto, aquâ, mistis, tepefactis, & origani capitati furculis agitata, vomitum movet, & levi per pennam attrectatione promovet: quod si sic ne vel quicquam purgetur, veratro sursum purgat: *De affection. pag. 534. l. 21--54.* qui tamen locus an purulentum pulmonem innuat, sic mundandum, *Conf. De morbis, Lib. II. pag. 476. l. 3--20.* an gravati ventriculi purgationem spectet, *Vid. De affection. pag. 547. l. 17--548. l. 3. ambigo.* Atque in his casibus venæ sectionem aut vetat: *Cœac. prænot. §. 491.* aut utilitatem ejus extenuat: *De rat. vict. in m. a. pag. 387. l. 22--23.* aut de eâ tacet. Et alibi, venam secare & ventrem mollire, ad lateris dolorem, proponens, alterutrum, quasi, solum suadet: *Ibidem, pag. 386. l. 3--7.*

Attamen est, ubi alio scopo purget auctor in principio

opportuna, ex plurimo horum numero delectæ

pio inflammationum. Nempe in peripneumoniæ curatione, cui medicinam pleuritidis & phrenitidis affinem esse vicissim docet, hæc ait: *De morbis, Lib. III pag. 492. l. 54. — 493. l. 10. Primis quatuor aut quinque diebus paulo magis alvum subducere oportet, quo febres retundantur & dolores leniantur, deflexo enormi humorum impetu ab inflammata parte: cum verò vacuatus, corpusque debile fuerit, tertio quoque die alvus subagitan- da, tum ut corpus robustum evadat, accisis vicibus alvi subductionum, tum superiora loca humoris sint expertia.* [Sed verò series orationis, & affinis alibi doctrina: *De locis in homine, pag. 416. l. 2-5. nobis persuadent εὐκτα non ἀνικτα legi oportere.*] Nam si multus humor per inferiora secedat post quintum diem mortem adfert. Secedente enim per inferiora humore superiora siccescunt, neque sputum per superiora repurgatur. Inferiorem igitur alvum, neque nimis sisti oportet, ut ne febres increcant; neque nimis demitti, quo sputum sursum emitti possit, & æger viribus valeat.

Attingendo huic postremo scopo venæ sectionem

& alvi subductionem ab Auctore conjungi cernimus, atque in postremâ hac cautionem injungi eam quam cum doctrinâ ipsius, modò datâ, vix concilies: puta, *De rat. vict. in m. a. pag. 396. l. 33 — 397. l. 1. ubi ita differit: In morbis acutis sanguinem detrahes, si vehemens appareat morbus, & qui ægrotant ætate florenti fuerint, & virium robore valuerint. Et quidem si angina aut aliquis alius lateris morbus ægrum divexarit, insuper medicamentis quæ delinguntur, promotio sputo, repurgatio. Sin vero æger debiliior appareat, etiamsi copiosum sanguinem detraxeris,* [postrema hæc ex communi vocularum καὶ significatione: Sed, ex contextu sermonis, Græca sic vertenda esse videntur, quasi, trajectis particulis, legeremus: Καὶ ἢ πλεόν τῷ αἵματι ἀφείλης: & si copiosum sanguinem detraxeris: ut verba sequentia duos distinctos casus spectent; imbecilles ægros, sanguinis missionem renuentes; validosque, jacturam multam sanguinis jam passos.] *infusum alvi per clysterem tertio quoque die exhibebis, donec in tuto æger fuerit & fame opus habeat.*

Præ-

etæ sunt pulpæ tamarindorum & cassiæ fistulæ, quæ cum polychresto sale, cremore, crySTALLIVe, tartari, & saccharo mistæ, par-
titis

Præcordia in tumorem sublata non ex flatuum interceptione; septi transversæ contensiones; protensæ spirationes cum erectæ cervicis spiratione sicca, quibus pus minimè subest, sed quibus ex spiritus interceptione, quem pulmones subire vetat inflammatio, ista contingunt; (Huic autem paraphrasi magis favet lectio, quæ postremo loco, πνεύματος, habet:) potissimum verò jecoris vehementissimi dolores, & lienis gravitates; atque aliæ inflammationes; & gravissimi supra septum transversum dolores; & morborum collectiones; solvi nequeunt si quis eas primum medicamento purgante aggressus fuerit. Verum in his venæ sectio præferenda est. Deinde ad infusa per alvum veniendum, nisi magnus & vehemens morbus fuerit, alioqui etiam postea medicamento purgante utendum. Quod & post venæ sectionem securitate & moderatione indiget. Quicumque autem statim per initia morborum inflammationes medicamento purgante solvere tentant, ii de contentâ quidem atque inflammata parte nihil detrabunt, cum nihil cedat, quæ adhuc cruda est, affectio; quæ

verò morbo resistunt, & quæ sana sunt, contabesciunt. At debili reddito corpore morbus superior evadit, qui, ubi corpus superavit, curationem non admittit. Locus parallelus, qui hoc nostro expleri debet, habetur Lib. de veratri purgatione, pag. 1287. Indidem multam lucem fœnerant quæ sequuntur, pag. 405. l. 50—406. l. 13. ubi passiones acutas diuturnis confusas tractat Auctor.

Atque huc ferè redit doctrina HIPPOCRATIS de usu purgantium in primis inflammationum diebus: in quâ Auctorem principiis certis per omnia non instituisse satis liquet. Ad diversitatem quidem doctrinæ hujus facere potuerit, si libri citati plus unum Auctorem habeant; quæ ratio in doctrinâ de purgatione febricitantium itidem animadvertenda: Sed Antiquos inflammationum & dolorum his specie similium causas non recte dignovisse discimus etiam ex DIOCLES: Epistolâ ad Antigonum Regem. Titulo THORAX.

titis dosibus, boli formâ, singulis horis, deglutitæ, poto desuper fero lactis ebutyrati cum *acetosâ* cocti, tepido, largo, ocyus inducebant ingentem, nec dolentem, diarrhoeam. Inde levamen angoris magnum. Et quidem diuturnior, ideoque molesta magis, atque, quantum ex recidivis ratiocinabamur, imperfectior hæc purgatio, quam quæ vomitorio dato, proximo exitu, sursum fiebat, veruntamen ipsa tuta comperiebatur.

Quod si, præsentem angore hypochondriorum & abdominis, nec nausea nec diarrhoea hucusque accesserant, post missum sanguinem diarrhoea excitabatur (a).

Neutra autem harum egestionum, vomitum puto & alvi fluxum, sicubi sponte jam ade-

(a) Quæ ducere oportet, quo maximè vergunt, eò ducenda esse per loca convenientia quæque proximum exitum præbent, plurima HIPPOCRATIS doctrina est. Id, ubi morbos, ægrove, speciatim tractat, si cætera quidem paria fuerint, facto exprimit. Et creberrimè quidem in ventris purgatione sursum vel deorsum. At si in neutram natura inclinat, potius deorsum purgare videtur. Sanè in febre quadam ubi bilis redundat, & neque per su-

periora nec inferiora purgantur, posteriorem viam inflecti vult: *De affection pag. 519. l. 21-32.*

Sed Ipecacuanhæ pulcherrimos effectus, his in casibus, experimentis edocti, postmodum oris amarorem & præcordiorum gravatorum sensum sufficere iudicavimus; quæ, absente quoque nausæâ, vomitorium purgationi *κατὰ* præferre suaderent, modò non esset vomitus nimium difficilis, aut aliunde formidatus.

aderant, sanguinis detractionem impediterunt, nisi quâ forte vires ab iis afflictæ, aut vehementia febris inde remissa, venæ sectionis moderamen suaderent. Qui per totum morbum plurima venæ sectione indiguerunt, his alvus fluxa non fuit.

Nausea & vomitus Ipecacuanhæ radice promoti citò cessabant semper; exhaustâ citò ventriculi colluvie. Sin radicis usum vetabant aliæ conditiones, nec hausta tepida sufficiebat purgando ventriculo, diuturni illi erant, molestissimique; & usum medicamentorum feberi adversorum impediverunt summo opere vel prohibuerunt. Tum verò affixas ventriculo fordes incidendo, diluendo, & deorsum deflectendo, vomendi molimina sopire conati sumus; remediisque id præstituris interposuimus misturas ex aquis stillatitiis gratè reficientibus, spiritu dulci salis marini, syrupo citrei & cydoneorum (a).

Opii usus adversus protracta hæc vomendi molimina, rationi, aut quæ ratio esse videbatur, repugnabat: metus erat, ne inimicus in-

(a) Vinum dilutum primò, deinde meracum, exhibet HIPPOCRATES ad sedandum vomitum & alvi fluxum, ex medicamento potione, nimium: *De loc. in homine*, pag. 419. l. 30--32.

In semitertianâ febre cum anxietate & vomitu, post promotam, mulsæ potu, vomitionem, mali punici succum Idem præbet: *Epidem. Lib. VII. §. 102. pag. 1234.*

invitè, & vi, visceribus inclusus post breve intervallum tantò acrius excandesceret. Id tamen viro juveni vomitionibus spontaneis, creberrimis, difficillimis, inde a febre cœptâ vigentibus, tandem inanibus, aut vix paucissimam bilem extorquentibus, detento dari debuit. Angustior thorax, hæmoptoë adolescenti quondam infesta, & debilior credita viscerum compages Ipecacuanhâ rem expedire nobis dissuaserant. Laboriosissimis verò & pertinacibus vomendi nixibus non modò medicamenti potusque omnis negata retentio, quæ vixdum assumpta valdopere anxerunt & dein revomebantur, verum etiam adeò prostratæ vires, ut mors in propinquo haberetur. Elusis pluribus, ad vomitum sedandum, remediis, denique laudanum liquidum SYDENHAMI præbuimus; cujus prima dosi regeſtâ alteram, atque hac etiam vomitu redditâ, tertiam eamque postremam dedimus, paucarum horarum spatio inter quamque dosin medio. Sub hoc laudani usu sensim sopitus vomitus, pacatus angor: & sudor criticus eâdem nocte de cute manans, primis horis frigidissimus, post recalescens, uberri- mus, metum omnem de vomitus reversione, hoc in primo quidem tragœdiæ actu, sustulit, ægrique liberationem a periculo præsentissimo mortis absolvit. Scilicet in hoc casu summum discrimen efficax remedium, sine mo-

morâ, jubebat; & vomitiones opio sic inhibitæ haud adeò formidabantur, quippe quarum postremæ convulsioni non minus, quam stimulo faburræ, tribuerentur (a).

Diarrhœa cum sponte nata, tum arte excitata, quo tempore, quibus auxiliis, sisteretur, supra dictum.

Huic symptomatum cardialgicorum tractationi præcipuas monitiones juvat subnectere, quas ipsa sufficit & probat, in curatione febrium generatim observandas:

Non nimis extenuandæ sunt occasiones purgandi in principio febrium acutarum, quod nonnulli loci HIPPOCRATIS suadere videri possint. Sanè ita quis existimet, seu copiam medicamentorum sursum aut deorsum purgantium spectet, mitium, tutorumque, quibus medicina hodie dives est; seu multiplicem faburram ventriculi, intestinorum, & vesicæ fellis, in principio febrium acutarum, præsertimque epidemiarum, non infrequenter, consideret. Cujus faburræ prompta purgatio ab ipso HIPPOCRATE sic effertur (b): *Si amarus humor aliquis, quem, bilem*

(a) Vomitu & alvi fluxu detentis, quibus jam satis indultum sit, si debiles fuerint, medicamentum somnum concilians exhibet

HIPPOCRATES: *De locis in homine*, pag. 419. l. 37--40.

(b) *Lib. de priscâ medicinâ*, pag. 16. l. 16--26.

lem flavam nuncupare solemus, effusus fuerit, quænam anxietates æstus & impotentiae detinent? Quibus interdum liberati vel spontaneâ purgatione vel medicamento, si quid horum tempestivè contingat, doloribus planè & calore defunguntur. At quamdiu ista sublata, id est, turgentia, incocta & minimè contemperata fuerint, nullâ arte neque dolores neque febres finientur. Et quibus quidem acuti acres & æruginosi humores instant, quinam furores & viscerum ac thoracis lancinationes oriuntur? neque prius hæc quiescunt, quam evacuati repressi & aliis permixti fuerint. Atque simillima his SYDENHAM (a).

Nec, porro, aliter accipienda est SYDENHAMII doctrina qua diarrhœam taxat in febribus (b), quin hæc in principio febrium acutarum a naturâ cieri vel arte excitari imò vomitionibus, quæ medicamento moventur, bonis ægri cum rebus substitui tamen aliquando possit. Et in hujusmodi casibus, quales nos egimus, diarrhœam vomitioni arte opportunâ citæ succedentem neutiquam malignam esse notamus obiter (c).

At

(a) *Observ. med. Sect. I. Cap. IV. pag. 56. 57.* *ibidem, pag. 74. Sect. II. Cap. I. pag. 105. Cap. II. pag. 121.*

(b) *Observ. Med. Sect. I. Cap. IV. pag. 55. 56. 58. 74. 75.* *ubi duplicem diarrhœæ vomitui moto succedentis indolem in febribus satis clare discernit.*

(c) *Vid. SYDENHAM,*

At singulari circumſpectione opus eſt purgaturis febricitantes, ſicubi viſcera thoracis aut abdominis ante febrim minus vegeta fuerint. Infirmior eorum compages, in caco-chymis, & ad tabem quodammodo propenſis, non ſolum medicamenti vomitoriis ſæpe prohibet, ſæpe etiam quæ deorſum purgant non niſi leniſſima, eaque parciora, admittit. Tantò magis ſi ſordes educendæ vaſis ipſis viſcerum abdominis hærent magis quam cavo ventriculi, tenuium inteſtinorum, aut veſicæ fellis.

Sed ab alterâ parte, pericula purgationum & nominatim vomitionum, impedimento peculiari intentata in principio februm acutarum ſic expendenda ſunt, ut ſimul ratio habeatur difficillimorum ſymptomatum, quæ prætermiſſis iis aut timidè inſtitutis in morbi decurſu crucem figere poſſunt. Vomitiones quod attinet, hiſtoria poſtremùm enarrata luculento rei argumento eſt.

Denique, animadvertendum diſcrimen præcordiorum moleſtatorum in febris: ne vaſorum inſarctus a ſanguine ſub ſpecie ſaburræ ventriculo gravis, obſtructorumve viſcerum, medentem fallat; aut contra; neve compositam harum ægritudinum cauſam integre tollere quis nitatur remediis ad ſimplicem proficuis. Ut enim ſolitariae nonnunquam

quam (a), ita, sæpius forsân, varie conjunctæ hæ causæ adfunt. Quarum discrimen inter cæteras rationes discitur, attendendo quid levaminis, ad cardialgica symptomata, tulerint sanguinis profusio, quid purgatio, seu spontaneæ seu arte citæ, si quas æger jam toleraverit.

CAPUT IV.

Continuatio præcedentis argumenti.

CAPITIS DOLOR hîc itidem memorabilis, quem in morbi descriptione enarravimus.

Hujus causa princeps: impetuosus sanguinis inflammatorii motus per arterias carotides, internas præcipuè, & vertebrales, minus renitentes; earumque hinc nata distentio, præsertim sensibilis, ubi necdum in minutas

(a) Sanguinem in vasis viscerum, quæ hypochondria occupant, cumulatam, solum aliquando, angores quos agimus in acutis producere docemur historiis *Periclis: Epidem. Lib. III. Sect. III. ægr. VI. pag. 1102. & Abderitanæ virginis: Ibidem, ægr. VII. pag. 1103.* Illum ἄσθμῳ molestabat, & ὑπόσπληνος erat; neque potum continere valebat:

Fluxu multo sanguinis ex nare sinistrâ levatus urinis & sudoribus judicatus est. Hanc ἄσθμη vehemens & ἀλυσμός affligebant: & itidem copioso sanguine ex naribus profluente levata, pedum dolore multisque sudoribus perfectâ judicatione absoluta est. In neutro purgati ventris mentio vel levissima,

nutas propagines divisæ sunt (a). Primus harum decursus intra calvariam, & in circulum coitio; rami maximi è circo sub mole cerebri protensi; furculi, nervorum opticorum longitudinem medii penetrantes; arteriosa denique compages membranarum oculi, quas Chorœidem & Ruyschianam vocant (b), reputata, docere credebantur, cur loca capitis ante designata præ cæteris dolere potuerint?

Causarum altera: *συνπάθεια* membranarum cerebri & præcordiorum saburrâ molestatorum: cujus tam obscura ratio, quàm veritas comperta est (c).

Quà priori origini adscribendus dolor erat; valdopere minuebatur sanguinis detractionibus ex brachio, sed è pede præcipuè. Ideo doloris hujus præsentia multum fecit ad repeten-

(a) Sic capitis dolor in febribus hæmorrhagiæ præcursor intelligitur: HIPPOCRATES, *Coac. prænot. §. 142. Epidem. Lib. I. Sect. II. pag. 948. H. Lib. II. Sect. III. pag. 1020. F.*

(b) Præter externos rutilantium oculorum dolores, in febribus, alios hinc docemur. Forsan utrosque cogitavit HIPPOCRATES, *Epidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1020. F.*

(c) Clarissima, quæ rem demonstrant, HIPPOCRATIS loca selecta hæc sunt: *Prænot. pag. 45. l. 54. — pag. 46. l. 2. Ibidem, l. 15--24. De judicat. pag. 52. l. 31--33. Epidem. Lib. I. Sect. II. pag. 948. H. 949. A. Lib. V. §. 63. pag. 1156. Ibidem, §. 82. pag. 1160. Lib. VII. §. 68. pag. 1226. Ibidem §. 92. pag. 1231. & 1232. Aphor. Lib. IV, §. 17. De veratri purgatione, pag. 1287.*

tendas venæ sectiones (a). Præter has, idonea pedum balnea, & epispastica, plantis applicata, omni vespere renovata, decubitus fessioni propior, profuerunt.

Quà capitis dolor ab alterâ causâ pendebat, purgatio sursum aut deorsum, sponte, vel, post missum sanguinem, arte facta, præsertimque vomitus, ad eundem levandum contulerunt plurimum, ocyssimè (b). Neque tamen id latentis illius consensus ratione solâ. Nam solutâ alvo inferiore plenitudo a capite revellitur, ut eâ suppressâ humores in idem divertuntur (c). Et vomendi quidem nixu
ca-

(a) Medicinæ huic annuunt *textus supra citati*, qui capitis dolores hæmorrhagarum anteambulones habent. *Vid. Epidem. Lib. v. §. 82. pag. 1160.*

(b) Purgationem ex mente HIPPOCRATIS huc valere locorum plerique nos unâ monstrant, quibus capitis cum præcordiis *συμπάθειαν* ex eodem probavimus. Sed, quod ad internas affectiones, non aliam consensus rationem inter partes corporis, & nominatim caput inter & ventrem, videtur agnovisse, præter hanc quæ humorum derivatione ab unâ in aliam, aut contrariâ subductione,

fit. Videantur loca proximos ad numeros citanda.

(c) HIPPOCRATES: *De locis in homine, pag 408. lin. 2-21. Unaquæque corporis pars, altera alteri, cum hinc vel illic perripuerit, id est, cum contentos humores in alteram violente propulerit, statim morbum facit, venter capiti & caput carnibus ac ventri; & reliquæ omnes eâdem ratione. — Nisi enim venter moderate subducatur, & si in eum cibus immittatur, ingestorum ciborum humiditate corpus irrigat, ipsa verò humiditas a ventre intersepta magnâ copiâ ad caput viam affectat. — Hacque ratione optimum fuerit ægrotantes partes, per eas, quæ morbos faciunt,*

caput humoribus gravatur; sed, ad cætera, iidem, ab eodem, vomitu revelluntur. (a).

Atque huic medicinæ cessit dolor: aut mitigatus sub egestionibus criticis evanuit.

LUMBORUM DOLOR unumquemque ferè, cum ipso frigore febrili, quod solet, invadebat. Sed idem, etiam æstu vigente pertinax, sævusque, sanguini adscribebatur in arterias renum complicatas, & truncos harum ex aortâ renem utrumque petentes, arietanti: tumque venæ sectionibus hinc aliunde requisitis, solis, semper, illico, fugatus est (b).

DOLOR LATERA TENENS, VEL STERNUM, VEL ABDOMINIS AUT PEL-

ciunt, ad curationem accommodare. Sic enim optimè quis ejus, quod ægrotat, principium sanaverit. Simillima huic doctrina habetur De victus ratione Lib. III. pag. 370. l. 32-44.

(a) HIPPOCRATES loco citato. IDEM humores caput petentes vomitu intercipi docet: *Epidem. Lib. V. §. 63. pag. 1156. L. VII. §. 68. pag. 1226.* Attamen vomitoriis uti ad avertendos humores a capite, persæpe nefas est ob indicatam vim nixuum, quos inducunt. Iis diserte interdicit, dum, quæ

deorsum purgant, commendat, HIPPOCRATES, fluxionem ab auribus & oculis avertere docens: *De loc. in homine, pag. 413. l. 7-9. Ibidem l. 21-24.*

(b) Ab his non aliena sunt quæ HIPPOCRATES monet: „Lumborum dolores „sanguinis profluvia præ- „nunciare”: *Prædict. Lib. I. §. 139. Coac præn. §. 306. 307. 308. 312.* Et: „men- „strua suppressa dolores „lumborum advehere, so- „luta tollere”. *De morb. mul. Lib. I. passim.*

PELVIS PARTEM ALIQUAM, ante denotatus, non æquè maturè ægros prehendebat, quorum pauci ab eo liberi: & a sanguine, locali partis dolentis conditione ad periostei vel musculorum arterias præpedito, has urgente, nasci credebatur; ita tamen ut afflictio neutiquam in veram inflammationem affurgeret.

Venæ sectiones ad febrem institutæ simul leniebant hos cruciatus, iidemque ad frequentiam illarum & mensuram augendam cum aliis fecerunt. At, respectu quidem istiusmodi dolorum, nequaquam tantum sanguinis erat profundendum, quàm si veram inflammationem posuissent. Sanguine copiosius misso fractus dolor, tutò citòque vincebatur cataplasmate calente, pingui, humectante, sæpius renovato (a).

VIGILIÆ PLURIUM DIERUM, molestissimæ, infaniam minantes, ab agitato sanguine cerebrum perpetuò stimulante, fieri credebantur. Fuit ubi, præter remedia generalia ad æstum componendum, at post ea, singulari cum successu hîc uteremur epithemate

(a) Lateris dolorem, si ve per exordia febris, five postea, incidat, fomentis calidis dissolvere tentat HIPPOCRATES, priusquam ad sanguinis missio-

nem deveniat: *De rat. vict. in m. a. pag. 386. l. 3--7. Ibidem, pag. 387. l. 4-28. Conf. historia Anaxionis: Epidem. Lib. III. Sect. III. ægr. VIII. pag. 1104.*

te refrigerante, quod ex aquâ stillatitiâ rosarum & aceti sambucei quartâ parte parabatur, super frontem imposito. Sed hujusmodi remedium, repetitâ præfertim applicatione, semper aliquem metum in febribus adferre videtur.

Papavereorum usus ad has vigilias habebatur inconsultus, ideo præcipuè, quod inde metuebatur remora criticarum egestionum, hîc præcocium, & ἀγρυπνίαν brevi, sponte, terminaturarum. Verum tamen est, illa, paucis in casibus, ad ferox delirium data post sanguinis missiones, tantum abfuisse ut sudores inhiberent, ut potius sedando tumultum eos promovisse viderentur. Utique paulò post, pro more morbi, critici manaverunt uberrimi.

SOMNOLENTIAM PERPETUAM, SENSUUM HEBETUDINEM ET CONTINUUM SED MITE DELIRIUM, in febre quatuordecim vel circiter dierum jam valde provectâ, eâque ferè per urinas terminandâ, nonnumquam contigisse diximus.

Horum origo petebatur a vasis cerebri, præ cæteris, teneris & nec renitentibus, inflammatorio sanguine nimio refertis: aut a summâ cerebri, per toleratum sanguinis æstus, defatigatione: quæ liquidi nervei fluxum præpediant vel tenuent.

Ubi gravatum caput accusabatur, altiore

huius in lecto situm; pedum balnea & epispastica idonea; vesicatorium ad nucham; remedia quæ alvum apertam præstant, suppositoria, clysmata, ἐκκοπρωτικά; fomenta meraca ex decocto scordii, marrubii, absynthii, rorifinarini, calentia, capillis resectis capiti imponenda; suadebamus.

Quando cerebri defatigatio & debilitas arguebatur potius quam stabilis oppressio, præsertim caput roborare annitebamus. Eò maximè fecere fomenta modò descripta cum certâ portione spiritus florum rorifinarini. Jura carniū his, post febrem, citiùs concessa.

CRUSTA ALBA, CRASSA, LINGUÆ DORSUM TEGENS, ex membranâ linguæ exteriori hujusque protensis vaginulis, ficcatis, rigidis, excoctâ quasi salivâ obvolutis, formari credita, loquelæ & deglutitionis impedimento fuit.

Sed aridissima eadem linguæ membrana, vascula papillas linguæ nerveas coronantia varii coloris materie referta, halitus & humor aliquis, biliosus, è ventriculo per œsophagum in linguam sensim adscendentes, fingere putabantur CRUSTAM PUNICEAM, FUSCAM, NIGRAM, CORIACEAM, LINGUÆ DORSUM VELANTEM, quæ nostræ febris, ut ardentibus vulgò, familiaris erat, ubi vehementior illa & diuturnior. Hæc
an-

antecedente tenuior, at ferventioris morbi index, similes molestias infert.

Gargarisma humectans, emolliens, mellitum, tepidum, crebro adhibitum; gelatinæ fructuum æstivorum refrigerantium linctu assumptæ; poma aurantia lusitanica, & citrea, in lamellas scissa, sacharo obvoluta, linguæ imposita; levamini suffecerunt in utroque casu.

Crusta posterior præ summâ aritudine tandem fragilis, & vel linguæ motu disrupta, vel, epidermidis instar, abitum sponte parans, frustatim lapsura, RIMAS egit, ad appulsum omnis acris dolorem excitantes vividissimum.

Ufus medicamentorum in quibus eminebant acida, vel salia, præsertimque formâ pulveris, hic vetitus, ob summos fissæ linguæ cruciatus quos illa faciebant. Misturæ nitrosæ valdopere edulcatæ solæ ex his, adversus febrem, tum ferebantur: & ad linguæ rhagades ecligmata blandissima. Sæpe ne fructuum quidem gelatinas absque insigni dolore lingua tulit.

Febre gravi, longiore, continuatâ, ad finem vergente, nonnullis APHTHÆ contingere.

Deglutitio iis permolesta suadebat, ut, quæ remediorum vicem obirent, deligerentur illa quæ simul alibilia; quò unâ operâ necessitati

utrique fatisfieret. Quare infufis molliffimis, tepidis, hîc opportunis, lac dulce addebatur. Et propterea quoque vitelli ovorum bafin ecligmatis præbebant.

Nunc ad egeftiones, quæ, præter vomitum & alvi fluxum, in febre, ante crifin, fponfe funt obortæ, pergimus.

HÆMORRHAGIA NARIUM larga multis accidit & refrænando febrilem æftum, quæque hinc pendent, mitigando, faluti fuit. Poft neglectam, vel confultò prætermiffam, vel parciorem, fanguinis miffionem, præfertim animadverfa.

Nimirum furculi arteriarum carotidum internarum, tenuatâ, ad calvariæ introitum, mufculofâ tunicâ tenerarum, offi cribriformi applicati, foramina hujus unâ cum nervis penetrantes; item furculi carotidis externæ, hi quoque tenuiffimi, numerosiffimique; per membranam pituitariam, nafum internum investientem, diftributi, aëri libero contigui, rationem explicant frequentium hæmorrhagiarum, quæ a fanguine redundante, vel rarefacto, agitatoque, hac viâ præ cæteris producuntur.

Sed aliquando modum exceffit fanguinis fluxus. Id imputabatur æftui fummo humorum; & cohæfioni hîc firmæ arteriolarum cum offibus, unde folutarum difficilis contractio. Hæmorrhagiæ nimix signum faciei pal-

pallor unà cum insigni virium afflictione & pulsu valdopere debilitato. Sistebatur illa, ægrum e cubili eximendo & supra lectum pavimento instratum deponendo; situm capitis ordinando sic, ut id erecto propius esset, & in illud vergeret latus unde sanguis stillabat: ne retro in fauces lapsus ille molestiam ingentem & suffocationis metum pareret. Quæ fecerunt ad refrænandum sanguinis æstum, frangendumque ejus, in caput, impetum. Attamen animi deliquio imminente caput reclinatum magis. Porro reprimebatur sanguis, lintheamen, aceto sambuceo diluto, vel communi, frigido madens, fronti applicando; brachia cruraque fasciis latioribus stringendo; aceti parùm naribus attrahendo; turundas ex linteo carpto, vitriolo albo, vel communi quod ex ferro fit, in octuplo aquæ puræ soluto, imbutas, nari sanguinem stillanti insinuando; potu calente, remediisque quæ languori succurrerent sed unà calefacerent nimium, ægris interdicens; motum corporis, præsertimque capitis, inhibendo; victui refrigeranti indulgendo (a).
Atque

(a) De coercendis narium hæmorrhagiis hæc ab HIPPOCRATE præcepta reperimus: *De rat. vict. in m. a pag. 406. l. 31--37. Sanguinem sistes fici succo larâ ex-* cepto, intro ad venam apposito; aut coagulo intorto in nares immisso; vel si chalcitidem prius extensam digito apprimas, & cartilagine utraq; ex parte foris comprimas; alvumque lacte
F 5 asi-

Atque ex omnibus his sua cuique eorum medicina ordinabatur.

Effrænem in hac febre sanguinis motum repetenti subit animo juvenis, cui, febre correpto, & post missum sanguinem judicato, recidiva contigit; in quâ cruor e naribus erupit, tactu indice calens admodum, continuo ferè rivulo, tam immodicus, ut de ægro actum esse videretur. Hic, sanguine vix tandem represso, rarâ felicitate restitutus, exsanguis, paucis post diebus tertium in febrem violentam incidit, nec nisi post novam obortam sanguinis e naribus eruptionem sanatus. Pulsus huic in postreinâ febre parvus, celer, durus: qui stimulum ingentem, paucum & densum sanguinem, rigidasque arterias indicans, prætenuem cæteroquin in acutis spem finit.

MEN-

asinino cocto solvas; & capiti raso refrigerantia adhibeas, si anni tempestas calida fuerit. Rursus: De morbis, Lib. II. pag. 468. l. 12--26. Cui syderatum cerebrum fuerit, — si septimum diem superaverit — & si sanguinem vomat, aut is ex naribus effluat, neque eum calidâ lavato, neque calefactoria admoveo. Acetum verò album aquâ temperatum potui exhibeto, & si debilis fuerit, ptisanam sorbendam dato. Quod si plus æquo sanguis ex naribus

fluat, brachiorum & temporum venas splenis suppositis deligato. Et alibi: Epidem. Lib. VI Sect. III. §. 17. pag. 1175. Sanguinis e naribus profluvium accidit, aut his qui aliquantulum pallescentes nigricant, aut ex rubro pallescunt, aut aliquantulum pallent. In quibus ubi paulum concesseris, sicco aliquo medicamento incrassare oportet. In aliis verò minus incrassandum. Sicco autem albo medicamento ad ea uti oportet, quale est galla, aut alumen.

MENSTRUUA primos in febris dies incipientia venæ sectiones non vetuere, sed moderavere. Quæ verò deorsum purgant tum potius aliquamdiu dilata. Menstruali feminæ febricitanti venam brachii sectam, & postriedie vomitorium ex ipecacuanhâ datum meminimus, summo cum levamine, nec interrupto mensium fluxu. In aliâ, largos ob menses, & pulsum hinc debiliorem, successu probante, venæ sectionem omisi. (a)

SU-

(a) De venæ sectione, dum in febre menses erumpunt, hæc BALLONIUS: *Epidem. & Ephemer. Lib. I. Constit. vernâ A. 1575. in edit. Operum Venetâ MDCCXXXIV. Tom. I. pag. 65. In febribus laboriosis, & jactatione plenis, præsertim, dum iis mulieres conflictantur, mensium eruptionem vidimus; & tunc valde anxii sunt Medici, an ratione tam sævæ febris secanda sit vena; & an tuto secari possit; quoniam ex istâ mensium eruptione non tam promptum sequitur remedium, ac ex ipsa evacuatione sanguinis per phlebotomiam. Observamus enim quotidie parum adjumenti afferri mulieribus, febricitantibus insigniter. Contra si demitur sanguis e brachio, manifestus apparet profectus. Quod autem erumpant menses in ista sympto-*

maton in febribus agitatione, Hippocrates docuit in Coacis. (§. 541. 548. 551.) Horrores, labores, dolores capitis, & colli molestiæ, menses proritant, ut Domini Guerardi uxori evenit. Anteverterunt menses. Hippocrates 7. Epidem. (§. 106. pag. 1235.) notat de Cleomenis uxore pleuritica. Quarto die copiosi menses fluxerunt, dolor lateris, sputa, omnia denique, cessaverunt. Vide quanti facienda est ea eruptio. IDEM Auctor, alibi: Epid. & Ephemer. Lib. II. in Constit. æstivâ A. 1578. Tom. I. pag. 160. Imbalis virgo insigniter febricitavit. Cum fœdis coloribus laboraret, in ejus sanguinis massa virus est quoddam. Quarto die menses erumpunt. Omnia deteriora fiunt. Omittitur phlebotomia. Deinde omissæ illius nos pœnitet. Tandem quinto aut sexto

SUDORUM INUTILIUM occasiones supra indicatæ. Hos remediis refrigerantibus & regimine temperato præcipere nitebamur; præsentefque fimili ratione, sed prudentiffimè, moderare vel auferre, præfertim ftragula minuendo, manusque & brachia ex his expediendo.

SUDORES itidem, non prorfus inutiles aut nocivos, fed nec judicatorios, verùm **LEVARE VISOS**, ante fcripfimus (a).

Non improbabilis videtur fententia, quæ fudores hos levantes, ubi febris initio propiores erant, deducit e materie morbidâ circumfluos humores inficiente, cujus partem, in his quibus aqua redundat & vafa laxiora funt, natura expulerit per organa fudoris; aquâ

sexto die aperitur vena. Profcit detractio fanguinis. Scire oportet, quod fi febris non frangitur erumpentibus menfibus, non eft differenda phlebotomia, fed ftatim ea facta danda funt apozemata cientia menfes. N. PISO de venæ fectionis ufu ad pleuritidem: De morb. cogn. & cur. Lib. II. Cap. VII. In mulieribus — menfes patientibus remedium hoc temperari debet, non omnino prohiberi, ut quibusdam vifum eft. Quare largum, aut criticum, aut provectâ febre natum, profluvium ponere creden-

duſ eſt, ubi in tractatione Synochi putris hæc ait: Lib. de febribus, Cap. IV. Si ſponte erumpat ſanguis e naribus vel hæmorrhoidibus, naturæ motui ſuffragandum eſt, nec alia ſanguinis miſſio tentanda, nec quæ fit ſiſtenda, niſi immodica eſſe videatur.

(a) In inſtruendâ hac triplici fudorum febrilium differentiâ frequens eſt HIPPOCRATES: Vid. præſertim Prænot. pag. 38. l. 15-30. De judicat. pag. 52. l. 11-16. Coac. prænot. §. 572.

aquâ vehiculum præbente: haud abfimili ὀργανῶν, quo natura hæmorrhagias excitat aut ventrem movet in principio acutorum; morbi copias multiformi hoc molimine non superans sed proterens (a).

At qui febres affectas mitigabant sudores, criticarum egestionum imminentium indices, & primitiæ habebantur, quibus portio materiæ morbidæ, coqui cœptæ, excernebatur.

Utrosque fere naturæ committere, proque comperto hinc levamine, & comprehensis animo sequelis, moderari, e re visum. Eos sustentabamus stragulis, nec pluribus quam quæ morbo universim ordinavimus, super ipsa brachia pectus collumque extensis; & quiete corporis. At eosdem aptè tenuabamus stragulis a pectore reflexis, & mutato subinde corporis in lecto situ (b).

Se-

(a) Talis credi possit sudorum indoles, de quibus HIPPOCRATES: *Epid. Lib. II. Sect. III. pag. 1020. C. Quinetiam febrium initio quidam sudores statim fiebant, neque tamen malignè, & quibusdam sub hoc tempus judicatio cum sudore facta est.*

(b) Quod ad sudores qui febre primum ingruente, seu primis febris diebus, spontanei erumpunt: eos omnino symptomaticos esse, sine ullâ exceptione vix admittimus, argumento eorum

quæ dicta sunt. *Vid. SYDENHAM: Sched. monit. pag. 539.*

Quod ad sudores levantes, quæ cœptæ concoctionis est soboles, IDEM Auctor & alibi, & opusculo citato, pag. 524. *Si diaphoresis protrahatur ultra tempus illud quo particulae febriles coctione debitâ præparatæ, prorsus diffantur; qui post insequuntur sudores non ad aliud facient, quam ad inflammationem de novo accendendam.*

Sequuntur EXANTHEMATA : quorum occasione, petechiarum & macularum purpurearum indolem, fide dignis Auctoribus sparsim descriptam, breviter ante disputare juvat.

Unum illarum genus pesti proprium est. Hoc, origine singulari, vel certe frequenti, ex Orientalibus plagis, periculo summo, & contagii metu maximo, ab aliis distinguitur.

Alterum genus est, quod apparet in febribus acutis, variolis, morbillis, scarlatinâ febre, quando sanguis sponte, vel nocivâ arte, vel tempestatis fervore, rapidissimè motus ægros urit, ipse, crustæ indicio, quæ cruori innascitur, inflammatoriè spissus. Est, ubi tectum aëris vitium hujusmodi febribus & exanthematis faveat.

Tertium in febribus nec ardentibus, nec ita validis, & hinc fallacibus, enascitur. Virium languor præter morbi rationem, tendinum assultus, & similia quæ malignam indolem produnt, solent adesse. Alius hîc plerumque cruor, laudabili specie, vel crassus & nigricans, vel dissolutus. Vitæ periculum ægris, & contagii metum prædispositis, sed varium, infert. Nec in omnibus purpureæ sunt hujus generis petechiæ, sed & pallidiores, è flavo rubræ, lividæ, viridescentes, nigricantesve, aut sub rubicundo colore malignitatem tegunt: quum plerumque qui-

quidem exanthemata febrilia rubra purpureaque immane discrimen intercedit. Aliquando cum levamine hæ erumpunt; interdum ad morbi judicationem faciunt, affecto morbo efflorescentes, vel in extremis pedibus auctæ; sed repulsæ gravissima mala sæpius invehunt: unde claret eas materiæ morbidæ parte, in cutem depositâ, tum nasci. Origo harum febrium simul & exanthematum, prægressa corporum præsertimque primarum viarum longa & multa impuritas, aut aëris vitium manifestum tectumve: quæ frequentius concurrunt.

Quartum genus his annumerari posse videtur, quod, macularum scorbuticarum æmulum, constitutioni corporis scorbuticæ præsertim imputetur in febribus, nec tanti momenti sit, quàm quidem præ se ferat. Sed rem nostram porro enarremus.

Quæ in morbi historiâ descripta sunt exanthemata mediâ æstate apparuerunt, quo tempore morbus epidemius ferè stetit in vigoris fastigio. Sed quod ad ægros iis fœdatos attinet, præter unum cuius casum infra dabimus, reliqui neutiquam febrili æstu maiore ferbuerunt, quam hi, qui eorum immunes erant: five vehementiæ febris indicem explorares calorem ad attactum, seu sitim, aut arteriæ salientis ictus. Imò fuerunt provectæ ætatis, κακόχυμοι, debilioresve. Simul & e plebe tenuissimi fuerunt.

Hæc

Hæc exanthemata morbum malignum indicare quoniam suspicabamur, inquinatissimo natum aëre, hujusmodi ægrotantes à fanis, quantum officia horum id sinebant, sejuncti. Domus eorundem, ad aërem corrigendum, lustratæ fumis olibani, cubicula aceto con-
 sperfa. Ipsi modicis stragulis semper & curatiùs tecti; quò moderata perspiratio æquabilis sustentaretur, pariter atque ipsa exanthemata. Potus alius vetitus præter infusum florum sambuci & glycyrrhizæ cum aquâ factum, addito pauco lacte dulci: puta, ne suscitaretur alvi fluxus adeò familiaris populari huic constitutioni, potibusque acidulis provocandus, a quo exanthematum regressum metuebamus (a). Concinnatæ misturæ ex Aquis stil-
 latitiis

(a) Requiritur æqua proportio inter vires, quibus vasa viscerum, & vasa artuum tegumentorumque corporis externorum, resistunt humoribus. Si naturâ vel arte stringitur alterutrum vasorum genus, humores in alterum derivantur: Si laxatur alterutrum, alteri subducuntur. Maxime spectabilis est hæc successio humorum ab alvo ad cutim membranamque huic suppositam, quæ pinguedinem continet: & vicissim: quæ ipsa successio, profi-

cua alias, modo noxia, HIPPOCRATEM adeò non latuit, ut solum doctrinæ hujus complementum Recentioribus debeamus.

Scilicet, Illo notante, fluxus alvi, ex victu, potissimum exercet *πύρρως*; quod venæ condensatæ cibos ingestos non recipiant. Rariores & hirsutos his opponit. *De salub. vict. rat. pag. 339. l. 34-42.* Auræ matutinæ frigida appulsus alvum solvit, *De vict. rat. Lib. II. pag. 363. l. 21-30.* & in cubili frigido decubitus;

latitiis cardui benedicti, melissæ, pulegii, flo-

tus: *Epidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1020. E.*

E contra critici sudores erupturi, & certè erumpentes, alvum fluxam sistunt aut refrænant: quod monitus passim apud HIPPOCRATEM animadvertat. Et Idem profluvium alvi varium, deambulatione a cœnâ, cursu, frictione, luctâ, tollit: præsertim quidem quod calefacta caro sic reficcetur, & ex ventriculo humiditatem retrahat cum spiritu foras excernendam. *De vict. rat. Lib. II. pag. 363. l. 9--20. Lib. III. pag. 372. l. 51 — pag. 373. l. 14. Ibidem, l. 19--36.* Id quidem regulæ suæ convenienter: *Cutis raritas, alvidensitas. Epidem. Lib. VI. Sect. III. §. I. pag. 1174.*

Porro, in anxietate laborantibus, cum alvi turbulentiâ suppressione, prodeunt exanthemata: *Coac. præn. §. 564. Conf. Andreae historia: Epidem. Lib. VII. §. 51. pag. 1221.* In tabidis, ab alvi suppressione corpora pruriginosa. *Coac. præn. §. 440.* Alvo vehementer suppressâ corpus tumidum redditur: *De loc. in hom. pag. 420. l. 55--421. l. 1.*

Vicissim, evacuata alvus

humiditatem attrahit è toto corpore: *De vict. rat. Lib. II. pag. 363. l. 31--32. Ibidem, pag. 365. sub finem.* Est, ubi purgantia sudorum criticorum spem irritam faciant. *De rat. vict. in m. a. pag. 399. l. 22--24.* Medicamento cita alvus diuturnos cutis morbos permultos sanat. *De Affection. pag. 525. l. 13--21. Coac. præn. §. 616.* Et naturâ vel arte mota eadem aquam inter cutim solvit: *Coac. prænot. §. 461. 482. De locis in homine, pag. 421. l. 1--3. De Affection. pag. 520. l. 50--55. Apkor. Lib. VI. §. 14.*

Ridet Medicos CÆLIUS AURELIANUS, *Acut. morb. Lib. II. Cap. XXXVIII. pag. 172.* qui ventrem solvendo sudores inhibere tentant, quos, debilitate sic crescente, potius augeri dicit. Id rationi consentaneum est in tantâ pororum cutis laxitate, quâ sese, subductis etiam humoribus, nequeunt contrahere: sed cæterum doctrina HIPPOCRATIS de facili cursu humorum a superficie corporis ad alvum & viscera, ac vicissim, certior comperitur, quam ut a Methodicis infirmaretur.

Balnea calida cutem rare-

florum sambuci; aceto prophylactico Sylvii; Tincturâ myrrhæ paucâ; rob sambuci; oxymelle simplici: nisi calidiora horum febris major videretur renuere.

In hæc medicamenta tantò magis propendebam, quod, anno ineunte, juveni medicinam feceram, cui, septimo vel octavo febris acutæ die, nascebantur exanthemata rubra miliaria, e cute quodammodo eminentia, quæ postea recedebant, vigente delirio, & assultu tendinum in carpis accedente. Tunc, sub usu talis remedii, tincturæ croci tantillo misti, junctisque, quæ gravatum caput levarent, clysmatibus & vesicatoriis ad tibias apposis, exanthemata paululum redierant & cesserant symptomata: quæ perfecta sanatio secuta est.

Exanthemata quum non nisi serius eruperint, quando sanguinis missio omnis aut jam finita erat, aut &, inde ab initio febris, abjudicata, ideo, præsentibus iis, de venæ sectionis usu judicare opus non fuit. Sed memorabilem casum vidimus ubi hæmorrhagia pro-

facere, sed & humectare corpus, intelliguntur. HIPPOCRATEM iis uti videas ubi alvum sistere intendit: *De vict. rat. Lib. III. pag. 373. l. 19--37. Ibidem, l. 40 — pag. 374. l. 7. Verum ea vo-*

mitiones & dejectiones tum damnosè tum proficuè promoverè, sæpius notat. *De rat. vict. in m. a. pag. 395. l. 39--43. De affection. pag. 523. l. 37--38. Epidem. Lib. VI. Sect. v. §. 27. pag. 1185.*

profusissima quam maximè fecerit ad maculosi restitutionem.

Vir sexagenario major, ab hydrope jam bis sanatus, planè deditus usui spirituum ardentium qui fermentando parantur, cætera robustus, dum, Sirio ardente, duro labore victum quærit, febre prehenditur omnium ardentissimâ, cui delirium pertinax accessit. Sanguis primis diebus bis detractus, & ad normam superius indicatam facta medicina est. Sexto vel septimo die supervenere maculæ purpureæ, nigricantes, densissimæ. In furore delirii sæpius stragula removit, & aëri libero sic corpus exposuit; quo factò maculæ vividæ minus, & in arctum contractæ, cernebantur aliquamdiu, sine damno secuto. Tertio macularum die sanguis e naribus fluxit immodicus, vix postremo molimine reprimendus. Eum tamen in finem lecto maculosum eximere non sustinuimus. Represso sanguine, & accedentibus, ut opinor, sudoribus criticis, emerfit. Hic frigidâ vix vi prohiberi poterat, nec aliter quin eâ se sæpius, in febre, sine modo ingurgitaverit.

Porro, præsentibus his exanthematis a nitro abstinuimus, repulsum exanthematum a nimia refrigeratione formidantes. Sed nec febris prævalida his aderat, ut diximus: si casum modò narratum excipias; in quo nec certò memini a nitrosis me tum abstinuisse.

Quod ad fata horum ægrotantium: exanthemata funestum morbum non posuerunt. Jam memorati senis uxor ferè sexagenaria, debilis, arthritica, itidem febre correpta semel venam secta est. Cruorem rutilum non inflammatorium exhibuit. Exanthemata postea erupere, pauciora numero, minora extensione, minus obscura colore, quæ pustulas an maculas dicere ambigimus. Morbum gravem passa reconvaluit. Feminam etiam, septuagenariâ maiorem sanatam recordor, cui cutis fuerat turpata maculis subnigris quam plurimis, absque sudore critico denique disparentibus. Verbo, nullus eorum, perpauorum quidem, e meis, desideratus est, quanquam cæterorum aliquos interiisse intellexerim.

Sic experiundo docebamur præfagia e colore macularum febrilium omnino certa non esse. Rubedinem earum dilutam non ubique febris malignitatem negare legimus. Profundam rubedinem sine notabili malignitate conspeximus.

CÆTERAS MORBI ÆRUMNAS hic prætermittimus, quum nihil singulare agendum iusserint: earum indolem peculiari dissertatione generatim indagaturi.

Sed **GRAVIDARUM SORTEM** periculofam tangere restat. His nimirum omnis acuta

cuta febris abortum minatur, ferè semper in febre funestum (a).

Eapropter in id enitendum erat, ut, febre durante saltem arceretur abortus, qui salvâ matre post febrim accidit. Scilicet acutè febricitantibus gravidis rarò contingit adeo felicibus esse, ut evadant foetu salvo (b).

Hunc mihi scopum figens sanguinem modò semel in toto morbo detrahère jubebam, primis diebus, variâ mensura, sed quæ vii. vel viii. uncias non excederet (c). Remediis ad febrim supra laudatis utebar, exceptis quæ alvum fluidam facerent. Ad familiarem huic constitutioni pectoris angorem, qui post missum sanguinem supererat, panni lanei lacte calido madentes in thoracem impositi: Infusa aquosa foliorum scabiosæ & radicum liquiritiæ calidiusculè sorpta. Accidit autem peropportune, quod pectoris oppressio gravidas,

(a) HIPPOCRATES *Epidem. Lib. I. Sect. III. pag. 953. B. C. Conf. De morbis, Lib. I. pag. 447 l. 12-16 Aphor. Lib. v. §. 30. MAURICEAU, Traité des maladies des femmes grosses, Liv. I. Chap. XXVI. sur la fin.*

(b) Evasisit mulier quæ in litore decumbebat: HIPPOCRATES, *Epidem. Lib. I. ægr. XIII. pag. 990.* Sed salvo foetu an mortuo?

(c) Gravidam, misso sanguine, abortum esse facturam, antiqui sibi persuaserant. Sed id perpetuum non esse, valentemque tutò sic curari, CELSUS docet: Idem circumspectum in gravidis remedii usum injungens. *De medicinâ, Lib. II. Cap. X. pag. 77-79. Vid. HIPPOCRATES: Aphor. Lib. v. §. 31.*

vidas, quibus medebamur, non urserit, quippe gravis angor omnia nostra molimina, præter venæ sectionem repetitam, in aliis eluserat. Sic & capitis dolorem sæpe non uni sanguinis missioni cedentem aptis epithematis ad frontem, & epispasticis graveolentiâ non nocentibus ad plantas, apposis mitigabam; atque, sicubi metus aberat alvi nimium solvendæ, lenibus enematis. Oborientes ventris dolores, aliquando parturientium similes, mitigabam cataplasmate, semper calido, pingui, molliente, flatus discutiente, frequenter renovato, cujus effectus felices porro secundabant emulsiones anodynæ. Nec vomitum movebam, nec alvi fluxum. Imò diarrhœam spontaneam citius moderabam, victu, potu, terreis; quæ dicta sunt ante: vel amygdalino lacte, quod opii grana duo soluta gerebat, partitè sumpto. Veruntamen in diuturniore febre stricta alvus cum signis gravati capitis subducebatur mannâ, leni clysmate, vel supposito (a).

Pri-

(a) HIPPOCRATES gravidis magis metuisse videtur a copioso alvi fluxu medicamentis inducto, quàm moto vomitu. Sic enim ait: *De morbis, Lib. I. pag 449. l. 35-40. At mala hæc adversâ fortunâ perpetrant Medici, — si mulieri utero gerenti, ex-*

hibito medicamento sursum purgante, alvus affatim deorsum erumpens fœtum abortione ejecit. De spontaneâ gravidarum purgatione, IDEM: Coac. prænot. §. 523. Uterum gerentibus præcordiorum dolor malum denunciat; hic etiam alvi euntes & rigore subinde corripi, malo

Prima gravidarum meae curae commissarum

lo est. Et Aphor. Lib. v. §. 34. Mulieri utero gerenti, si alvus multum profluat, abortionis periculum est: cui affinis est Aphor. Lib. VII. §. 27. Mulieri utero gerenti si tenesmus accesserit, abortum facit. De alvo, victu soluta, hæc habet: De morb. mul. Lib. I. pag. 600. l. 38-46. Si mulier quæ uterum gestat, ventris aut lumborum dolore conflitetur, metus est ne ruptis membranis fœtum, quem undique cingunt, abortione ejiciat. Sunt autem quæ, si acre quiddam aut amarum præter consuetudinem ederint aut biberint, fœtus perdunt, cum adhuc tenellus puerulus intus existat. Si quid enim puero præter consuetudinem contingat, idque si parvulus adhuc fuerit, moritur. Et si, quemadmodum diximus, ejusmodi ederit aut biberit mulier, ex quo, tenello adhuc puerulo, ventrem ei exturbari necesse sit. Fluentis enim alvi molestiam uteri sentiunt.

Neque tamen omnem alvi purgationem rejicit in gravidis. Est, ubi spontaneam non damnet: Coac. prænot. §. 523. Uterum gerentibus — ventris dolor, si limosa expurget, levius malum indicat. Est, ubi longam

quoque laudet: Prædict. Lib. II. pag. 104. E. F. „Dysenteriarum aliquæ utiles sunt, & morbos prægressos tollunt.” His prægnantes ipsæ etiam plerumque ad partum supersunt, & ex partu, fœtumque conservant, etiamsi per multos menses sanguis & strigmenta per alvum secedant. Sed addit: nisi, si dolore affligantur, aut aliquod ex malis signis, quæ in difficultatibus intestinorum adesse scripta sunt, accesserit. Quod si horum aliquod adesse visum fuerit, & fœtui perniciem, & prægnanti periculum denunciat, nisi post fœtus absolutiorem, aut secundarum dimissionem, ipsa tormina eodem die, aut non multò post, cessaverint. Confer. Epimarchi uxoris historia, Epidem. Lib. v. §. 89. pag. 1161. Lib. VII. §. 107. pag. 1235. Tandem & artificialem alibi commendat: Aphor. Lib. IV. §. 1. Lib. v. §. 29. Prægnantes purgandæ si materia turgeat quadrimestres & usque ad septimum mensem: hæc verò minus. Juniores autem & seniores fœtus cautè vitare oportet.

Ad alvum fluidiorem in gravidis febrientibus hæc pertinent: De morb. mul. Lib. I. pag. 601. l. 1-8. Si verò, quæ

rum validè febricitans interiit abortu factò. Tacitâ graviditate sanguis largius detractus erat. Cruor pelle præcrassâ velatus. Neque tamen largior hæc missio sanguinis in eo casu funesti eventus occasio princeps habebatur. Reliquæ convaluere: sed molesta his & diuturna febris; omissis, quas quantasve morbus alioquin postulasset, egestionibus.

quæ utero gerit, adversâ utatur corporis valetudine, fueritque biliosa & doloribus divexetur, subindeque febricitet, os amarescat, lingua ex virore sit pallida, oculi velut regio morbo suffusi, ungues biliosi & acris urina, eaque tum vel maxime si febricitet, aliàs atque aliàs ei contingent. Ubi verò biliosa ei purgatio obtigerit, omnino metuendum erit foetus etiam imbecillos fore. Si biliosa per alvum egerat, (quod quidem fere contingit,) meliusculè deget. Hæc HIPPOCRATES.

Sed in feminâ, quinque mensibus gravidâ, vomituriante, verminante, simulque, nec acutè tamen, febriente, bolum ex rhabarbari drachmâ dimidiâ & tribus cassiæ, totidemque tamarindorum pulpæ, drachmis,

quadripartitum & quatuor horis absumptum, induxisse vidi dejectiones, non copiosas, sed crebras, admodum foetentes, per biduum continuum: unde febris paulatim evanuit. Et hæc sine stimulo ad abortum, sine damno foetus, quem prægnans incolumem justo termino edidit.

Ad argumentum, quod agimus, generatim notare nobis liceat: Si multa ventris turbatio in gravidis nunquam abortionis metu vacat, longè minus vacabit in acutè febrientibus, ad abortum hinc proclivibus, eum tunc quidem formidolosissimum. Quamobrem multò majore utique circumspectione hic opus est.

CAPUT V.

*Egestionum criticarum gubernatio: προφύλαξις
& medicina recidivarum: sequelarum
morbi sanatio.*

EPIDEMIAM nostram febrem sudoribus, aut urinis, vel utrisque, judicari consuevisse vidimus. Hujusmodi egestionum occasio & materies alibi dicentur.

SUDORES CRITICOS a symptomaticis, & phænomena priores antecedentia, specie terrifica quandoque, a morbi symptomatis, discernere, grave quidem non fuit, quando tum sudores critici, tum anteambulones eorum, ferius apparuere. Sicubi verò exeunte tertio die, vel quarto vix inchoato judicatorius sudor præcox erumpebat, & nec trigoris horrorisve sensus in lumbis præcesserat, eum certò discernere nesciebamus, præterquam ubertate, unà cum ingenti levamine quod saltem ferebat, aliquamdiu iponte continuatus.

Et tamen hæc ritè discernere necesse erat, ob diversam hîc inflectendam medendi viam: in quâ falli Medicus sine gravi ægrorum damno non potuisset. Eapropter in casibus ambiguis horas pauculas ferè quiescendo transegimus, donec φαινομένων & sudorum indolem

ex memoratis indiciis clarè dijudicassemus.

Accessionem criticam simulac agnoscebamus, remedia hucusque data prætermittantur. Frigus externum sollicitè vitabatur: & in accessionis frigore pluribus stragulis tegebatur æger. Unà propinabatur infusum foliorum melissæ, scabiosæ, radicum quinque aperientium, & similium cum aquâ bulliente paratum; id quidem partitum, & plus minusve largè calidèque forbendum, prout erupturi sudores egebant adjumento majori vel minori.

Manante sudore stragula non plura quidem, quàm quæ satis facile ferret æger, adhibita, veruntamen quæ calori æquo sufficerent. Pectus etiam & brachia semper operata, quod ad sudorem egregiè facit. Infusum, quod modò diximus, porro datum subinde. Sic naturâ modum sudoris præmonstrante & *εὐφορίᾳ* ægri indice sustentatus sudor. Nec lecti nec indusii permissa mutatio, donec exaruerant ferme, quæ sudore maduerant. Die criticum sequente, vel ad finem critici, puriori linteamine calefacto refectus æger & in lectum ficcum egelidum impositus, ut toto corpore liberius spiraret hoc die, vel subinde maderet leviter. His diebus alimento fuere juscula tenuia inacilenta carniū tenerarum cum succo citrei; lac dulce coctum cum aquâ pauciore, & biscocto pane; hordeum mundatum

datum ebutyrato lacti incoctum, & similia (a).

Qui debiliores naturâ vel morbo, non erant ferendo diei critici profusos longosque sudores, & fluentibus iis anxias cordis palpitatio- nes experiebantur, hi refrænatione quâdam judicatorii sudoris indiguerunt (b). Ea verò præstita, sed cautissimè, stragula minuendo, manus ægrorum & brachia stragulis superpo- nendo, cortinasque lecti magis diducendo. Cochlear unum vel alterum vini rhenani, aut juris carniûm descripti haustus, subinde concessa, hos refecerunt.

Ea erat constantia sudorum criticorum, ut, si

(a) Egestionum critica- rum tempore, vires paulò pleniori, quam ante, vi- ctu, sustentandæ videntur. HIPPOCRATES. *De rat. vict. in m. a pag 402. l. 16 -23.*
 „ In pulmonum & laterum
 „ inflammatione” Sorbitio- nem non prius offerre oportet, quam urinas & sputa concocta videris. At si ex medicamento purgante frequenter dejecerit, minorem quidem & tenuiorem exhibere necesse est: neque enim dormire ob vasorum inanitionem, neque concoquere similiter, neque judicationes sustinere poterit. Verum ubi crudorum colliquatio- nes extiterint, & quæ renitun- tur rejecerit, nihil repugnabit.

(b) Ergo de sudoribus etiam verum est, „ critica

„ perniciofa evadere si mo- dum excedant:” HIP- POCRATES, *Epidem. Lib. II. Sect. 1. pag. 999. E.* Idem observat HOLLERIUS: *De morb. intern. Lib. II. Cap. XXII. De Sudore.* Ei modum critici sudoris indicat pul- sus, qui dum vehemens & magnus est tutos sudores, at imminui & languescere cœptus sistendos prodat. Imprimis etiam attenden- dam putem ægri *δυσφορίαν* & cordis palpitationem. Pulsum in carpo, jamjam fi- nito sudore critico, defe- cisse notavi, sine damno ju- dicati: & contra, non defe- cisse, fluente critico sudo- re refrænando.

si præpostera lecti vel indusii mutatio hos abruperat, confestim de cute novi scaturirent, simulac auctis stragulis, & infusi supra descripti calentis potu, corpus recaluerat.

URINA CRITICA profluente, similiter alia remedia eponebamus; & infuso, regime, victu, qualia in sudoribus criticis dicta sunt, utebamus: urinæ criticæ fluxum promovere, διαπνοὴν liberiores reddere, vires refocillare, sic studentes.

Tandem, ut, judicatâ febre, perfectè liberarentur interanea, tertio ferè post ἀνυπεξίαν die dabatur haustus purgans ex rhabarbaro, fennæ foliis, & mannâ; vel electuarium ex pulpis tamarindorum & cassiæ fistulæ cum crySTALLIS tartari. Victus etiam & regimen ordinabantur, aliquamdiu observanda.

REVERSIONES FEBRIUM sudoribus præmaturis terminatarum imputabantur materiæ morbidæ reliquiis, & alibi, & abdomine præsertim, hærentibus: quibus externa occasio accederet. Quamobrem eas prævertere conabamur, egestionem, in morbo solennes, producendo; & arcendo προφάσεις quæ morbidis reliquiis pabulum aut stimulum præstant.

Eo scopo vomitus & alvi fluxus, si quando morbi principio sponte vel arte ciebantur, elongati plusculum; sudores item, & urinæ, quæ morbum judicabant, protracta: ve-

velut scripsimus. Febre judicatâ purgans per alvum, quod modò diximus, exhibitum, simulac per alias conditiones licuit, nec recidiva citior occasionem præriperet. Aëris aperti liber usus interdictus, & æger cubiculo, vel tecto saltem, adscriptus, per plures dies. Diæta præscripta ex lacticiniis, farinosis facile digerendis, oleribus, fructibus maturis coctis. Nec modò carniū omne genus, sed & meraca harum juscula, satis diu vetita. Juscula earum tenuia, macilentata, succo citrei, radicibus, herbisque, refrigerantibus & aperientibus, alterata, & piscium fluviatilium illi, qui levissimum nutrimentum præbent, satis rarò, & modicè, tum concessa sunt.

Horum illa in his, in aliis alia, pro casuum discrimine sedulò licèt instituerentur, tamen paucissimi inter eos qui præcoci sudore judicati fuerant, recidivarum immunes erant. Vomitoria primæ febris principio data, sicubi horum est opportunitas, ut primæ febris sic recidivarum vim efficacissimè saltem frangere putamus.

Ratio medendi *recidivæ primæ*, nunc præsentī, propemodum eadem erat, ac quam in primâ febre tenueramus. Quamvis ἐφύµερα solūm vel biduana ἀπυρεξία crisin & recidivam intercessisset, sanguis, (sicubi, quod
ferè

ferè contigit, usus id postulabat,) in recidivâ semel aut pluries detrahebatur, velut in primâ febre: quod jam innuimus. Et venæ sectionum vulgarem terminum simili ratione ponebamus, computatione factâ a principio recidivæ, velut in primâ febre à principio hujus. Veruntamen ad febrim recidivam parcior & nec toties repetita sanguinis detractione plerumque suffecit quibus in primâ febre sanguis largior missus fuerat. Ipecacuanham in primâ febre datam in recidivâ repetere necesse non visum. Esse tamen, ubi opportunè repetita in recidivâ febre pulcherrimè profit, naturâ remedium denuo præmonstrante, postea comperimus.

Contigit ut ineunte recidivâ præcoci demum primitus vocato mihi neutiquam planum fuerit, utrum febris esset prima, sub fluxu sudoris levantis continuata? num, contra, sudor prægressus, febrim primam verè judicasset, nunc recidivam? Neque id mirum, accidit enim ut ægris post judicatam primam febrem adhucdum delassatis, primo vel secundo die post crisin recidiva obrepserit, principio leni, sine multo frigore: adeò ut ægros lateret indicatum discrimen, erudito quidem apertissimum, mox a finitis sudoribus arterias exploranti. Curatissimo hîc examine fuit opus mihi medicinam ordinaturo, præ-

præsertimque de sanguinis missione iudicium laturo. Nempe venæ sectionum ferarum eram timidus; at a recidivarum principio novum sanguinis missionum stadium confidenter inchoabam.

In *secundâ* popularis nostræ febris *reversio-
ne* nos velut in primâ gessimus. Veruntamen parcior, & interdum nulla, sanguinis jactura hîc requirebatur. Quæ primis in febribus factæ erant egestionēs multigenæ, spontaneæ, artificiosæ, criticæ, fecerant quò minus sanguis intra vasa tum fureret: at pectoris oppressio notabilis in tertiâ æquè ac in primâ & secundâ febre sanguinis missionem extorsit, viribus superstitibus congruam. Instituebatur ea ferè hanc ad normam, quam in hoc angore primæ febris indicavimus. Quod ad eos qui oppressi pectoris immunes erant, iudicium nostrum de venæ sectione direxere symptomatum intensitas & pulsuum magnitudo, celeritas, duritiesque, quæ sanguinis superstitis copiam, motum, & densitatem, produnt. Sed singulorum gradus, & quæ ex comparatione cunctorum inter se nascitur, agendi norma pressè definiri renuunt. Scilicet enodata etiam Medicinæ præcepta Medicum amant, qui, ad lectulos ægrotantium, didicerit expendere pondera rationum omnium in singulari quoque casu, quæ interdum abnormem medendi methodum fua-
dent,

dent, ut vulgò laudatam nonnunquam prohibent (a).

In *tertiâ recidivâ*, seu quartâ febre, regimen, victus, & medicamenta refrigerantia, si bene memini, suffecerunt. De cætero, ad priores recidivas laudatæ sanguinis detractio- nes, ægros ponunt, quorum ætas vel ante- gressa valetudo non vetabant frequentatas ve- næ sectiones. Et de sanguinis missione post quartum earum recidivarum diem, CAP. III. diximus. In recidivâ, quàm in primâ febre, feram phlebotomen majorem animi intentio- nem & prudentiam poscere, ratio suadet.

Re-

(a) HIPPOCRATES æ- gris apta singulis medendi præcepta generalia non ag- noscit. Certè, quod ad vi- ctum attinet, Auctor noster de mutuâ proportionem cibo- rum, & laborum, tempe- statum, ætatum, regionum, præfatus *De vict. rat. Lib. I. pag. 341.* addit: *l. 25-31.* Neque tamen cum hæc omnia cognoverit Medicus, satis in- venisse existimandus est. Nam si præter hæc inventus fuerit cujusque naturæ conveniens cibi modus, & laborum numerus, qui neque supra neque infra mo- dum excedat, sanitas sanè ho- minibus exactè inventa fuerit. At nunc prædicta quidem omnia quænam sint, inventa sunt; hoc verò, inveniri non potest. Qui-

bus similia locutus, *De vict. rat. Lib. III. pag. 366.* sub- jungit: *l. 24-25.* Quoad igitur fieri potuit, inventa sunt a nobis quæ quam maximè ad rem facerent; exactè verò, a ne- mine.

Et, quod ad medicamen- ta, *Libro de his quæ utrum non gerunt: pag. 683. l. 33-38.* sic lectorem instruit: Cona- re autem ut te Naturalem Me- dicum exhibeas, ad hominis ha- bitum & vires respiciendo. Ho- rum enim nullus temerè & in- consideratè aliquid agit. Verùm his in considerationem adhibitis, proposita remedia ad usum accommodato. Hæc tibi sunt velut elementa. Horum autem curatio cuique peculiaris est.

Rectio crifium in recidivis fimilis ac in primâ febre: nifi quod alvi purgatio, ficubi poft crifin primæ febris inftituta fuerat, poft crifes recidivarum ferè prætermitteretur. Ubi reftitantis ad hypochondria faburræ metus erat, alvum victu apertam fervare tunc fatis vifum, parcenti viribus ab iteratâ febre afflictis. Attamen eft, ubi faburra primarum viarum, poft repetitam crifin, repetitam quoque purgationem poftulet.

Reftat ut tangamus moleftias a morbo fanato relictas, aut ejus pedifequas.

HEBETUDO SENSUUM, perfanatâ jam febre sæpe pergens, & cerebro per æftum febrilem defatigato adfcripta, paucarum feptimanarum fpatio femper fponte ceflit.

AQUOSI PEDUM ET CRURUM TUMORIS caufa manifefta credebatur motus humorum, deferveſcente morbo debilis: ἀτομία ſolidorum: & inopia boni ſanguinis, quam prægreſſæ egeſtiones, & ſanguinis jacturæ præfertim (a), pepererant. Viribus auctis ſenſim diſcuſſus tumor eſt; ſed inſtitutâ ſimul frictione frequenti, levi, calidâ, ſiccâ, harum partium, cum pannis laneis, fumo maſtiches, olibani, & ſimilium imbutis. Ut ne-

(a) E ſanguinis profuſionibus hydropes enaſci notat HIPPOCRATES: *Prædict. Lib. II. pag. 83. H. — 84. A. Ibidem, pag. 89. F. De morb. mul. Lib. II. pag. 638. l. 19--22. Ibidem, pag. 639. l. 25--26. Epidem. Lib. VI. Sect. IV. §. 9. pag. 1180.*

nemini refurgentium vel hydropis ascitis vel tabidæ ægritudinis anteambulo fuerit (a).

(a) Hydropem acuto morbo natum funestum esse passim docet HIPPOCRATES: Sed & corruptorum viscerum notas tum adjicit. Sic ille: *Prænot. pag. 39. l. 16--30. Hydropes, qui ex acutis morbis oriuntur, omnes mali. Nam neque febre liberant, vehementesque dolores excitant, & lethales sunt. Oriuntur autem ferè ex laterum inanitate & lumbis, partimque ex jecore. &c. Conf. Coac. prænot. §. 452. item §. 481.* Sic qui post febres vitiosè curatas lienosi evasere, fiuntque hydropici & contabescunt, abscessum aut obstructionem viscerum ponunt. *De affection. pag. 521. l. 26--36.* Et febris, quæ, ad sanguinem multum supra infraque per-rumpentem accedens, brevissimi temporis & inevitabilem hydropem annunciat, *Prædict. Lib. II. pag. 89.* F. hectica credatur oportet, corrupti visceris index & soboles.

Idcirco CELSUS: *De Medicina, Lib. II. Cap. VIII. pag. 72. l. 21--25. Aqua intercutem, si ex acuto morbo cæpit, ad sanitatem rarò perducitur: utique si contraria his, quæ supra posita sunt, subsequuntur. Videatur Auctor idem, ibi-*

dem, pag. 68. l. 6--21.

Scilicet HIPPOCRATES omnem aquarum redundantiæ post febres non ipse funestam statuit. Sic enim alibi differit: *De affection. pag. 520. l. 50— pag. 521. l. 10. Cum pituita alba detinet, totum corpus tumore albo intumescit. — Morbus hic ex pituita critur, cum quis ex diuturnis febribus pituita abundaverit, & minimè purgatus fuerit, & in ejus carnes pituita vertitur. — Quod si per morbi initia curatio adhibita fuerit, convalescit; sin minus, in hydropem morbus transit, & hominem perimit.*

Imò suadet ἀναλογία, non omnem hydropem asciten, post febres continuas, funestum esse; quum non modo crurum sed ipsius etiam ventris tumores hydropici, post quartanas diu toleratas effæto corpore nati, dum recentes sint, facile sanentur. SYDENHAM *Observ. Mea. Sect. I. Cap. V. pag. 99.*

Sanè sponte claret discrimen quod intercedit tumores hydropicos, alicujus visceris stabili labe natos, eosque, qui solùm motu humorum languido, jacturâ sanguinis subitaneâ, purgationis omissione, vel simili προφάσει, oriuntur.

DISSERTATIO

DE

VENÆ SECTIONIS

TERMINO IN ACUTIS.

DISSERTATIO

DE

VENÆ SECTIONIS

TERMINO IN ACUTIS.

HÆRESIN Medicam, quæ opportunitatem venæ sectionum quarto morborum die limitaverit, HIPPOCRATI coævam, & ab illo, tacito nomine, reprehensam vult GALENUS (a). Sed argumenta, quæ rem persuadeant, in ipso HIPPOCRATE non animadvertimus.

Ex HIPPOCRATIS scholâ prodiens CHRYSIPPUS, Medicus Cnidius celebris & priscae medicinæ novator, præter cætera, venæ sectiones etiam & inferioris alvi purgationes vetuit.

Discipulorum CHRYSIPPI famosissimus ERASISTRATUS, Ceus, eadem docuit, si GALENUM audias; vel indicatas egestionem utique rarius instituit, si sectatoribus ejus, & CÆLIO AURELIANO (b) credas. Sic

(a) *Comment. III. in Lib. III. Epidem. Hippocr. ægr. VIII.*

(b) *Morb. Chronic. Lib. II. Cap. XIII. pag. 315.*

Sic quoque STRATO, MEDIUS, ARISTOGENES, discipuli ERASISTRATI: & scholæ horum. Pars planè rejecit hæc remedia: pars adhibuit, sed rarò. Iisdem abstinentiam præsertim, exercitia, lavacra, clysmata, vomitiones, sudationes, vel auctum lotii fluxum, substituebant (a).

E Græcis qui, Romam migrantes, patriam medendi disciplinam ibidem introduxerunt, (ERASISTRATÆIS Scholis per Græciam & Asiam minorem nunc diffusis,) ASCLEPIADES, Bithynus, Prusiensis, in omnibus morbis sine dolore, quinetiam in phrenitide & peripneumoniâ, venæ sectionem improbat: CÆLIO AURELIANO teste (b). CELSO notante (c), non nisi in remissione febris eam rectè administrari judicavit. Porro, purgationes inferioris alvi, velut ERASISTRATUS, expulit; & vomitum insuper rejecit. Sed fortiora remedia Hos intendisse credendum est, quorum usus tunc invaluerat (d).

SECTA METHODICORUM] ab ASCLE-

(a) Videatur GALENUS passim in *Libris de venæ sectione adversus Erasistratum & Erasistratæos*. Item, de *cure curandi ratione per sanguinis missionem*

(b) *Acutor. morb. Lib. I.*

Cap. XIV. pag. 43. Lib. II. Cap. XXIX. pag. 143.

(c) *De Medicinâ, Lib. III. Cap. XVIII. pag. 150. l. 8--13.*

(d) CELSUS *De Medicinâ, Lib. I. Cap. III. pag. 29.*

l. 1--16.

SCLEPIADIS auditore THEMISONE, Laodicensi Syrio, condita, a THESSALO, Tralliano, Lydio, triduanæ abstinentiæ Auctore, promota multum, præsertimque a SORANO Ephesio, Medico Romano, perfecta, doctrinam ERASISTRATI & ASCLEPIADIS ita novavit, ut tamen utriusque notas passim prodant.

Et quod ad venæ sectionem attinet: CÆLIUS AURELIANUS, Siccensis Afer, qui solus de METHODICIS superest, & SORANI interpretem agit, acutorum morborum tertio die, (finito, scilicet, abstinentiæ tempore,) hanc adhibet, vel urgente morbo intra Diatricon (a), raro post eam (b), in phrenitide, disertis verbis, nunquam post id tempus (c). Sed neque, generatim, sanguinem incisâ venâ prælargè mittere videtur. Transeo quod phlebotomen ad animi deliquium usque, de phreniticis agens, adeo vetet

(a) *Morb. acutor Lib. I. Cap. X. pag. 28. Lib. II. Cap. VI. pag. 83. Cap. XVIII. pag. 119. Cap. XXIX. pag. 140. Lib. III. Cap. V. pag. 202. 203. Cap. XVI. pag. 230. Cap. XVII. pag. 238. Cap. XVIII. pag. 250.* *tor. morb. Lib. III. cap. III. pag. 184. & spasma: Cap. VIII. pag. 210.*

(b) Est tamen ut post primam Diatricon venæ sectionem admittat, viribus permittentibus, in anginâ: *Acu-* *(c) Acutor. morb. Lib. I. Cap. X. pag. 28. IDEM, Ibidem, Cap. XII. pag. 40. ad Dioclis curandi rationem in phrenitide: Phlebotomia a jugulatione non differt, cum vexatis viribus adhibetur, ut ajunt post septimum vel octavum diem.*

tet (*a*): verum in ipsâ pleuritide mediocrem præcipit (*b*). Porro, nusquam geminatae venæ sectionis in acutis mentionem facit: at cucurbitulis & sanguifugis, post sectam venam, in iis crebrò utitur.

Triduanæ METHODICORUM abstinentiæ tacita ratio, una (*c*), venam secturorum metus a cruditate ciborum: altera, vacuandi scopus. Hunc etiam jejunio, & rarâ dein cibatione, METHODICAM Sectam intendisse putamus, ERASISTRATÆÆ filiam scilicet, ipsam inimicam purgantibus & sanguinis parcam.

Quod ad SECTAM EMPIRICAM: celeberrimus ejus Antesignanus, HERACLIDES Tarentinus, in pleuritide secundam diem ad venæ sectionem eligit (*d*): ergo & in peripneumoniâ, cui eandem ac pleuritidi curationem ordinat (*e*).

AURELIUS CORNELIUS CELSUS, non multò post THEMISONIS ætatem Romæ clarus, HIPPOCRATIS quidem sed & ASCLEPIADIS admirator, EMPIRICORUM

(*a*) *Acutor. morb. Lib. I. Chap. VIII. pag. 475.*
Cap. X. pag. 28. 29.

(*b*) *Acutor. morb. Lib. II. Cap. XVIII. pag. 119. 120.*

(*c*) D. le CLERC, *Hist. de la Medecine, Part. II. Liv. IV. Sect. I. Chap. VII. pag. 473.*

(*d*) CÆL. AUREL. *Acutor. morb. Lib. II. Cap. XXIV. pag. 134.*

(*e*) IDEM, *ibidem, Cap. XXIX. pag. 145.*

RUM insuper & METHODICORUM doctrinæ probè gnarus, ex præceptis horum sibimet invicem accommodatis, præter alias, hanc suam sententiam videtur elicuisse, quæ morborum acutorum principiis anxia venæ sectiones alligat. Sic ille (a): *Cum sit autem minimè crudo sanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuum est: ponè quæ, interjecto indice casuum ubi non differenda est venæ sectio, qui febres non comprehendit, ita pergit: at si morbi ratio patiatur, tum demum nullâ cruditatis ciborum suspitione remanente id fiet. Ideoque ei rei videtur aptissimus adversæ valetudinis dies secundus aut tertius: sed ut aliquando etiâ primo die sanguinem mittere necesse est, sic post diem quartum utile nunquam est, quum jam spatium ipso materia vel exhausta est vel corpus corrumpit, ut detractio imbecillum id facere possit, non possit integrum.* Porro, febris urgentis intermissionem vel remissionem captare ad venæ sectionem, istamque medicinam ferè in biduum dividere, docet.

Sed cucurbitulas, cute ante scalpello concisâ, vicem venæ sectionis, quando aliunde formidatur ea, præstituras, sic dilaudat (b): *Opus esse cucurbitulâ potest --- in acutis quoque*
qui-

(a) De Medicinâ, Lib. II. Cap. X. pag. 79. 80.

(b) Ibidem, Cap. XI. pag. 83. 84.

quibusdam, si & levare corpus debet, & ex venâ sectâ sanguinem mitti vires non patiuntur. Idque auxilium ut minus vehemens, ita magis tutum est, etiamsi in medio febris impetu, etiamsi in cruditate nuper assumpti cibi, adhibetur. Ideoque ubi sanguinem mitti opus est, si incisâ venâ præceps periculum est, aut nobili in parte corporis vitium est, etiam huc potius confugiendum est. Cum eo tamen ut sciamus, hic ut nullum periculum ita levius præsidium esse, nec posse vehementi malo nisi æque vehemens auxilium succurrere.

Quare ad lateris dolores five leviores seu vetustiores, omissâ venæ sectione quasi supervacuâ, vel ferâ, cucurbitulas suadet ante summâ cute incisâ (a). Et Idem, ut aliàs, sic, si sanguinem mitti cum opus sit, vires non patiuntur, tempusve ejus rei præterit, alvi lotiones sufficiendas esse generali enunciatione præcipit: ibidem acria quoque clysmata recensens (b).

Tandem ARETÆUS CAPPADOX, Sectæ Medicorum PNEUMATICÆ sequax, (quam condiderat ATHENÆUS Cilix Attaleus, METHODICORUM Scholâ prodiisse creditus,) itidem principia morborum acutorum venæ sectiones deligit; &, cæterum,

(a) Ibidem, Lib. IV. Cap. VI. pag. 209. 210.

(b) Ibidem, Lib. II. Cap. XII. pag. 85.

terum, quod ad hanc materiem, METHO-
DICORUM & CELSI doctrinam non ob-
scure sapit.

Scilicet, in phrenitidis curatione, sic
ARETÆUS (a): *Si mentis quidem alienatio
una cum febre a principio invaserit, vena ---
primo aut secundo die --- secunda est: quod si
non nisi tertio aut quarto die delirium accedat,
ad primum usque dierum decretoriorum circui-
tum venam secare fas est.* (Ita enim locum
ipsum vertimus, & quartum febris diem per-
fectum intelligimus, quo prima morbi ἐφοδος
ex HIPPOCRATE (b) & GALENO (c) fi-
nitur.) *At si ultra conveniens tempus, ut puta
sexto aut septimo die, superveniat, venæ se-
ctio dimittenda est: multò enim ante judicatio-
nes in acutis morbis evacuandum est, aut pur-
gandum, aut aliis irritationibus utendum.* Et,
sibi ubique similis, in aliis quoque mor-
bis acutis, vel generatim venam in prin-
cipiis horum secandam (d), vel nominatim
die secundo aut tertio phlebotomen ultimam
instituendam (e), proponit: febrium remis-
sio-

(a) De cur. morb. ac. Lib.
I. Cap. I. pag. 73. C.

(b) Prænot. pag. 43. l. 54.-
pag. 44. l. 3. De judicat. pag.
52. l. 33-46. Epidem. Lib. I.
Sect. III. pag. 965. D. E.

(c) Vid. e. g. Crisibus,
Lib. I. Cap. XVII.

(d) De cur. morb. ac. Lib.
I. Cap. VII. pag. 87. A. Lib.
II. Cap. I. pag. 94. A. Cap.
III. pag. 100. C.

(e) Ibidem, Lib. I. Cap. X.
pag. 90. B. Lib. II. Cap. II.
pag. 96. C. Cap. VII. pag.
108. B.

fionem captare (a), deliquium animi partitâ detractiōe prævertere (b), cruditatem in primis, ut loquuntur, viis vitare (c), non negligens.

Porro, multus est in usu cucurbitularum cum scarificatione, in morbis acutis affectis (d): puta, quo remedio facultas vitalis non ita insignem jacturam faciat (e). Idem clysterem acrem alicubi venæ sectioni substituit, si quod majus impedimentum sit; veluti inflammatio pulmonis affecta (f): in eo quidem CELSO similis; aut vicinus: at certè METHODICIS contrarius uterque, quibus acria clysmata damnabantur. Est, ubi cucurbitularum loco, in inflammatione provectâ, hirudinibus utatur: quod remedii genus,

(a) Vid. præsertim *De cur. morb. ac.* Lib. I. Cap. I. pag. 73. E. Cap. X. pag. 90. B.

(b) Id quidem passim.

(c) *Ibidem*, Lib. I. Cap. VII. pag. 87. A. Cap. X. pag. 89. E.

(d) *Ibidem*, Lib. I. Cap. I. pag. 76. B. C. D. Cap. X. pag. 92. A. B. Lib. II. Cap. VI. pag. 107. B.

(e) *Ibidem*, Lib. II. Cap. III. pag. 100. D. Cap. VII. pag. 108. C.

(f) *Ibidem*, Lib. II. Cap. I. De curatione pulmona-

riæ, pag. 94. A. B. Igitur æquis resistentia viribus, matureque, ferenda subsidia sunt. Protinus in cubito venæ aperiuntur. — Sed missionis sanguinis loco, si quod majus impedimentum sit, (id autem morbum affectum præcipuè quoque respicere putamus, quum celeritatem medendi modò jusserat Auctor, Idem generatim acutorum principia venæ sectioni maximè opportuna statuens:) acrem succum per clysterem in sedem immittito.

nus, THEMISONI usitatum, adusque GAL-
LENI tempora METHODICIS alioquin
proprium notatur (a). Quin, deciduis be-
stiolis, cucurbitulam parti imponit, ut plus
sanguinis eliciat; aut molli cataplasmate par-
tem inflammata[m] morfam fovet (b); prorsus
atque apud CÆLIUM AURELIANUM le-
gimus (c).

Hæc summa historia est doctrinæ Medicæ
antiquissimæ, quæ venæ sectiones aut sustu-
lit, aut raras suasit, aut in acutis feras plus
justo timuit. Hujus doctrinæ omnis CHRYSI-
SIPPUM prima fundamenta jecisse liquet,
experientiæ quotidianæ contraria nimis. Qua-
re gradatim quidem eversa sunt, sed Medi-
corum animis, qui CHRYSIPPO favebant,
ex parte inhæserunt diu. Hi cum venæ se-
ctionum formidine, a CHRYSIPPO earum
hoste ductâ, noxam ferarum sæpius com-
pertam, propriasque sibi, vel sectis suis, de
Medicinâ opiniones, sociasse videntur, &
ex eo multiformem adeo disciplinam tradi-
disse. In veteris Medicinæ monumentis id
perspicuum est. Sed speciatim de CELSO
& ARETÆO notasse operæ pretium fuerit:
quod,

(a) D. le CLERC, *Hist. Cap. VI. pag. 107. B. Cap. XI. de la Medecine, Part. II. Liv. pag. 113. C.*

IV. Sect. I. Chap. I. pag. 442. (c) *Acutor. morb. Lib. III. Cap. III. pag. 188.*

(b) *De cur. morb. ac. b. II.*

quod, METHODICIS annumerari quamvis nequeant, HIPPOCRATI propiores, tamen ex horum placitis varia iis manifestò adhæferint. Itaque quartum morborum acutorum diem vulgarem terminum venarum secandarum statuiffe credendi sunt, quod opinionibus METHODICORUM cæteræque, quam recensuimus, familiæ 'ΑΙΜΟΦΟΒΩΝ, & considerationi successuum feræ venæ sectionis, non rarò damnosorum, junxerint HIPPOCRATIS doctrinam de quarto die primo critico, de captandis acutorum morborum principiis ad movendum, deque naturæ coquentis opere feris moliminibus non interturbando. Nam certè ingens in ipsâ diversitate doctrinæ affinitas, quæ traditam Medicorum seriem, inde à CHRYSIPPO ad usque ARETÆUM, circa hoc argumentum, intercessit, in conscriptâ hætenus historiæ epitome videtur in propatulo.

At alia HIPPOCRATIS mens est, & veterum qui vestigiis hujus pressius institerunt.

Verum est, scribit HIPPOCRATES: (a) *Statim in initio constitutionis morborum in ægris spectandum quonam opus habeant, & num medicamentum, quodcunque adhibere voles, ferre possint: at si prætermisso principio ad extremum tendente morbo exhibueris, confecto*
jam

(a) *De Affectionibus, pag. 516. l. 49-53.*

iam corpore, veritus vehemens quiddam adhibere, periculum est ne prius frustreris quàm aliquid assequaris. Docet idem (a): ubi morbi cum impetu irruunt, id est, principium levius prætervecti, viribus eundo acquisitis, nunc graves urgent, tum ægrum tum Medicum a curationibus quiescere oportere, ut ne quid mali comparetur. Consonè huic doctrinæ purgantia sursum vel deorsum usque adeò primis morborum acutorum diebus alligat, ut opportunitates illorum, extra principium morborum, & ante coctionem, raras esse velit: quod alibi differimus. Imò est, ubi purgationem, per initia febris ardentis omis- sam, omnino usque ponè judicationes differat (b). Denique in anginosi & pleuritici, ubi debiliores sunt ægri, aut multam sanguinis jacturam fecerunt, clysmatibus ipse, prior omnibus, rem peragit (c).

Neque tamen ita illum metuiffe feras venæ sectiones ac quidem postremò memorati Doctores, *Anaxionis* historia luculentissimo argumento est: quæ octavo die venam primùm largè sectam habet in pleuritide nec renovatâ (d). Scilicet exinde concludimus, eum

(a) De morbis, Lib. III. ac. pag. 396. l. 37--39. Vid. pag. 494. l. 49--51. quæ in hunc locum supra

(b) De morbis Lib. III. pag. 489. l. 24--28. notavimus: pag. 72.

(d) Epidem. Lib. III. Sect.

(c) De rat. Vict. in III. æg. VIII. pag. 1104.

eum nec in morbis acutis aliis, venæ sectionem principiis horum religiosè alligavisse, quippe quos, respectu hujus remedii, indiscriminatim eodem censu ducit (a).

DIOCLES CARYSTHIUS, HIPPOCRATIS sequax, alter HIPPOCRATES inde nuncupatus, phreniticorum quosdam intra sextum diem, aliquos etiam post septimum, & octavum, venam fecandos esse docuit (b).

Illo, ætate, non multum inferior PRAXAGORAS, Cous, Asclepiadæus, venæ sectionem ultra quintum demum diem timuit in pleuritide (c): in peripneumoniâ cæterum eandem ac in pleuritide curandi normam observans (d).

At multò etiam remotiorem, neque certum ullum, terminum venæ sectionis in acutis statuit CLAUDIUS GALENUS, Pergamenus, ERASISTRATÆÆ, METHODICÆ, & adfinium his scholarum, quæ suo tempore, Romæ, principatum tenebant, acer hostis, disciplinæ HIPPOCRATICÆ defensor acer. Ille notatâ novitate doctrinæ, venæ sectionem tertio, a morbi principio, die

(a) *De rat. vict. in morb. ac.* 39. 40.

pag. 384. lin. 9--13. Sed annectere his oportet quæ sequuntur *Ibidem: pag. 396. lin. 33--35.*

(b) *CÆL. AUREL. Ac. morb. Lib. I. Cap. XII. pag.*

(c) *CÆL. AUREL. Ac. morb. Lib. II. Cap. XXI. pag. 130.*

(d) *CÆL. AUREL. Ac. morb. Lib. II. Cap. XXIX. pag. 143.*

die definientis (a), refutatisque experimen-
to & meliori ratione multiplicium Hæmophoborum argumentis (b), de tempore venis
pertundendis opportuno disputans hæc habet (c): *Universim hoc sciendum, in sanguinis missione dierum numero primum haud esse attendendum, sicut quidam scripsere: ac nonnulli admodum ridiculè post tertiæ diei paroxysmum, quando videlicet, ut ajunt, dignotio quædam habetur, qualis sit in formâ & moribus adeoque in totâ suâ naturâ morbus. Alii extremum terminum mittendi sanguinis definiunt diem quartum, intra quem missionem sanguinis concedunt in paroxysmorum intervallis adhibendam, electo quo libeat die. Alii detrabere festinant quibus sanguinis detractionem ex usu esse statuerint, transfluente etiamnum eo ac ubi necdum firmiter in parte aliquâ superfuitatem recipiente, inhæserit: unum modò considerantes, num corruptio aliqua cibi in ventre concoquendi sit facta, aut tarda concoctio, aut etiam cibi in eo contineantur. Ergo quod maturandum sit in quibus vacuatio ex usu est, nisi prius concoqui aut cibos aut in primis viis contentos semicoctos succos oporteat, rectissimè præcipiunt, habendaque fides. Verum quoniam*
quin-

(a) *Introduct. Cap. XIII.*

(b) *In libris quos Horum opiniones habere notavimus.*

(c) *De cur. rat. per sanguinis missionem Cap. L.*

quintum sæpe diem aut sextum ab initio expectant, priusquam nos ad curationem accersant, expediet nihilofecius quoque sanguinem detrabere, etiamsi huius auxilii primum tempus sit omissum. Quocunque enim die mittendi sanguinis scopos in laborante inveneris, in eo auxilium illud adhibeto, etiamsi vel vigesimus is ab initio extiterit. At quinam fuerint hi scopi? morbus ingens roburque virium, excepta ætate puerili & aëre ambiente valde calido. Porro autem quoniam prius exsolvitur temporis tractu in plerisque morbis virtus, idcirco & mittendi sanguinis occasio dierum numero perditur, non tanquam primariò id dies efficiant, sed re aliquâ intercedente, nempe virium dissolutione. Itaque si quando vel secundo a principio die vires exsolvi videantur a venâ secandâ abstinēbimus. Et de curatione synochorum imputrium agens ita differit (a): Optimum igitur factum est --- statim non numero dierum sed uni virium robori in febribus ejus generis attentum esse: quippe quod si servatum est, non solum sexto septimove sed etiam sequentibus diebus sanguis est mittendus. Ponè quæ, de febribus continentibus putridis æquè ac imputribus præfatus, ita pergit: Maxima continentium febrium remedia hæc duo sunt, detractio sanguinis & potio frigida. Verum il-
la

(a) Meth. medendi Lib. IX. Cap. v.

la nullo non tempore, modo vires sustineant.

Et ad inflammationes quod attinet, clarè annuit HIPPOCRATI, octavo morbi die *Anaxionis* pleuritici venam secanti (a).

Attamen, quod partim etiam citatis locis, idem & alibi docet, maturandas esse venæ sectiones, dummodo cruditas a postremâ citatione absit, de febris indole constet, capteturque in febrientibus particularium paroxysmorum declinatio. Quare, nisi venæ sectionem vel primo die morbus urgeat, vel eam suadeat cruditatis vacatio, secundo venam secat, & quarto optatissimum ad eam medicinam tempus finiri judicat; ut jam quinto morbi acuti die curatum examen instituat de adhibendâ eâdem vel omittendâ. Et singularem quidem in modum Auctoris mentem declarat hæc, quam consignavit, aliunde celebris historia: (b) *Juvenis quidam quintum morbi diem agebat: venæ sectio prætermissa esse videbatur; cum tamen affectus in ejus principio, secundo, aut tertio, aut summum quarto die, remedium hujusmodi postularet. Verum quia neque anni tempus neque ætas ægroti, neque vitalis facultatis imbecillitas, neque antecedens victus ratio adversabantur, sed erat unus omnium consensus qui sanguinem mittendum*

(a) *Comment. III. in Epid. Hippoc. Lib. III. ægr. VIII.*

(b) *Lib. de præcognitione ad Posthumum, Cap. XIII.*

dum indicaret, Medici venam secandam esse, & accommodatè quidem, decreverunt.

At in statu morborum venæ sectionem æquè ac purgationem vetat, quod coctiones illorum tunc maximè fiant: Utramque ab HIPPOCRATE intendi ratus, hoc præcepto: *Cum morbi inchoant, siquid movendum videtur move; cum verò consistunt, melius est quiescere (a).* Inconsultum quinetiam usum clysmatum & venæ sectionum, post quartum diem, disertè recenset inter illos errores, qui quemadmodum in morbis periculo vacantibus judicia remorantur, ita in lethalibus præveniunt (b).

Porro clysterem, inediam, frictiones, sudores, venæ sectioni aliquando succenturiat; cucurbitulas & scarificationes, præmissis generalibus remediis, passim in inflammationibus affectis adhibet; & prætermissæ venæ sectioni potum frigidæ quandoque substituit (c). In ancipiti sanguinis missione pulsuum explorator sedulus (d).

Quod si principes a renatis literis Medici consulantur, pars major doctrinam GALENI

(a) *Comment. in HIPPOCR. Aphor. Lib. II. §. 29.*

(b) *De diebus decretoriis, Lib. I. Cap. XI.*

(c) *Vid. Meth. medendi Lib. IX. Cap. IV. V. Lib. XI. Cap.*

XIV. *De rat. cur. per S. M. Cap. XII. XIII. XX. XXI. De venæ sectione adv. Eras. Cap. VII. &c.*

(d) *De cur. rat. per S. M. Cap. XII. XXI.*

NI tenere, vel ad eam accedere, reperietur; dum alia pars, disciplinæ hæmophobæ, ad normam CELSI castigatæ, propior, non quidem absolutè damnat feras venæ sectiones, viris gravibus, nec rarâ in occasione, confidentissimè probatas; verum de iis velut ex instituto filet, aut easdem quasi discrimini summo junctas anxia & circumspecta tractat. Utriusque partis aliquos allegare sufficiat, qui dictis fidem faciant.

In priori classe recensendus JOHANNES FERNELIUS, Ambianus. Is, de usu venæ sectionum in febribus acutis & inflammationibus generatim agens, eas in morborum initiis maximè quidem opportunas esse docet, modò ventriculus & primæ venæ omni humoris corruptelâ liberæ vel liberatæ, nec ingestorum nuper alimentorum cruditate amplius oneratæ sint, capteturque febris remissio, nisi morbus atrox sit moræ impatiens: sed cæterum de ferarum venæ sectionum usu ita differit: *Si metu, ignaviâ, aliisve occasionibus, venæ sectio primis morbi diebus administrata non est, quocunque die, etiam vigesimo, in ægrum incideris, si plenitudinis atque cruditatis signa permanebunt, hoc præsidii genus adhibendum; modò vires ferant, neque sint morbi diuturnitate collapsæ: non enim dierum morbi numerus a phlebotomiâ primum ac per se debortatur, sed quod sæpius temporis*

I 3

pro-

progressu vel concocta est morbi materia, vel sunt vires dissolutæ. Et vetitâ venæ sectione, post concoctionis manifestæ signa, addit: nisi (quod interdum fit,) cruditatis signa denuo se prodant (a).

FERNELII coætaneus JACOBUS HOLLERIUS, Stempanus, non minus, in administrandâ venæ sectione, prima inflammationum tempora deligit, elutâ alvo ac observatâ remissione: attamen & interdum ferâ venæ sectione utitur. Certè de pleuritide Idem sic (b): *Phlebotomia remissionis tempore & eo die quo levior est paroxysmus, commodior est. Itaque etiam & vespere, & nocte mediâ, urgente malo, & oblatâ occasione sanguinem detrahes. --- Est præterea cum derepente nova fit affluxio, ut inde omnia symptomata recrudescent, sputa quoque vel cruda sint, vel retineantur: tumque & sexto die, & octavo, ut Anaxioni, aut etiam tardius sanguinem mittimus; hocque remedium secundò ac tertio revocamus, siquidem non repugnant vires. In quo tamen cautio esse debet. Namque aliquando ubi antea signa omnia salutem prænuñciaverant, crisis tempore, quæ ferè fit ad septimam aut aliam diem criticam, vehementer pleuritis exa-*

(a) *Therapeutices Lib. II. Cap. XIII. XIV. Operum pag. 201--203.*

(b) *De morb. intern. Lib. I. Cap. XXVI.*

exacerbatur, symptomata omnia increfcunt, tum nihil movendum est: fed omnia naturæ committenda funt. Huc pertinent quæ in Observationibus singularibus notat ifta: (a) Quadragenarius febre ardentiffimâ correptus doluit, etiam à latere; Detractus mediocriter fanguis ad vafcula duo. Perfeverant omnia, neque cedit dolor remediis. Sexto die detractus iterum fanguis ad duo vafcula, putris & corruptus. --- Decimo quarto mediâ nocte, mortuus eft. Pulmonibus corruptis nigricantibus inventus eft.

Nec diverfam in febribus acutis agendi rationem illi fuiſſe fuadent hæc: (b) In capitis doloribus qui cum febre per initia invadunt, prima aut ſecunda remiſſione ſanguinem mittito, ſi vires & cætera permittunt. Verùm priuſquam de phlebotomia decernas, videndum ne dolor hic propter adſtrictam alvum, aut vapores ventris, non quia materia in capite eſt, excitetur. Hic enim quod ad dolorem attinet, phlebotomia neceſſaria non eſt, ſed clyſter ſufficit, ut ſi poſt ſeptimum diem dolor primum invaſit, ſanguis quidem detrahendus non eſt, ſed alvus liberaliter movenda eſt, &c.

NICOLAUS PISO, Medicus Lotharingus, itidem principia febrium acutarum æquæ

(a) Observatione XIII.

(b) De morbis internis. Lib II. Cap. XXI.

quæ ac inflammationum pro venis secandis designat; ita ut in curatione febrium continuarum nusquam feræ venæ sectionis meminerit. Sed, ad inflammationes quod attinet, in pleuritidistractatione citatis HOLLERII verbis ipsis utitur: quibus subjungit: (a) *Addunt alii post quartum diem sanguinem non mitti, quod eo tempore plerumque sputum multiplicari incipiat, quod sanguinis missio impediret, nisi magna admodum plenitudo foret: probabili indicio, vel hos quoque Medicos regulam feræ venæ sectiones vetantem non rigidè observasse. Et in hepatis inflammatione idem PISO: (b) Venæ sectio primâ ac secundâ die felicius fit si dolores urgeant. Si vires adsint, etiam septimâ incisionem facies.*

GULIELMUS BALLONIUS, Parisiensis, non modò priorum ad exemplar, opportuniori tempore nunc elapso, venæ sectionibus feris locum dedit, verum insuper in febribus continuis minus acutis consultò eas distulit. At ubique valde circumspectus tamen.

Nimirum in definiendo tempore, primis egestionibus artificiosis opportuno, insignè discrimen ponit inter morbos acutos, eosque qui parem acutiem non habent.

In

(a) De morb. cogn. & curand. Part. I. Lib. II. Cap. VII.

(b) De morb. cogn. & cur. Part. II. Lib. III. Cap. XXV.

In morbis acutis revera non esse procrastinandum judicat, sed statim moliendum aliquid. His folis HIPPOCRATIS præcepta de captandis morborum originibus ad movendum applicat. Et iis venæ sectionem æquè ac purgationem intendi opinatur (a).

Neque rarò tamen, affecto etiam morbo, venam fecat, quando elapsa rei maturius præstandæ melior occasio (b); aut consultò dilata eadem. Itaque, in febre vehementi, venæ sectione, occasione erumpentium quarto die mensium dilatâ, V. aut VI. die cum profectu usus est (c). In febre malignâ, quæ vigesimo die spem salutis ægro juveni concessit, venæ sectionem itidem VI. die repetiit absque levamine quidem (d). In febre malignâ simili, quæ initio mitis erat, circa VII. diem venam sectam narrat (e). In hypochondriorum phlogosi, ubi maturior phlebotome, ob ambiguam morbi indolem, fuerat prætermissa, eam tamen ad tertiam usque vicem tandem administravit (f). In febre continuâ, gravi, venæ sectionem V. die factam, XII. die, exa-

(a) Lib. I. Consil. Medicin. LXV. Tom. II. pag. 291.

(b) Lib. I. Consil. Medicin. LXXXIV. Tom. II. pag. 320.

(c) Epidem. & Ephemer. Lib. II. Constit. æstivâ A. 1578. Tom. I. pag. 160.

(d) Lib. I. Consil. Medicin. LXXXVII. Tom. II. pag. 328.

(e) Lib. I. Consil. Medicin. LXXXVI. Tom. II. pag. 325.

(f) Lib. I. Consil. Medicin. CXII. Tom. II. pag. 415.

exacerbata febre, ipse iteravit (*a*). Et in continua febre alia IX. die, tum demum consultus, venam primum aperuit (*b*).

Neque tamen æquè tutam aut felicem ubique proponit feram hanc medicinam. Certè in febre continuâ neglectâ, & perverso regimine exaggeratâ, in quâ VI. die demum missus sanguis, undecimo mortem supervenisse notat (*c*). In febre continuâ cum ingenti incendio, VII^{mo}. venam sectam fuisse, XXI^{mo}. mortem invasisse, memorat (*d*). In continuâ funestâ febre alia, cui dein phlogosis hepatis supervenit, VIII. die febris celebratam phlebotomen scribit, tamdiu prætermittam; tardius id quidem & sine ullo profectu (*e*). Sed nec taxat Medicum, quod in hepatis inflammatione, septimo die funestâ, non nisi semel sanguinem detraxerat, eo quod jam morbi dies (quem non definit Auctor,) exactus foret, antequam Medicus vocaretur (*f*).

At verò longè diversa ei est ratio morborum minus acutorum, quibus malè applicari

(*a*) *Lib. I. Consil. Medicin.*
LXXXV. *Tom. II. pag. 321.*
323.

(*b*) *Lib. I. Consil. Medicin.*
LXXXIV. *Tom. II. pag. 320.*
321.

(*c*) *Epidem. & Ephemer. Lib.*
I. *Constit. IV, A. 1573. Tom.*

I. *pag. 22.*

(*d*) *Epidem. & Ephemer.*
Lib. I. Constit. I. A. 1571.
Tom. I. pag. 14.

(*e*) *Lib. I. Consil. Medicin.*
XV. *Tom. II. pag. 23.*

(*f*) *Lib. I. Consil. Medicin.*
LXXXII. *Tom. II. pag. 320.*

ri doctrinam HIPPOCRATIS *de citis moliminibus*, sed verò illam melius congruere judicat, quæ *cocta, non cruda, esse medicanda, & plurima non turgere* monet: addens: *Sectione venæ ita citò celebratâ in morbis non acutis, laudabilis tantùm sanguis educitur cum magnâ virium jacturâ. Sic melius esset leniens medicamentum bis exhibere, & sectionem differre (a).* Et generatim in cachecticis, cachochymis, & biliosis *ἀνω*, vix sanguinis de tractionem nisi præmissâ purgatione convenire docet (b).

Id porro momentosum observat circa *se-*
ram venæ sectionem æque ac purgationem in
acutis: „ quod ab alterutrâ, imminente crisi
„ adhibitâ, maximi cieantur motus, summæ
„ excitentur evacuationes; scilicet irritatâ
„ naturâ, nunc sponte in motus propensâ.
„ Quales ægri, si natura valeat, aut arte e-
„ recti fuerint, liberantur quidem, sed diu
„ imbecilli manent, & vix a morbis relevan-
„ tur; si imbecilla fuerit natura, eodem die
„ quo vel medicamentum datum, vel secta
„ vena, moriuntur.” Inde *periculosam omnem*
evacuationem concludit, aut die critico præ-
sente aut instante, præsertim si morbi histo-
ria sit benè ordinata; & tumultuarium venæ
se-

(a) Lib. I. Consil. Medicin. LXV. Tom. II. pag. 291.

(b) Lib. II. Consil. Medicin. XXXIV. Tom. III. pag. 179.

sectionis aut medicamentorum usum eo tempore damnat: GALENI doctrinæ de feræ venæ sectione ferè quidem consentiens, sed tamen ob indicatam rationem magis circumspectus. Quærit, an in pleuritide, quæ quarto die febris supervenit, septimo ab inchoatâ febre venam secare liceat? numquid crisis eo die oriri, intereaque, si vena secetur, aliquid sinisteri contingere, possit? Et, quod ad feram venæ sectionem in febribus, sequentem historiam habet, hîc memorabilem: *Cuidam viro continua laboranti, præ calore febrili decocto ferè & hætenus sine remediis derelicto, intempestivè Medicus vocatus venam secuit, & ut dierum supputatio erat, nonus dies ferè aderat: A sectâ venâ recreatus plurimum, duabus horis post oborto sudore copioso interiit. Si materia parata fuisset, & remedia tempore usurpata; & vires suffecissent ad tolerandum illum sudorem criticum, aut si natura non tam cito crisis post phlebotomiam aggressa fuisset, nil inde periculi fuisset insecutum (a).*

Attamen & venæ sectionem IX. die celebratam, crisin, excitando sudores & alvi fluxum, cum periculo quidem, at fausto successu
ta-

(a) *Epidem. & Ephemer. Lib. I. Cons. Med. LXXXIV. Lib. I. Constit. vernâ A. 1575. Tom. II. p. 320. 321. LXXXV. Tom. I. variis locis: præcipuè pag. 51. 57. 73. Porro,*

tamen, in febre continuâ anteveruisse (a); & purgationem, VIII. die repetitam, alvi fluxum gravem & diuturnum, sed cum eventu felici, induxisse narrat (b).

Et disertè in longis febribus, quando vires longitudini sufficiant oportet, venæ sectiones parcas at frequentes suadet; quod ita viribus consulatur, simulque natura irritetur ad aliquid moliendum: quin sub finem earum febrium phlebotomen convenire docet (c).

Cæterum, ut verbo notemus Auctoris huius sententiam, (cui ratio militare nobis videtur,) de re supra, alio proposito, sæpius tactâ, favet venæ sectioni in initio paroxysmorum, qualem Medicina Graja improba-
verat, HIPPOCRATICIS Medicis plerisque, ad id tempus, imitata: at jam præeuntem habuerat præceptorem DURETUM. Sed neque ARABIBUS adversatur, quos, initio morbi paroxysmorum, medicamenta præscribere notat, ut facilius deturbent morbi causam dum in motu est (d). Dissone id quidem ipsius HIPPOCRATIS disciplinæ (e); & certè curatius disputandum.

THO-

(a) Lib. 1. Consil. Medicin. 1. p. 14.

LXXXIV. Tom. 11. pag. 320.
321.

(d) Epidem. & Ephemer. Lib.

1. Constit. hyemali A. 1574.

(b) Lib. 1. Consil. Medicin.

Tom. 1. p. 45.

LXXXV. Tom. 11. pag. 321.

(e) Videatur HIPPO-

323--325.

CRATES De morbis Lib. IV.

(c) Epidem. & Ephemer. Lib.

pag. 506. lin. 30. &c.

1. Constit. vernâ A. 1571. Tom.

THOMAS SYDENHAMUS, Britannus, in febre erysipelatosa ad usque V. diem vel ultra venam fecat (a): sic & in febre cui vario-
losæ nomen dedit (b). Idem historiam Medi-
cam cum laude refert, quæ VI. die febris
continuæ violentæ venam sectam habet (c).
In rheumatismo ultra VIII. diem phleboto-
men repetit postremò (d). Cæterum termi-
num venæ fecandæ in acutis nec definit us-
quam, nec, generatim, remedium hoc fe-
rius adhibitum metuuisse videtur: luculento
argumento est hæc ejus de pleuritide dispu-
tatio (e). *Ut primum accersor, sanguinem mit-
tendum curo. --- Eodem ipso die si dolor vehe-
menter urgeat, sanguinis eandem quantitatem
rursus detrabi præcipio, vel nihilominus die
sequenti, ut etiam tertio die; atque hoc modo
ad quartam usque vicem continuis quatuor die-
bus (nisi prius æger convaluerit,) venæ se-
ctionem repeto, ubi scilicet dolor atque alia sym-
ptomata admodum sæviunt: at verò si vel mor-
bus remissior & minoris periculi patiatur, ut
lentiori pede progrediar, vel etiam dejectæ ægri
vires non facile ferant venæ sectionem post tam
brevia intervalla repetitam, phlebotomiam jam
bis*

(a) *Observ. Medic. Sect. VI.* COLE. pag. 382-384.
Cap. VI. pag. 280.

(b) *Observ. Medic. Sect. III.* Cap. V. pag. 274.
Cap. III. pag. 162.

(c) *Dissertat. Epistol. ad G.* Cap. III. pag. 265. 266.

(d) *Observ. Medic. Sect. VI.*

(e) *Observ. Medic. Sect. VI.*

bis celebratam non deinceps repeto, nisi interjecto die uno aut altero inter singulas vices. Qua quidem in re normam mihi statuo contraindicantia; hinc nempe morbi violentiam, inde verò imminutas fractasque ægri vires, ad invicem trutinatas.

Sed simul monendum est SYDENHAMUM passim coctionum & egestionum criticarum non eam rationem habuisse, quam quidem Medici HIPPOCRATICI supra memorati, & infra recensendorum pars major: sive anxiam curam spectes, quâ affectatas naturæ vias observant in medendo; seu spem confideres, quam in naturâ coquente & vacuante reponunt. Quæ comparatè, nec aliter, dicta funto.

SYDENHAMO nuperior GEORGIUS BAGLIVUS, Medicus Romanus, in morbis acutis, si symptomata id requirant, modò ante VII. diem, sanguinem mitti oportere docet, idemque repeti *pro urgentiâ symptomatum* (a).

Denique, quem postremum huc allegabimus, JOHANNES FREINDUS, nostrâ ætate magnæ Britanniae Reginae Archiater, venæ sectionem quidem in acutis circa initia maximè præstare censet, cum vires adhuc sunt

(a) *Prax. Medicæ Lib. I. Cap. IX. Tit. De febribus in genere, pag. 48.*

sunt integræ; quum aliàs sæpe aut inclinante jam morbo nihil proficiat, aut inveterascente mortem maturet: Sed tamen historiam enarrat acutè decumbentis, cui, I. die brachii venam secto, dein etiam V. & tandem X. die, ex jugulari vena, sanguis saluberri-
mè detractus sit (a).

Ad alteram classem referendus JODOCUS LOMMIUS Buranus, FERNELII coætaneus & amicus, CELSI admirator. Ille venæ sectionis opportunitatem in febribus, CELSI ferè verbis, primo quatrIduo sic alligat: *Fere autem ad id auxilii capeffendum genus aptiffimus fuerit dies secundus, aut fi quid prohibet, certè tertius. Supra hunc, atque etiam supra quartum, haud æquè vel utiliter vel tutò sanguis mittitur, cum jam morbus multum increvit, ac vires consumere, cumque ipsa febris materia concoqui & separari à benignis succis cœpit: quod naturæ institutum permotis confusisque, per missionem sanguinis, humoribus labefactatur.* Sed synochos putres his intendens dierum computationem init a principio harum, vel à tempore ex quo, in continuâ feбри, putredo esse cœpit. Quare GALENI doctrinam de ferâ venæ sectione synocho imputri applicat, in qua, puro corpore,

(a) Comment. II. in Lib. I. & III. Epidem. HIPPOCRATIS pag. 103. 119. 121.

pore, vix coctio attenditur: vel febribus certè longioribus. At in morbis prorsum acutis vires posteriori tempore semper magis affligi, & concoctiones accelerari, docet, quam ut venæ sectio conveniret; quâ natura nimis afflicta facile succumberet, vel putris humor jam pæne concoctus, separatusque, cum benigno rursus permisceretur, subverso perferam venæ sectionem naturæ instituto: eam idcirco vetat, dum tamen lenia purgantia in provectioribus febris incrementis dilaudat. Sed maturam phlebotomen amans, tamen, ad normam multorum e veteribus, cibi cruditatem, impurum ventriculi humorem, stomachi debilitatem, exacerbationes febriles, ferè vitat; &, cæteris quidem paribus, posthabitâ meridie, vespérâ, & nocte, matutinum tempus eligit; id quoque GALENI, FERNELII, & aliorum, ad exemplar, dein etiam pluribus imitatum. Porro, FERNELII verbis, fatetur „ hanc vacuationem non „ numero dierum primum ac per se prohi- „ beri, sed quod longiore temporis spatio „ vel concocta sit morbi materia, vel vis æ- „ grotantis resoluta: ” &, illi consonè, renovata cruditatis indicia excipit. (a)

LUDOVICUS DURETUS, Segusianus, HOLLERII discipulus, itidem venæ sectionibus

(a) *De febribus continuis curandis. Sect. I. Cap. IV.*

nibus feris adversatur, simulque ineptè ad eas remissionem inflammationum expectari docet. Scilicet ad citata HOLLERII verba, de sexto vel octavo die venæ sectioni in pleuritide quandoque opportuno, ita commentatur (a): *Non quod ad octavam diem sanguinis detractio differatur, quæ ineunte morbo celebrari debet, non autem affecto, sed ad repente obortam fluxionem, quæ novæ pleuritidis metum affert, sanguis mittendus.* Et alibi (b): *Ut convenienter hoc remedium ad pleuritidem usurpetur, præscribi debet ineunte pleuritide, & quando duorum ejus symptomatum, doloris scilicet punctorii & difficultatis spirandi summa sunt omnia, non autem affectâ jam pleuritide & remissionis tempore.* Quod tamen Auctori (HOLLERIO) placet. Idemque in jecoris inflammatione (c): *Græcorum & Arabum opinio est & firma consensus sanguinem initio detrahendum esse ad declinationem & revulsionem causæ antecedentis, non autem affecto jam morbo.*

At FRIDERICUS HOFFMANNUS, Halensis Medicus, laudator CELSI singularis, venæ sectiones longè arctius morborum acutorum

(a) Vid. DURETI enarratio in Cap. XXVI. HOLLERII de morb. intern.

(b) Vid. Ejusdem in suam enarrationem modò citatam an-

notatio.

(c) Vid. DURETI enarratio in Cap. XXXV. HOLLERII de morb. intern.

torum principiis adstringit. Scilicet in initio passim anxie has præcipiens, in synochis simplicibus, æquè ac putridis, triduo primo solum opportunas esse, velle videtur (a): ut notatu dignum putet, quod die quarto alio consultore administrata phlebotome in synocho proficua fuerit, & aliàs esse possit (b). Imò verò in ægro, ardenti febre decumbente, id remedium IV. die non repetit (c), & idem, eodem in morbo malè omissum, quinto die vocatus, quasi serum nimis, alibi consultò prætermittit (d); nec, sævâ pleuritide prehensum dum medetur, eandem medicinam V. die iterat (e); quam forte istorum ægrorum e re censuisset quivis, animi a venæ sectionibus paululum feris non alieni. Sed nec modò in termino venæ sectionum, in earundem repetitione etiam, & mensurâ sanguinis mittendi, ad morbos acutos, passim timidior videtur HOFFMANNUS.

Denique, qui nobis in piâ memoriâ est, HERMANNUS BOERHAAVIUS, nostras, quoque minus favet feris venæ sectionibus. Certè in ardenti febre conditionem ad sanguinis missionem morbi initium postulat (f). In pleuritide curam per venæ sectiones ante-
ter-

(a) *Medic. ration. Tom. IV. Sect. II. Cap. I. §. VII.*

(b) *Ibidem Observ. IV.*

(c) *Medic. ration. Tom. IV. Sect. II. Cap. II. Observ. I.*

(d) *Ibidem. Observ. II.*

(e) *Ibidem. Cap. VI. Observ.*

III.

(f) *De cognosc. & cur. morb. aphor. 743.*

tertium diem finitum suadet (a). In aliis morbis inflammatoriis omnia similia. Nimirum commonebat, sanguinem, post primos dies ardentium febrium inflammatoriè densatum, vasculorum quam plurimum capillaceorum obstructionem parere solere, nec nisi liquidissimâ parte circulum obire, quam venâ apertâ subtrahens ægrorum fata properaret: neque id dissonè LANCISII & BAGLIVI doctrinæ (b). Status hujus indicium docebat stabile frigus extremorum; nec apparens spontaneus aut certè ad levem artuum ligaturam tumor venarum; quem & CELSUM attendisse videmus (c). At inflammationes post tertium diem in suppurationem jam vergere putabat.

QUÆ cuncta animo quis complexus non mirabitur Medicorum alios venæ sectionum ferarum omnium timidiore, alios etiam temerarios in iis administrandis, hodieum esse: prout auctoritas antesignani cujusvis alterutri extremo propioris, argumenta iniquâ lance librata, negligentior occasionum distinctio, denique & ingenium confidens timidumve, alicui persuaferint.

Et tamen si usquam, hîc profectò, refert limites agendorum, quos rei natura fert, accu-

(a) *Ibidem*, aphor. 890.

ritide, pag. 37.

(b) BAGLIV. *Prax. med.*

(c) *De Medicina Lib. II.*

Lib. I. Cap. IX. Titulo, De plen.

Cap. X. pag. 78. l. 31-33.

curatissimos fixisse; dum, quæ feræ venæ sectionis omissæ vel institutæ poenitentiam ubique præscindant, regulæ vix sperari possint.

Hos ergo limites paulò curatius indicaturi præmonemus, exempla ferarum venæ sectionum, quæ in suppuratione partium inflammatarum, & secundâ variolarum febre, recidivis etiam, interdum administrantur longè a primi morbi exordio, non huc spectare. Quare transimus, quæ etiam Auctores in morbis affectis aliàs hæmophobi, de feris venæ sectionibus tum opportunis habent. Namque, suppurato jam loco, concoctio alia, & exoneratio critica, non intenditur: Symptomati urgenti satisfacere, venam secando, tum ferè nituntur. Secunda variolarum febris nova & abnormis habenda est. Recidivæ quoque novi sunt morbi, vel quasi novi; sicubi phlebotomen postulant.

Imò nec propriè huc faciunt renovata in febribus cruditatis indicia, & recrudescentia novâ fluxione symptomata in inflammationibus: quæ venæ sectionibus feris apta non ægrè agnoscunt LOMMIUS, DURETUS, & BOERHAAVIUS, parci cæteroquin earum patroni. Scilicet hi casus recidivis affines sunt. At sermo nobis est de inflammatione, & de febre continuâ acutâ, longiore, unâ, sine comitibus exanthematis, cujus sanationem à coctione, vel ab exoneratione criticâ bonâ, simul, expectamus. Neque

coctionis nomine vera partis inflammatae suppuratio hic comprehenditur. Argumento sic definito pergimus.

Quinque notabantur impedimenta venae sectionum in acutè laborantibus communiter advertenda: debilitas aegri: paucitas circumflui sanguinis, cujus pars magna jam densata hæreat vasculis capillaceis: concoctio manifesta: suppuratio inchoata: crisis imminens. Quæ in morbo acuto, affecto, solennia, a venae sectione minantur damnosum virium superstitum dispendium; fluidioris sanguinis nec carendi jacturam; coctionis turbam; suppurationis impedimentum; crisin retardatam; vel eandem præcipitatam; vel & egestionem, criticis affinem, modum non tenentem.

Itaque firmum id habeamus oportet: Primum morborum acutorum quatrimum, ut secandis venis maximè opportunum, studiose captandum esse: phlebotomen feriores aliquam formidinem plerumque, neque rarò damnum ingens, inferre; non quidem numero dierum, at impedimentorum ratione, quæ tum ferè præsentia.

Quorum si quid urgeret validè, omiffa venae sectione cucurbitulas cum scarificatione, hirudines, enemata quæ purgent, fœtus, frigida potio, pro casuum discrimine, huic suffecit Antiquitas; quin & ipsi ferarum venae sectionum alias patroni: cui methodo
nunc

nunc tantò rectius infistatur, sicubi morbus ipse feram venæ sectionem minus urget, quò remedium horum usus hodie quam olim castigatior est, & plurium calculo probatior; quod evolventi Auctores e recentioribus allegatos liquet.

Veruntamen nullum eorum, quæ memoravimus, impedimentorum perpetuum est in morbis acutis quartum nunc diem emensis: sanè debilitas vel primo aut secundo morbi die tanta esse possit quæ venæ sectionem prohibeat; sed narium hæmorrhagiæ feræ, salutare, & phlebotomiæ largæ in morbis recrudescentibus, in secundâ variolarum febre, in suppuratione, in celeri denique recidivâ toties institutæ, clarè arguunt, multis, post illum diem, vires ferendo cruoris dispendio, citato etiam, sufficere.

Et venæ sectiones feræ toties prodentes cruorem nigricantem pelle densâ mox velandum, cum pectoris oppressi præsentissimo levamine, impedimentorum alterum ubique urgere negant.

Porro, cruditatis signa ultra quartum diem quoties immorantur? Principium ægritudinis vel primos dies, recepto fermone, prima accessio præfiniat, vel & primus quaternarius: sed idem principium, alio significato, cruditatis duratione circumscriptum, frequenter quarto die, vel citius, terminetur, at nec rarò multò longius extenditur. Morbi acuti

neutiquam sua tempora omnes habent æqualia. In *Anaxione*, undecimo demum die, mitigationis prima elementa apparuerunt, quæ quarto decimo die manifestum morbi transgressum in secundum tempus spondebant. Quæ GALENI doctrina est, ab HIPPOCRATE derivata (a).

Neque etiam suppurationis initium fixum est: quam nunc post quartum diem (b), sed & alibi post quintum demum inchoari (c), HIPPOCRATES innuit.

Denique crisis retardatio, vel præcipitatio, vel egestionum criticis affinium, inmodicarum, præcocium, provocatio a venæ sectionibus feris æquè ac purgationibus, GALENO & BALLONIO clarius docentibus, metuenda, ne quidem ipsos semper a ferâ phlebotome, quod vidimus, deterruit: neque id mirum, quum tempora crisis in morbis acutis eâdem ratione ac coctionis tempora differant. Et aliquando funesta fiat valde fera venæ sectio, præcocem & nimiam egestionem aliquam post se trahendo; sic adolescentulo febriculoso, neque tamen perpetim decumbenti, circiter octavum ægritudinis diem demum sanguinem ex venâ nec largè missum fuisse audivi, cui, non multo post, frigus, calor, delirium, convulsio trunci corporis ve-

(a) *De Crisibus*, Lib. I. Cap. VII. VIII. IX. XVIII. XIX.

(b) *De Morbis*, Lib. I. pag. 453. l. 39-43.

(c) *Ibidem*, Lib. II. pag. 470. l. 30. 31.

vehemens, sudor copiosissimus, &, post sextam a misso sanguine horam, mors supervenerit, præcipitatæ & immodicæ crisi forsitan imputanda: Sed est quoque, cur conjectem, egestionem criticam venæ sectionem sexto die non posteriorem, & cætera proficuum, prope insequentes, periculi ferè expertes esse: nam pleuriticum, quarto die tertium venam sectum, quinto urinam, sudore, & valido alvi fluxu, ab atroci morbo liberatum notavi. Alvi fluxus infuso mollissimo, aqueo, mellito, tepido, largissimè poto, nec aliâ viâ satis reddito, adscribebatur. In pleuritico alio duodecenni, quarto die, præsentem jam urinam hypostaticam, & apparentibus, an mox secutis, sudoribus levantibus, tamen sanguis primum detractus est, ob suppurationis metum: quo remedio minutus dolor, absque præjudicio salutarium earundem egestionum: Sanguis huic de naribus stillaverat. Sic & pleuriticæ tredecenni, sexto nycthemero inchoante, secunda vice venam secui: cruor crusta inflammatoria tectus: levamen ingens: post XXIV. horas crisis morbi mitioris per urinas & sudores. Nec memini egestionem criticam venæ sectionem, quarto vel quinto nycthemero administratam, a tergo sequentes, in febre populari alibi enarratâ, sinistri quid unquam attulisse, sed contra, æquè ac aliàs assueverant, febrem felices terminasse. Tum fuit, ut ad juvenem febricitantem Medicus voca-

rer, quarto morbi die jam ad finem prope-
rante. Vena nondum secta erat. Itaque san-
guis statim largè missus. Eo factò judicato-
rii sudores, vix levi & subitaneâ alteratione
præviâ, mox eruperunt ad usque perfectam
ἀπυρεξία continuati.

Itaque nec præceptum illud, de quarto
die, postremo venæ sectionibus opportuno
in morbis acutis, Medicina perpetuum reci-
pit, quin præsentē vel mente antecepto mor-
bi aut atrocis symptomatis periculo phleboto-
men vel primùm instituire, vel & prioribus
diebus institutam repetere, omnino deceat,
toto etiam quinto nycthemero, imò & serius,
quando indicata impedimenta abesse pergunt,
nec idoneum auxilium ab aliâ medelâ, & ne
a suffecto quidem egestionis alio genere, ra-
tio præfagit.

Certè, si ex analogiâ argumentari liceat,
ut principia morborum spatio differunt, sic
diætam febricitantium variè ordinat HIPPO-
CRATES, pro discrimine velocitatis quâ
morbus sua stadia decurret (a); Idemque op-
portunitatem purgationum, siquando in prin-
cipio inflammationum postulantur, ferè qui-
dem primis quatuor diebus (b), sed aliàs
quinque (c), circumscribit.

Quin

(a) *Aphorism. Lib. 1. §. dem, pag. 402. l. 3--8.*
7--10.

(b) *De Rat. Vict. in Morb. pag. 492. sub finem, 493. ad*
et. pag. 401. l. 13--15. *Ibi- initium.*

(c) *De Morbis, Lib. III.*

Quin ARETÆUS CAPPADOX tempus venæ secandæ aptum in phrenitide quarto die limitans, quintum præterit; & sextum, diesque eo posteriores, demum disertè tanquam eò nimium feròs improbat. Et JODOCUS LOMMIUS, temerarium usum ferarum venæ sectionum taxans, hos solos disertè memorat, qui, etsi initio semel rectè sanguinem miserint, tamen, crescente jam morbo & pæne consistente, iterum venam secant VIII. vel IX. vel X. die, imò XI. XII. vel XIII. sub gravissimis vigoris symptomatis, naturâque maximè afflictâ. Claro, ut opinor, indicio ARETÆUM venæ sectiones quinto die administratas, & LOMMIUM sexto etiam & septimo die institutas, non æquè damnasse. CÆLIUS AURELIANUS ultra primam diatriton aliquando saltem venam secat in acutis. Et in DIOCLEM invectus, tradentem phrenitidis medicinam, venæ sectionis usum intra sextum diem transit: post VII. vel VIII. diem eam demum expresse condemnat.

Neque parum facit ad conciliandas, de hac re, Medicorum sententias, si cogitemus, hos ferarum Venæ sectionum timorem manifestò inanem, illos abusum earum apertum, quandoque impugnasse, simul, dum meliora docere nitebantur. GALENUS & LOMMIUS exemplo sunt. Scilicet in adversum plus æquo non niti, contendentibus difficile est. Certè recentiores Medici qui
pro:

profecto morbo phlebotomen formidant, CELSI & ARETÆI doctrinæ tenaciores redditæ præcipuè videntur propter usum feræ remedii toties temerarium. Pulchre BALLONIUS: (a) *Multa sæpe ad majorem religionem & cautionem, phlebotomiæ, non ad omissionem, afferuntur.*

At subinde claræ sint conditiones quæ venæ sectiones feras suadere, vel vetare, judicentur ad normam rationum disputatarum: est vicissim ubi impedimentorum aliquod præfens, nec urgens tamen, &, ab alterâ parte, incerta morbi aut symptomatis ἀκμὴ, ambiguum faciant judicium de naturâ sibi, saltem absque phlebotome, suffecturâ, vel, nisi hæc etiam accesserit, defuturâ; & vicissim de eventu feræ venæ sectionis hinc indicatæ, vetitæ illinc. Est, ubi ægritudo feram venæ sectionem urgeat, impedimenta prohibeant, æquâ ferè ratione. Difficiles hi, & tædio plenissimi, casus committi debent arbitrio Medici uniuscujusque, generalibus præceptis instructi: Cujus est, ferarum venæ sectionum vera pericula ita librare, ut justam simul rationem ineat morbi, & symptomatum, præsentium aut certò imminuentium, ad quæ multa alia medicina multoties ludibrio est. Argumento sit dira pectoris angustia a sanguine inflammatorio pulmo-

(a) *Epidem: & Ephemer., Lib. I. Constit. Verna A. 1575. Tom. I. pag. 57.*

mones gravante in febribus. Ubi æquum utrinque periculum est, remedio abstinere decet. Dum in dubio est animus, paulo momento huc illuc impellitur. Ubi venæ sectio formidolosa quidem, at tentanda tamen, concluditur, arteriæ pulsus nec interruptè explorandus, dum sanguis fluit; & εὐφορία ægri vel δυσφορία, atque levamen morbi, sedulo attendenda; quò sanguinis missionem præfens Medicus moderetur. Ita agendo, nunc in obscuro scopum se tetigisse quis lætabitur, successu probante; nunc, sub infausto eventu, prudentissimus etiam errorem dolebit, infonem quidem at damnosum tamen, remedio vel omisso, vel adhibito.

Sed promptus ille venarum tumor in artubus acutè laborantium leviter ligatis, ad tutam venæ sectionem valdè desideratus, non adeò expectari debet in iis, qui pauciores sanguinem venis aluerunt & infirmiori valetudine ante febrem usi sunt; potissimum si phlebotome una vel altera in his jam præcesserit. Et tamen esse potest, ubi venæ sectioni novæ tum locus sit, & craississima sic educantur. Antegressa corporis constitutio debilior, defectus notabilis tumoris in brachii ligati venis, pulsuum sine robore celeritas post iteratam phlebotomen, concurrere aliquando, dum novam urgeret pectoris oppressio. Sanguinis

è cæsâ venâ stillicidium magis quam fluxus visus. Sensim natum pectoris levamen. Cruor pelle inflammatoriâ tectus. Eventus morbi fortunatus. Imò nec in aliis ligatarum venarum conspicuum undique tumorem in acutis ad venæ sectionem ubique necessarium esse puto.

Cucurbitulæ, ante summâ cute incisâ applicatæ, eorum quæ venæ sectionibus sufficiuntur proximè his accedentes, quousque satisfacerent in casibus ancipitibus, mihi compertum non est. Sed ideo, cæteris quidem paribus, hic sæpius essent præferendæ, quod debiles confestim quam paulatim vacuare periculosius sit.

Quæ nostra omnis designatio limitum in feris venæ sectionibus tenendorum de morbis acutis capi debet; quos Medici, recentiores utique, ferè spectant, ubi venæ sectiones principiis febrium & inflammationum anxii alligant.

Quod autem ad febres longiores & remissiores attinet, doctrina quæ feræ phlebotomiæ in his diserta & secura locum præbet, & interdum maturatæ præfert, minus censenda videtur repugnare prioribus, quam disciplinæ eorum complementum prætendere.

DISSERTATIO

DE

STREPITU IN PECTORE

INTER POTANDUM, DE PROLA-
PSU AD PEDES, ET SIMILIBUS
ACUTORUM SYMPTOMATIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

OF THE EAST ASIAN LIBRARY
UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

DATE RECEIVED
BY

NAME OF DONOR
ADDRESS

CITY
STATE

COUNTRY

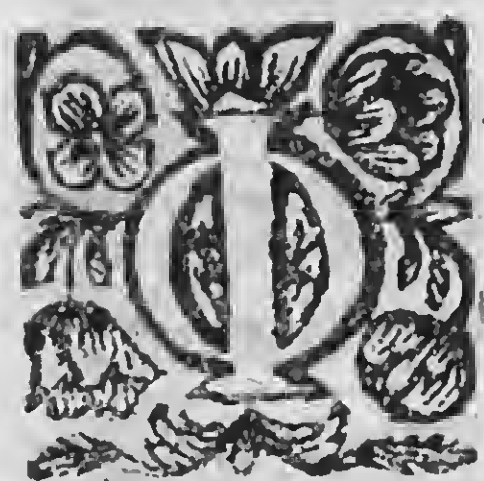
REMARKS

DISSERTATIO

DE

STREPITU IN PECTORE

INTER POTANDUM, DE PROLA-
PSU AD PEDES, ET SIMILIBUS
ACUTORUM SYMPTOMATIS.

AINOME'NON sequentium ingens momentum in formandâ prognosi morborum acutorum facit, ut accuratius de iis disputasse operæ pretium videatur. A STREPITU IN PECTORE, INTER POTANDUM PERCEPTO, incipimus: cui vicina *deglutitio tussiculosa, & deglutiendorum regurgitatio per os & nares.*

Oesophagus, ventriculus, intestina, aërem continent, eò uberiores quò sunt alimentis vacua magis. Id docent borborygmi jejunorum.

Deglutienda descendunt virtute gravitatis propriæ, cui perpendicularis œsophagi positio in erecto homine favet: actione item palati mollis & pharyngis. Sic œsophagum ingressa, per fibras annulares musculosas hujus, successive, ut ita loquar, arctatas, deor-
L sum

sum pelli pergunt. Palati mollis contractio æquabilis viam illis in nares præcludit. Epiglottis lubrica cum radice linguæ obsequiosâ suppositam tum glottidem ab iisdem defendunt. Quæ præmonuisse necesse erat tradituro indolem fanè multiplicem propositi symptomatis : sed sepositâ faucium inflammatione.

Cui quidem symptomati *πρόφασιν* universalem subministrat vacuitas primarum viarum, ex diuturnâ solidioris escæ abstinentiâ, in acutis familiari: copiosior & vagus aër prompto potulentorum descensui reniti tunc intelligitur, & eorundem turbas excitare posse. Sed ad occasionem hanc multiplex causa accedit.

Nimirum ægri morbo jam fracti, caput erigere impotes, reclinati bibunt, potumque unâ cum multo aëre, citiùs, avidèque, capiunt, quia difficilior in tali situ deglutitio est. Itaque citò pressus œsophagi & ventriculi aër fortius obluëtur potui descensuro, nec promotus per situm corporis accommodum. Strepitum hunc natum auget aër cum potulentis ipsis recens captus. Quod si capite sustentato, trunco erecto, potione retardatâ, disparet *phænomenon*, non alias subesse causas discimus.

Fit etiam, ut palatum molle & pharynx arescant febrili ardore, & usque repetito
ap-

appulsu aëris calentis, in respirando: quorum segnior contractio minus æquè deglutiendis cedere facit aëra, in œsophago hinc turbas ciëntem. Minus æquabilis veli arenatis actio finit eadem palati mollis oras superare & in nares adscendere. Quin etiam epiglottis & linguæ radix, iisdem de causis ficcæ, rigidæque, deglutienda glottidem, quam minus accuratè nunc tegunt, subire non prohibent. Inde strepitus in pectore, & tussis, & regurgitatio. Hæc phænomenon ratio inspectis faucibus sese prodit.

Eorundem origo aliquando à cerebro repetenda, quod, ab impetuoso, eoque diuturno, sanguinis motu per sua vasa, valdopere fatigatum, stuporem nervis, ἀτονίαν fibrarum musculorum, inducit: itaque renitens aër remoratur, movetque, aut repellit, potulenta, palati mollis, pharyngis, œsophagi, actione segni vix tardè promota. Talem quidem causam arguunt, quæ simul adsunt, sensuum hebetudo, comatosa affectio, summa artuum quasi resolutorum ad motum inertia, quando simul pulsus & respiratio fatis valent. Scilicet ita fatigatum cerebrum prorsus exoleti speciem quandam præbet, ferè ut musculus delassatus resoluti: sed ingens est sequelarum discrimen. Pulsus & respiratio, in postremo casu pessima, præsertim differentiam indicant, eam

quidem curatissimè attendendam in prænotione morborum acutorum.

Non rarò facilem potulentorum descensum per recensita hætenus impedimenta negari observes, quæ bolos lubricos non remorantur. Cohæsiō impedit quò boli non æquè ac potulenta diffuant, & glottidem subeant, vel palati mollis oras superent. Et vetat eadem, ne aëre obvio promptè penetrati, agitatique, murmur edant.

Est ubi convulsio in causâ sit. Hæc sub finem mortalium morborum acutorum variâ facie videtur in plerisque; tum verò maximè irritati & læsi cerebri fere indicium est, jam debili existente corpore funestum: vel est fugientis vitæ postremum & abnorme molimen; quod infra, de tremore loquentes, illustrabimus. Sic ora ægrotantium tota rigere conspicias, quæ ne guttulam admittunt, sed vi immissa, cum anxietate tussi, tandem naribus vel ore reddunt. At solum œsophagum convelli credimus, ubi, post primam deglutiendi actionem satis integram, strepitus percipitur, sub quo hausta rejiciuntur.

Denique etiam exoritur hoc, quod agimus, phænomenon, dum resolvitur œsophagus & superiora eo deglutitionis instrumenta; turbato prorsus vel destructo cerebro, a toleratâ vi morbi acuti. Status hujus alia
tum

tum simul adfunt indicia : tremor, coma, oblivio, mite delirium, stabilis perfrictio, sudor frigidus, functiones vitales valde debiles, afflictæ & ferè emortuæ. Tunc rarissimus in faucibus, hinc flaccidis, motus: exigua liquidi capti vel infusi portiuncula, cum strepitu delabitur potius quam deglutitur : & , quod ejus reliquum est, cum angore quasi suffocante, faucium angustiiis necdum superatis, revomitur.

Hæ causæ nunc solitariae nunc variè conjunctæ obtinent, & revera, nec difficulter, distinguuntur; quin imò ex eo discrimine solo fundamenta veræ prænotationis petenda sunt.

Scilicet hinc ratio facilis colligit, cui ipsi fida experimenta concordant, symptomata hæc probabilia mortis prænuntia haberi posse, quando à paralyfi, aut a spasmo, illo, quem, prostratâ virtute vitæ, in morbis acutis provectis ortum notavimus, producuntur; vel quando aliunde nata paralyfin, aut spasimum, indicatæ indolis, alibi obtinentes, comites habent. Aliàs ex reliquo morbi statu æstimanda sunt: neque enim ipsa mortis necessitatem denotant. Et intelligitur, funesti præfagii rationem inde, ut signo magis, quam causâ, iniri. In acutis, affectis, convulsio & aliunde etiam, & a cerebro fatigato fit, nec mortifera, quæ phæ-

nomena hæc producere, vel comitari, possit.

Nec aliena ab his HIPPOCRATES: qui morborum acutorum eventa, faucibus indicibus, prædicturus hæc etiam habet (a): *Quibus inter potandum strepitus quidam percipitur, quique præ siccitate (linguæ postremæ & faucium) murmur quoddam sentiunt, & qui cum spiritu tussiculoso (illabente in glottidem potu,) difficulter deglutiunt, si acutæ febris accesserit perfrigeratio (fatifcentis motus vitalis index) perniciosè habere judicandi sunt.* Phænomena, quæ agimus, in morbo ardente tolerato, dilapsis nunc vitæ viribus, hic spectantur, dum mortem præmonstrant. Et alibi: (b) *Phrenitici parum & rarò bibentes, idque cum strepitu, contremiscunt aut convelluntur:* si justa est L. DURETI interpretatio (c) a GALENO (d) & FOESIO (e) hîc diversi. Tremor qui phrenitidi aut morbis huic affinis supervenit affectis, & neque crisis index, neque colluviei primarum viarum effectus singularis, convulsionum majorum rudimentum est, quæ sæpe formidabilem cerebri læsionem

(a) Coac: prænot. §. 62.

Ibidem, §. 67.

(b) Prædictorum Lib. I. §.

(a) Comment. I. in Lib. I.

16. Coac. prænot. §. 95.

prædict. §. 16.

(c) Comment. in Coac. prænot. Lib. I. §. 101. Conf.

(e) In annotationibus ad hæc

loc.

nem produnt. Vel tremor ac convulsio exoleto nunc robore cerebri à se prorsus alienati nascuntur: quo statu magis etiam metuendo liquidum nervorum continuo & æquabili fluxui per musculos flexores horumque antagonistas non sufficere, sed idem inordinate distributum tremores facere creditur, aut convulsiones, resolutione citò terminandas (*a*): quæ ratio est cur passim in moribundis tremorem aut spasmus harum partium, illarum paralyfin, pariter observes (*b*).

Itaque primus locus fauces ab ardore prævio fittas, & resolutionem mortalem, perfrigeratione monstrante, obrepentem, simul habet. Alter adumbratum triste convulsionum genus causam ponit, vel certè comitem, nostri phænomeni, hinc quoque funesti.

Nam tremula artuum agitatio, & convulsio, in acutis, affectis, cum delirio, etiam a cerebro fatigato & aliunde nascantur, sed tres historiæ quæ, dum strepitum hunc & propin-

(*a*) Rem, quâ observando ægros liquet, vid. ap. HIPPOCR. *Prædict.* Lib. I. §. 9. 14. 19. 34. *Coac. prænot.* §. 76. 88. 93. 94. 96. 97. 99. Memorabiles hinc causæ *Hermoptolemi uxoris*, *Epidem:* Lib. VII. §. 13. pag. 1212. & *Theodori conjugis*, *Ibidem.* §. 27. pag. 1216. *Conf. etiam Prædictor:* Lib. I. §. 101. *Coac. prænot.* §. 20. & *plura affinia.*

(*b*) *Prædictor:* Lib. I. §. 54. 91. *Coac. prænot.* §. 247. 248.

pinqua illi phænomena mortis anteaambulo-
nes quasi digito monstrant, *Coacis præfagiis*,
novissimè versis, præcipuum argumentum
præbuisse creduntur, unà etiam lugubres
conditiones indicatas ponunt ob oculos.

Chartadæ (ea prima historia est (a)) ex
ardente febre decumbenti sanguinis recentis
plus quam congii mensura per alvum subiit,
& paucā interpositā morā sanguinis etiam gru-
mi concreti, -- toto corpore parvus sudor &
febricula, -- procedente die -- confidentius &
perhumanus quam occasio ferret homines al-
loquebatur; & quædam animi deliquia acce-
dere videbantur: -- pedes frigidi, tempora &
caput magis incalescebant instante jam morte,
multisque sudoribus parvis difflebant. Cum
biberet circa pectus & ventriculum demissi po-
tus strepitus percipiebatur, quod sanè mirum
in modum perniciosum erat. Ubi vero sibi
aliquid infra demitti velle dixisset, defixis ocu-
lis, non longā interpositā morā vitam finivit.
Hæc enim omnia resolutionem nervorum
multiformem a truculentā febre, prorupto
sanguine acceleratam, produnt.

Cydis filius (hæc altera est historia (b))
febre prehensus, XVIII^{vo}. XIX^{no}. & XX^{mo}.
die furiosè habebat, vociferans sese attollere
co-

(a) *Epidem. Lib. VII. §. 12. pag. 1212.*

(b) *Ibidem, Lib. VII. §. 7. pag. 1210.*

conabatur, sed caput continere non poterat & manibus exporrectis semper aliquid frustra captabat: XXI^{mo}. sudor modicus circa latus dextrum pectus & caput, & XXII^{do}. plurimus circa faciem exstitit. Per hoc tempus autem si quidem plurimum voce contenderet, quæ volebat perfectè efferebat; sine conatu verò, semiperfecta loquebatur, & os solutum & maxillæ & labra semper in motu erant, tanquam qui loqui cuperet; -- oculis non amplius nictabat, verum intentè intuebatur, palpebrasque ad superiorem partem extollebat, quasi aliquid in oculum incidisset. Cum biberet in pectus & ventriculum descendens potus strepitus percipiebatur, quale quid Chartadæ adfuit. -- Ad extremum pedum contactum non percipiebat. Clara hîc habentur vestigia & spasmi & resolutionis quales in morte ægrotantium, e nostro phænomeno præfagiendâ, posuimus.

Theodori conjugii febricitanti (quæ historiarum tertia est (a),) -- sexto die -- graviora circa corpus exstiterè omnia. Sub vespere tibia ipsius ex cubili delapsa est, & puero tum præter rationem interminata est, tum rursus siluit & ad quietem se convertit. Circa primum somnum autem -- insania, -- iis qui aderant convitia ingerebat, rursusque conticuit

(a) Epidem: Lib. VII. §. 27. pag. 1216.

ticuit & quievit, & visa est ad reliquam noctem sopore pressa fuisse, oculos tamen non clausit. Per diem vero (insequentem septimum) plurimum nutibus respondebat, corpore quiescens & moderatè intelligens. Eadem rursus horà sudor, similiter oculi demissi ad inferiorem palpebram magis incumbentes, intenti, rigidi, eorumque alba pallida & mortuis similia, & tota cutis pallida & nigra, manum plerumque ad parietem aut vestem stragulam admovebat, cum biberet sonitus ingentes edebantur, respuebat & sursum in nares regerebat, floccosque vellebat & vultum tegebat. A sudore autem manus velut congelatae, sudor frigidus consecutus est, corpus ad manus tactum frigidum, exsiliabat, vociferabatur, insaniebat, spiratio multa, manus tremulae exsistebant: sub mortem autem convulsione tentatae. Septimo die mortua est. Nec dissimilis ergo rerum conditio, nisi quod convulsiones, superius damnatae indolis, præ resolutione hinc conspicuae sint.

Quod si funestae hæc sive causæ seu comites absint actis symptomatibus, alia etiam inde sic prædicit HIPPOCRATES (a): Potum ægre deglutienti cum spiritu tussiculoso, eructatio quodammodo revulsa, intro convoluta, laborem alvi denunciat. Nullum hinc inflamm-

(a) Coac. prænot. §. 632.

flammationis, spafini, vel resolutionis, indicium: flatus per ventriculum & œsophagum vagus arguendus, dum simul colluvies aliqua primas vias tenet.

Et porro frequenti constat experiëntiâ, phænomena hæc à vacuitate primarum viarum, & inepto situ corporis inter potandum, nullo singulari periculo terrere: eademque ficcatis ardenti febre faucibus producta, vel effecta cerebro fatigato, sine peiori signo comite, gravem quidem morbum ponere, sed unde nec rarò ægri emergant.

Strepitum in pectore, quem, in respiratu, pulmo pituitæ purifve plenus, aut angustatus, edit in morbis, a strepitu in pectore, quem nos agimus, diversissimum esse, perspicuum est.

PROLAPSUS AD PEDES dicitur phænomenon, quando ægri corpus, in sublationem lecti partem elevatum, suâ sponte in extremam, perpetuò, citòque, relabitur.

Nimirum capitis superior, & ergo artuum truncique declivis, situs facit ut motum corpus deorsum inclinet, nisi sustineatur, lecto pedibus cubitisque leniter appressis fulcimentum præbente.

At exsolutâ ferè, per morbum gravem, diu toleratum, fibrarum musculosarum vi contracti-

ctili, quæ valentibus inest; & indidem prorsus alienato cerebro liquidum nervorum vix suppeditante, corpus motum ita dirigi ultra renuit, sed legibus gravitatis communibus magis obsequitur, cadaveri propius. Inde graves artus infirmi sentiunt: & ferè supini jacent manibus pedibusque exporrectis; dum flexos artus, corpusque alterutri laterum leviter innitens, non facile præstare possunt. Quod si nullæ amplius vires restent, quæ sustineant corpus, dum in lecto vel tantillum movetur, ad pedes idem prolabitur. Postremum hoc prorsus exsolutorum habetur. Obtutum languidum, labra pendentia, pusillanimitatem summam, comatosam affectionem, pariter in his observes; & erecti caput titubare, retrorsum, in pectus, humerosve, incompositè procumbere, truncum desidere, levatosque artus velut inanimés mox recidere, videas.

Itaque HIPPOCRATES (a): *Ægrum facile converti oportet & cum sese attollit levem esse; quod si gravis esse videatur, cum reliquo corpore, tum manibus & pedibus, majori cum periculo est.* Et alibi (b): *Ægrum a Medico in latus dextrum aut sinistrum recumbentem de-*

(a) Prænot. pag. 39. l. 33 -- 36. Coac. prænot. §. 493.

(b) Ibidem, pag. 37. l. 33 -- 43. Coac. prænot. §. 497.

deprehendi oportet, manibusque & cervice ac cruribus paulum reductis, totoque corpore molliter posito. -- Supinum verò jacere manibus cervice & cruribus porrectis minus bonum. Quod si pronus ad pedes de lecto delabatur magis formidandum. Postremum phænomenon, id ipsum quod agimus, tanquam prorsus exsolutorum, desperatum habent GALENUS (a), DURETUS (b), & P. ALPINUS (c).

Attamen est, ubi fatigato, nec prorsus a se alienato cerebro nascatur, quod supra disputavimus; unde symptomata specie similia sed eventu multum diversa fiant.

Est quoque, ubi artuum & juncturarum dolor simul urgeat, neque adeò virium exsolutio sustinendi corporis impotentiam sola producat. Rheumatismum unà cum acutâ febre corpus occupantem intendimus.

In his mortis necessitatem non infert: quin multi refurgunt.

In tenerâ etiam ætate frequens symptoma, multò incertius mortis nuntium.

TENDINUM IN CARPIS ASSULTUS

nunc

(a) Comment. 1. in Lib. I. §. 11.

præfag. HIPPOCR. §. 15.

(c) De præfagiendâ vitâ &c.

(b) Comment. in Coacas, Lib. III. Cap. III.

HIPPOCR. Lib. III. Tract.

nunc sine singulari προφάσει manifestâ, in acutâ febre, gravi, multum provectâ, sentitur; nunc peioris indolis exanthemata febrilia comitatur; nunc pustulas febriles, parotides, arthriticos dolores, retrocedentes, sequitur: in variolarum morbo, præsertimque secundâ febre confluentium, FREIN-DO toties notatus. Stupor vel delirium rarò hîc aut nunquam abest. Morte autem proximâ, quovis ex morbo, plurimis communis est.

Affultus hic convulsionum numero tantò certius habendus, quod in convulsis ἀπυρέτοις, æquè ut aliæ convulsionum species, adpareat: & quod in acutis convulsio valida, aut delirium ferox, in quibusdam per intervalla huic accedant.

Ingratum phænomenon; at neutiquam funestum semper: sive singulari occasione manifestâ, seu secus, natum sit. Idem in acutis sæpe per vices adest, & ita per plures dies pertinax. Pessimum, si causam habet qualem in tremore damnavimus. His qui à morbo superfuturi sunt, redeuntibus in cute exanthematis, resurgente tumore, renovato dolore, aut superveniente aliquâ laudabili egestione, pedetentim idem disparere notavimus.

Sed affultus tendinum in carpis in paro-
xyf.

xyfinis morborum convulsivorum diuturnorum negligitur : nihil enim quod ad causam aut *περίγνωσις* singulare tunc animadvertendum præbet.

Mentionem phænomeni claram & distinctam ab HIPPOCRATE factam esse, quod DANIEL CLERICUS insinuat (a), nos quidem latet: Verum sub palpitationum classe id comprehendisse videri possit, præcipuè dum ita loquitur (b): *In manibus palpitationes admodum longam febrem aut brevi in pejus tendentem judicationem indicant, prætereaque plurima quæ ad mortem inclinant.* An etiam *τῶν ὁμοίων σφυγμοί* (c) de tendinum assultu capi debent?

Sed appositissimè huc quis referat loca, duo parallela (d), si cum plurimis ac melioribus exemplaribus *φλεβοδονώδεα* retinens, *φλέβας* non *venas* aut *arterias*, sed *tendines* vertat, hac ratione: *Qui subinde rigore prehenduntur & sub noctem aliquantò gravius habent cum vigiliis, & tendinum agitationibus in somnis, interdum sese lotio perfundentes, ii in convulsiones cum sopore tendunt.* Quod

(a) *Histoire de la Medecine*, (c) *Epidem. Lib. IV. §. 23.*
Part. I. Liv. III. Chap. VI. pag. 1129.

pag. 158.

(d) *Prædictorum*, Lib. I.

(b) *De Judicationibus*, pag. §. 101. Coac. prænot. §. 20.
54. l. 45 -- 47.

Quod verbum cæteroquin mirè torfit , inde a GALENO, Interpretes & Commentatores. Nimirum constat HIPPOCRATEM parum exactè distinguere nomina, usumque arteriarum venarum & nervorum. Porro certum est, eundem nervos cum tendinibus & ligamentis passim eodem censu habere. Et fanè loca hæc, ita reddita, verè observatis mirè congruunt. Quare etiam argumento non improbabili esse possint sententiæ FOESII, dum tendines quoque ab HIPPOCRATE φλέβας appellari, sed sine justâ probatione, affirmat (a).

FLOCCORUM VENATUS *in stragulis lecti aut parietibus*, aliquando merè fortuitus delirii febrilis effectus est. Interdum πτόφασιν præbet anteaactæ vitæ genus: inde in textoribus, sartoribus, futoribus, a febre deliris, id quotidianum est. Scilicet & illi qui numerandæ pecuniæ operam impendunt valentes, eandem, mente alienati, personam solent agere. Rursum, bili, præcordiis molestæ, φαινόμενον hoc quandoque adscribendum esse, suadere videtur HIPPOCRATES (b); sicut affinem huic manuum tremorem simili causæ,

(a) Oeconom. Hippocratis, in voce φλέβες.

(b) Lib. de Diebus Judicatoriis, pag. 57. l. 1 -- 15.

sæ, Idem, aliis in locis, clarius conjungit (a).

Ratione autem & rerum usu constat, hujusmodi indolis phænomenon nihil singulare portendere, sed morbi periculum ex reliquo ejus statu tunc judicandum esse.

Verum aliàs est soboles delirii, ideo placidi, quod, morbo vergente, languens vitalis motus, aut exoletum robur cerebri, majori tumultui non sufficiat (b). Neque dissimilis ratio est, quando idem symptoma mœrore prævio confectis, & dein febricitantibus, primis etiam morbi diebus contingit (c).

Inde natum phænomenon, id quidem facile dignoscendum, solum, per se, expertos terret: huic soli applicanda luctuosa hæc HIPPOCRATIS prædictio (d): *De manuum motione ita censeo. In febribus acutis, aut pulmonum inflammationibus, aut phreni-*

(a) Prædictor. Lib. 1. §. filii, Epidem. Lib. VII. §. 7. 95. Coac. prænot. §. 62. 122. pag. 1210. 1211. pluresque aliæ. 176. 571. Conf. DIOCLES, (c) Vid. Epidem. Lib. III. Epistolâ ad Antigonum Regem. Sect. III. Æg. XV. pag. 1114. Titulo THORAX. 1115.

(b) Talem phænomeni causam monstrant, historia I --- 8. Conf. Prædictor. Lib. Nicostrati uxoris, Epidem. Lib. 1. §. 34. Coac. prænot. §. 76. IV. §. 10. pag. 1123. Cydis

tide, aut capitis doloribus, quibus ante faciem feruntur & aliquid frustra venantur, & festucas colligunt, aut floccos e vestibis evellunt, & ex pariete paleas carpunt, ex his omnibus malum & mortem portendi. Consonè id nimirum generali ejus doctrinæ, dum ex deliriis, quæ jam admodum fractis succedunt viribus, pessima præfagit (a).

ALVI ET VESICÆ INIUSSA SOLUTIO acutè decumbentibus deliris, vigente morbo, frequens est; quia muscoli orbiculares utriusque, negligentius contracti, à levi nisu quem stimulus excrementorum inducit, nimium facile superantur: præfertim quando alvus sponte lubrica.

Aliquando sequela est cerebri à copioso sanguine oppressi, vel à celeri hujus motu admodum fatigati; quarum conditionum singularum effectus est convulsio, vel nervorum hebetudo, & suprior sphincterum custodia. Tunc somnolentia comes est, & delirium, vel torpor animi.

Verùm etiam deliris, aut soporosis accidit, fractis omnino viribus, à cœptâ resolutione, vel exitiabili illo spasmo, resolutioni vicino: qualis sola spem decollasse indicat.

Con-

(a) *Prædict. Lib. I. §. 8. Coac. prænot. §. 100.*

Conditiones talem causam prodentes ut multoties disertè addit, sic alias posuisse credendus est HIPPOCRATES, ubi febrales eventus hujus symptomatis vel enarrat Ille, vel præfagit (a). Ex prioribus ortum causis, morbum gravem designet, & anticipitem; neque tamen multos vetat emergere.

Sed stimulus ad desidendum in moribundis, etiam mente sanis, nec ille ab HIPPOCRATE prætermissus (b), at à GALENO disertè notatus (c), adscribendus est spasmo intestinorum resolutioni vicino, qualem, ad finem acutorum mortalium morborum, plurimâ sub formâ solennem, funestumque, jam delineavimus aliquoties.

IMPERFECTE CLAUSÆ PALPEBRÆ quæ solum oculi album retegunt, bulbo sursum ducto, velut suspicientium, resolutionem musculi sui orbicularis inchoatam enuntiant; simulque nervi optici & retinæ tunicæ teneritudinem præ debilitate, quæ lucem non fert. Quod si pupil-

(a) *Prædict. Lib. I. §. 29. Sect. III. Æg. XV. pag. 1114. 101. Coac. prænot. §. 20. 474. 1115. &c.*

580. 596. 631. *Conf. Ibid. §. (b) Epidem. Lib. VII. §. 12. 139. Vid. porro Epidem. Lib. pag. 1212.*

I. *Æg. IV. pag. 976. Lib. III. (c) De Crisibus, Lib. III. Sect. II. Æg. XII. pag. 1080. Cap. IX.*

pilla aperta permanet, ἀναίσθησία nervorum oculi præfatæ resolutionis interdum comes est.

Itaque nec contingere solet hoc phænomenon nisi effœto prorsus corpore post morbum gravem, jam diu toleratum. Pulsus his remissus, multifariam vitiat; mentis alienatio; decubitus qualis veteranosorum: ægre plerumque excitantur, neque tamen re verâ dormiunt, sed solummodo dormientium speciem habent; nam per intervalla palpebras sponte diducunt, oculos circumagunt, ad normam indicatam statim illas denuo commissuri.

Ergo jure merito HIPPOCRATES *perniciosum & valde mortale* habet hoc phænomenon, nisi ita dormire æger consueverit, vel purgationi idem adscribendum sit (a): quâ, puta, citò exhaustum corpus, neque tamen, ut à morbo tolerato, destructum, refectio- ni tentandæ locum, præstandæ spem, præbet. Ut rari habendi sint casus, ubi, quod narratur tamen, signum hoc in acutis aliàs mortem non prænunciaverit. Nimirum pa-
ra-

(a) Prænot. pag. 137. l. 28-29. Coac. prænot. §. 218. Aphor. Lib. VI. §. 52. Doctrina huic affinis & plenior habetur Lib. Prænot. pag. 36. l. 26. ad usque pag. 37. l. 31. De judicat. pag. 54. l. 3-8. Coac. prænot. §. 212.

ralytica in acutis ubique pernicioſa , tantò magis, ſi membris accidant, quæ nervos ab ipſo cerebro accipiunt.

OBTUTUM LUGUBREM faciunt oculi viſu hebetes, languentes, ſqualentes, raro & tardè moti; pupilla amplior; humor aqueus minus purè pellucens; cornea tunica minus protuberans; denique externa bulbi ſuperficies quaſi levi pulvere aut tenui viſco ſordidata, qui ad canthos oculorum collectus, & calore ſpiſſatus, fit lema foeda quæ palpebras conglutinat.

Ἀναſτομία nervorum opticorum; & cæpta reſolutio muſculorum qui oculos moderantur, aut fabricæ multiplicis muſculoſæ oculorum internæ; ἀτονία fibrarum minimarum quæ corneam pellucidam compoſunt; collapsus arteriolarum quæ humorem aqueum affiduò plorant; collapsus venularum quæ eundem abſque reſiduâ fæce reſorbent; fontes lachrymarum febrili igne exarefacti; tandem ſegnīs palpebrarum motus, verrentium aliàs & purgantium oculos; intellectum hujus phænomeni pariunt & πρόγνωσιν expediunt, quæ omnino triftis hinc initur ex HIPPOCRATIS diſciplinâ (a): niſi ſingularis

(a) Prædict. Lib. I. §. 46. VI. pag. 1053. E. Lib. VI. 113. Coac. prænot. §. 225. Sect. I. §. 16. pag. 1165. 226. Epidem: Lib. II. Sect.

laris occasio præcefferit, qualis est alvi fluor, inedia, vigiliæ (a).

Quæ disputantes, miramur HIPPOCRATIS prudentiam, qui, *ad prænosceudos morborum eventus, signorum omnium doctrinam intelligentia comprehensam existimare jubet, eorumque vires inter se collatas ratione expendere* (b). Scilicet, ut id unum tangam, ad quod disputata ducunt, symptomata, specie eadem, causis, & hinc eventu quoque, diversissima sunt: quod penè dixerim in omnibus verum est. Sigillatim animadverti meretur discrimen cerebri fatigati & prorsum exoleti, quod in hoc specimine passim indicare annifi sumus; quum eventus phænomenon his conditionibus natorum non minus inter se differant, quam sequelæ cerebri, a vasis nimium turgidis compressi (c), aut humoribus extra vasa actis gravati (d). Cerebri, fatigati

(a) Vid. loca modò citata, dum de palpebris imperfectè clausis egimus.

(b) *Prænotion*: pag. 46. l. 36. &c. *Prædict.* Lib. II. pag. 84. A. B.

(c) Talem causam jure cogites, quum scribit HIPPOCRATES, *Epidem.* Lib. II. *Seçt.* II. pag. 1020. F.

Quibus in febribus quæ cum corporis jactatione & horrore accidunt, vultus rubet, lassitudines, oculorum dolores, capitis gravitates, aut leves membrorum resolutiones adsunt. In quibus videndum si menstrua appareant.

(d) Id obtinere credendum est in iis, de quibus HIP-

tigati an exoleti, indices præcipui, pulsus & spiritus, in posteriore casu pessimi, in priore minus mali.

Neque minus fidus HIPPOCRATES dum præmonet (a): *Morborum acutorum non in totum certas esse prænuntiationes neque salutis neque mortis.* E signis præsertim singularibus alterutram temere quis præfagiat. Et est, ubi symptomata necopina Medici spem irritam faciant: est vicissim, ubi perniciofa, plura simul, præter spem dispareant.

Denique monendum, resolutionem, quam dicimus, in fine morborum acutorum, absolutam sentiendi & movendi impotentiam non semper inferre, ut ferè in chronicâ paralyfi, ubi causa localis nervum agendo prorsus inhabilem facit. A cerebri alienatione, & spirituum hujus penuriâ, veram resolutionem inchoari intelligimus; sed quæ interrumpi possit stimulo validissimo, vel spiritibus in nervum aliquem injussè vel arbitrio coactis. Exemplo esto *Cydis filius* (b), qui,

HIPPOCRATES *Aphor. Lib. vi. §. 51. Quibus bene valentibus capitis dolores repente contingunt, statimque voce deficiunt, & stertunt, intra* *dies septem pereunt nisi febris eos prehenderit.* (a) *Aphor. Lib. ii. §. 19.* (b) *Epidem. Lib. vii. §. 7. pag. 1210.*

qui, vergente in interitum morbo, *siquidem plurimum voce contenderet, quæ volebat perfectè efferebat. Sine conatu verò semiperfecta loquebatur & os solutum & maxillæ & labra semper in motu erant, tanquam qui loqui cuperet.*

DISSERTATIO

DE

C R I S I B U S.

DISSERTATION

C. R. I. S. I. S.

DISSERTATIO

D E

C R I S I B U S.

FEBRICITATUROS fere rigor & frigus invadunt; quorum in locum succedit calor, qui demum febris HIPPOCRATI (a). In febribus, quarum comes inflammatio, idem observatur (b).

Scilicet, invadente febre, artus & tegumenta velut a convulsione quatiuntur & durefcunt: sanguis ex arteriis horum retroagitur, è venis urgetur, versus viscera: frigus inde & pallor. Unà sanguis in viscera deflexus cor obruit; quod indidem, & sæpe simul sponte suâ, languet primùm & ordinatè moveri prohibetur (c): sed dein, eâdem cumulati sanguinis occasione, ad ve-

he-

(a) De priscâ Medicinâ, pag. 15. l. 8. De morb. Lib. I. pag. 457. l. 39. ad usque pag. 458. l. 15. Conf. pag. 447. l. 38 -- 39.

(b) Videatur IDEM, Ibidem, pag. 458. l. 36 -- 54.

(c) De singulis accessio- nibus GALENUS: In prin-

cipio accessionis, — habitus ipse in unum veluti compressus, — subitusque humorum ad interiora motus, quibus interdum veluti suffocatur atque extinguitur vita, non aliter quam si lignorum viridium acervum super flammâ paucas conjicias. De Crisibus, Lib. III. Cap. IX.

hementes motus ciendos stimulatur, simulac violenta constrictio partium extremarum remittit. Inde calor febrilis; soboles & pedisequus motus incitati. Omnino ut frigus externum urens corpora in suscipiendos dein calores summos disponit (*a*): ut, in animi defectio-
ne, frigida summis partibus affusa prodest (*b*): aut ut in tetano eadem calorem revocat (*c*).

Sed cum stipatâ clausâque corporis sum-
mâ facie, &, qui ex eâ nascitur, humorum percussu, plura alia cordis irritamenta so-
lent concurrere; quæ febrili æstui origi-
nem ponere vel sola possunt: quod in his
palam fit, quibus in initio rigor abest. Stimu-
lus & lentor, uterque multiplex, principe
hîc loco censentur, qui rigorem descriptum
inducant, quive motum febrilem absque me-
dio rigore cieant. Sic, ab alterâ parte, pro-
prius cordis languor ad horrorem & frigus
primum facere poterit.

Remissâ nunc primâ constrictione, & emi-
cante flammâ febrili, solida tamen universim,
& te-

(*a*) HIPPOCRATES,
De priscâ Medicinâ, pag. 14.
sub fin. pag. 15. ad initium.

(*b*) IDÊM, *De liquidorum
usu*, pag. 425. l. 41 -- 43.

(*c*) IDÊM, *Ibidem*, pag.
427. l. 34 -- 35. *Aphorism:*
Lib. v. §. 21. GALENUS,
De temperamentis, Lib. III.

Cap. v.

Retrocessus caloris & hu-
morum HIPPOCRATI &
GALENO pariter habetur.
causa ardoris qui rigorem
& frigus sequitur; sed aliâ
prorsum ratione, *locis hacten-*
us citatis, rem explicant.

& tegumenta præcipuè , plus æquo rigere probant arteriarum pulsus durior , & cutis aridura per febrium acutarum decursum ad usque coctionem multum provectam toties pertinax (a). At id perpetuum non esse demonstrant pulsum sine duritie celeritas , & inordinatus sudor quovis morbi tempore manans , quæ aliàs observantur. Est , ubi in acutâ febre rigeant arteriæ , cutis autem laxa sit : quum , puta , pulsus durus , & sudor symptomaticus profusus , unâ adfunt. In inflammationibus , durante , quam dicemus , cruditatis statu , rigiditas major in afflictâ parte sigillatim permanet.

Non raro rigor & frigus redeunt in acutis , quando pluribus paroxysmis febris continua distinguitur. Id ἐπιγίγνται HIPPOCRATI. Dein vicissim succedit calor ; intenditur ; & vel urinâ exeunte , vel sudore aliquo , vel liberiore humorum fluxu per artus & tegumenta reddito , finitur accessio (b). Itaque in

(a) GALENUS , *De Crisibus* , Lib. III. Cap. IX. *In principio accessionis , & augmento , & statu , habitus in unum veluti compressus continetur : tempore vero declinationis , a medio ad extrema calore retrocedente , naturæ habitus spargitur atque dissolvitur. , In futura declinatione nimi-*

rum : alioquin compressio , tum remissa , febri- lem calorem solum exspirare finit." At accessiones singulæ integri morbi speciem quandam compendio referunt.

(b) Videatur HIPPOCRATES , *De rat. vict. in morb. ac.* pag. 398. l. 20 -- 52.

in singulis accessionibus similis mutatio notanda ac in toto morbo (a). Sed imperfecta & instabilis illarum solutio non impedit quò minus in universalibus morbi primis temporibus, generatim, tegumenta corporis æquo rigidiora ponamus; præterquam in his, quorum pulsus mollior & creber cutis mador, aliaque, rigiditatem solidorum universim, & tegumentorum præsertim, incusare non sinunt.

Et infinitum quidem discrimen causarum quæ febres pariunt, ac conditionum in ægro præsentium, infinitè diversa febris symptomata efficiat, veruntamen una summè notabilis differentia advertenda est in febribus, si quæ colluvies in ventriculo aut intestinis hæret.

Hæc etenim ex morbido aëre deglutito (b), alimentis nimis, pravis, vel demum

(a) GALENUS *loc. cit.*

(b) Portionem insignem aëris, ore naribusque hausti, perpetuò ad ventriculum ferri HIPPOCRATES docet: *De morbo sacro*, pag. 305. l. 32. &c. Et multus est ejus sermo de aëre deglutito, causâ multorum morborum, *De flatibus*, pag. 297. l. 39. ad usque finem libelli: copiam aëris potius quam noxias qualitates ibi-

dem intendere videatur, sed tamen, Auctorem nostrum non latuisse, quod aër deglutitus morbos gignat vi pravorum effluviorum, si quæ secum vehit, constare poterit ex his quæ sermonem citatum præcedunt. *Ibidem*, l. 6--9. *Morbi vix aliunde quam ab aëre oriri unquam possunt, cum is aut copiosior, aut parcius, aut etiam plenior, aut & morbidis inquinamentis*

mum hîc loci corruptis (a), retentis alvi excrementis (b), bile (c), liquoribus emeritis è toto corpore ad ventriculum refluïs & ibidem retardatis (d), HIPPOCRATE do-

mentis infectus in corpus subie-
rit. Ut etiam aëra, qui de-
glutitur, omnino spectasse
credendus sit, ita scribens:
Epidem: Lib. VI. Sect. VIII.
§. 15. pag. 1199. Quæ irruunt,
intran, aut egrediuntur, sive
spiritus sint, vel corpora, con-
templari decet.

(a) HIPPOCRATES,
De flatibus, pag. 297. l. 32.
Ec. Conf. historias ægrotorum,
Epid. Lib. I. ægr. VIII. pag.
984. Lib. II. Sect. III. pag.
1028. C. Lib. III. Sect. II.
ægr. IV. pag. 1070. ægr. V. pag.
1072. Sect. III. ægr. III. pag.
1098. Lib. V. §. 87. pag.
1161. Lib. VII. §. 92. pag.
1230. 1231. Adde quæ spar-
sim habentur huc pertinen-
tia, De Morbis, Lib. IV. pag.
500 -- 508.

(b) HIPPOCRATES,
Prædict. Lib. II. pag. 87. C.

(c) HIPPOCRATES *De*
priscâ medicinâ, pag. 16. l.
14 -- 27. De naturâ Hominis,
pag. 231. l. 3. Ec. De aëre
locis & aquis, pag. 288. l. 3-9.
De Affection. pag. 518. l. 51.
Ec. pag. 519. l. 21. usque ad
finem. De rat. vict. in morb.

ac. pag. 396. l. 6 -- 20. Epi-
dem. Lib. II. Sect. VI. pag.
1056. F. Huc faciunt loci
innumeri de vomitionibus
vel dejectionibus biliosis fe-
bricitantium.

(d) Scilicet, HIPPO-
CRATE Auctore, „ humor
„ ex alimentis, ventriculo
„ coctis, ad corpus perve-
„ niens, quem nos chy-
„ lum appellamus, pitui-
„ tam, bilem, aquam, fan-
„ guinem facit: verum pro-
„ gressu temporis, omni-
„ bus officiis functus & gra-
„ veolens redditus ac inu-
„ lis, partim per os & na-
„ res, aut sudoris & uri-
„ næ vias, expellitur; par-
„ tim verò ad ventriculum
„ refluens, simul cum ci-
„ bariis concoctis, omni-
„ que eo quod in corpore
„ morbosum est, tertio die
„ alvo excernitur; sin mi-
„ nus, à corpore denuo
„ ad se trahitur, & morbos
„ parit, multiplex impri-
„ mis febrium genus”. *De*
Morbis, Lib. IV. pag. 500. l.
I. ad usque pag. 508. l. I.
Sanè causam hanc tanti fa-
cit

docente, nata, ipsa febrium causa frequens, insuper febres inde aut aliunde natas aggravat symptomatis permolestis & formæ multum diversæ. Similia illi saburræ imputes, quæ, diætæ vitio in sanguine genita, frequenter admodum congeritur in ipsa viscera abdominis, quæ chylo parando serviunt (a).

Huic

cit HIPPOCRATES, ut, qui alibi præcipuas origines morborum internorum statuerat *aëra inspiratum*, & *vivendi rationem*, De naturâ Hom. pag. 228. l. 29 — 31. De Flatibus, pag. 297. l. 6 — 22. in fine modò citatæ dissertationis, præter immoderatum laborem, has duas memoret: *Si homo non expurgetur, & si quæ ex cælo pendunt minimè sint commoda, præterque victus rationem contingant.* De Morbis, Lib. IV. pag. 508. l. 1 — 11. Nempe, defectu expurgationis & novâ cibatione natam plenitudinem, caloremque, malum denunciare dixerat, hyeme quidem minus & tardius, æstate vero majus & celerius; quòd calor nimius ita natus calidiore spiritu adjuncto augeatur & febrem facile suscitet, verum hyeme, spiritu frigido multum temperetur. *Ibidem*, pag. 504. l. 14 — 39. Quem

in sensum ita pergit: pag. 508. l. 37 — 40. *Mea igitur opinione si in ipso homine morborum aliquid insit, quale prius dictum, & si quæ ex cælo pendunt minimè commoda fuerint, homoque incalescat, totus corporis humor incalescens conturbatur.* Unde simul colligimus, *τὰ ἐκ τοῦ ἑσπέρου* nihil aliud hic denotare præter *aëris tempestates.* Vid. D. LE CLERC, *Hist. de la Medicine*, P. I. Liv. III. Chap. IV. pag. 147. 148. *Æstate cibos difficillimè, hyeme facillimè ferri, plurima HIPPOCRATIS doctrina est.*

(a) Discrimen illud materiæ febrilis quæ cavitatem primarum viarum tenet, & quæ viscera ipsa abdominis, absque inflammatione tamen, obsidet, ab HIPPOCRATE clarè notatum non vidimus. In quo GALENUS è contra plurimus est. Attamen ista viscera reliquiis morbidis, recidivas

Huic origini in morbis adscribenda videas non modò propria afflictarum harum partium incommoda (*a*), sed aliquando specie valde diffita quoque. Qualia HIPPOCRATI notantur: tremor multiplex, universalis, capitis, labii inferioris, linguæ, manuum; rigor; convulsio; capitis dolor; delirium; sopor; pervigilium; icterus; fuliginosus color; linguæ nigredo; oculorum distorsio; ἀφωνία cum stertore; ἀπογία; δυσφογία; βλητρισμός; ἀδημονία; floccorum venatus; stragulorum rejectio; sub cælo libero decumbendi desiderium. Quorum conjunctio cum causâ modò traditâ, nos ducit in intellectum plurimorum locorum HIPPOCRATIS, qui obscuri haberentur, vel absurdi, nisi talium φαινομένων hanc originem quis cogitaret.

In febribus epidemiis præcipuè, morbida materies his locis hæerere solet: & periculi ac molestiæ discrimen ab indole & copiâ colluviei hujus præsertim dependet (*b*). In mor-

vas producturis, aliquando sedem præbere, a Priore notatum reperimus. *Epid. Lib. II. Sect. III. pag. 1027. D. Lib. VI. Sect. II. §. 12. pag. 1169.*

(*a*) Videantur loca ex HIPPOCRATE citata primo in opusculo, ubi symptomatum cardialgico-

rum causas disputavimus.

(*b*) Luculento exemplo sunt *Liber I. & III. Epidemiarum* HIPPOCRATIS, siue eum constitutiones describentem attendas, seu enarrantem ægrorum historias. Nempe stabulantem his fomitem passim accuses; sed morbos ferè

morbis acutorum decursu huc decumbentes, hærentesque, nocivi succi colluviem augent, mala recensita exasperant. Quæ pressius agenda duximus, in notitiam crisum assurrecturis.

Gliscente æstu febrili, sive continuo illo, seu accessionibus distincto, in sanguine nascitur acrimonia & plerumque quidem lentor inflammatorius: aut utraque, inde ab initio jam præsentia, augentur. Pellis cruori supercrescens, urinæ fatur color & nidor acris, cum permultis aliis, id monstrant. Inde augmentum febris. Sic in principio febris causæ & effectus in incrementa mutua conspirant. Veruntamen causæ, quæ prima febrem facit, princeps ratio esse videtur.

In-

ferè benignos observes, quando minorem aut minus hostilem saburram monstrant effectus; periculosos contra, & toleratu graves, si quando contrarium obtinere indicia sunt. *Epidemiorum Libri cæteri, & quartus potissimum*, minus ordinatam quidem, sed tamen similem prorsus, doctrinam proponunt. Locus auctoris, obscurior alioquin, hinc illustratur: *Epidem: Lib. vi. Sect. viii. § 23. pag. 1200. Populariter* (inquit) *grassantium morborum inspicienda natura*

est, ac si quis eorum sine vomitu originem sumserit, veluti an post potum, aquæ mulsæ, ut puto, quæ HIPPOCRATI usitata, ad ciendum vomitum initio febrium, venter quibusdam sistatur an parum purgetur. Inquirere medicos Auctor jubet, in morbis epidemiis nominatim, num multa colluvies ad præcordia hæreat? Absentisque ejus indicia adjungit: quæ sunt opposita effectibus materiæ turgentis, stimulantis, aut levi occasione movendæ.

Ingesta necdum in concoquentis naturam deducta, id est, nutrimento apta, *cruda* vocabat GALENUS, antiquiorum Medicorum sententiam explanans: quæ trifariam concoquerentur, in ventriculo, in hepate & vasis majoribus, in singulari quaque corporis parte. Hæc ipsa, sic & inquilinos humores corporis degeneres, dum morbum inducebant & incorrecta intendebant, *materiam morbi crudam* vocaverunt. Referri huc debent humores sani currente morbo depravati & nondum emendati. Similiter inflammationem, influxu materiæ sanguineæ in partem nondum cessante, neque mitigari adhuc cœptâ materie, *crudam* dixerunt.

Itaque triplex cruditas attendenda ex mente veterum: in ventriculo & intestinis, in venoso genere, in membro quoque ægro figillatim.

Verum etiam solidorum vitia ab humoribus pendentia huc pertinent. Quoad humores degeneres, aut ingesta, stimulus & lentor, quoad solida rigiditas, in arteriis duris, tegumentis aridis, & inflammato membro, sensibilis, principe loco accusantur, quæ in acutâ febre ac inflammatione frequentia, cruditatis tempore vigeant. Nam cruditatis & coctionis rationem in morbis

acutis hinc diversis, ut & in diuturnis, mitimus.

Indicato cruditatis statu durante increfcit febris, fympptomata crebrefcunt: quibus ipsis effectibus hic morbi ftatus cognofcitur, fed præcipuâ infuper ratione ex excrementis.

Scilicet *excrementa* in morbi principio, onerato ventriculo & intestinis, infarctis visceribus, vitiato fanguine, rigentibus vasis, multifariam læfis functionibus, prodeuntia a naturali facie sæpiffimè multum diverfa efse intelliguntur, & *cruda* vocantur, ipfa *affectionis crudæ indicia*. Sic cujusque partis superfluitas ejus dispositionem ostendit; cocta falubrem, cruda ægram (a). Sed quum alvi excrementis etiam materiem præbeant ex visceribus proximis & ex toto corpore confluentes ad ventriculum superfluitates, & urina fimul fit recrementum totius arteriosi & venosi generis, princeps horum ratio habetur. In morbis pectoris fputa, in variis capitis affectionibus illa quæ ex auribus & naribus demittuntur, quæve juxta palatum descendunt, attenduntur (b).

Ergo cruditas in acutis ex indiciis propriis mor-

(a) GALENUS, *De Crifitutione artis Medicæ*, Cap. *fibus*, Lib. I. Cap. VII. XVIII. *De Crifibus*, Lib. I.
(b) GALENUS *De Con-* Cap. VII. & *passim*.

morborum, & ex iis quæ omnibus acutis communia sunt, distinguitur (a).

Sed in ipso illo morbi acuti initio, & primo progressu, corpus sese persæpe exonerat materie morbidæ parte siquando turget; vel humoribus, seu revera redundant, sive vicem copię æstus supplet. Nempe, quæ singularem in modum stimulant, natura tolerare nequit, sed statim properat ad expellendum id quod infestat (b). Inde, hoc morbi tempore, vomitus, alvi fluxus, hæmorrhagia multiplex, forte etiam sudor, aliaque, frequentia sunt. Hæ tamen egestiones frangendo morbo potius, quàm tollendo, tum valent; & stabili levamine allato probantur. Aliàs inter symptomata morbi crudi recensentur.

Cæterum materia morbida quæ prima febrem incendit, eo ipso patitur mutaturque. Egestionibus primis sponte natis, quas ars etiam imitatur, portio illius excernitur, & æstus subsidere solet. Quod ejus materiæ reliquum est, sub motu febrili, nunc moderato, domatur, dum stimulus retunditur & tenuatur lentor: idemque in facilem separationem ab humoribus circumfluis quibus miscetur, aut vasis quibus hæret, dispo-

(a) GALENUS *De Crisibus*, Lib. I. Cap. v.

(b) GALENUS *De Crisibus*, Lib. III. Cap. x.

ponitur. Sic & acrimonia & lentor ipsâ febre nata. Quæ solidarum partium aliquam relaxationem unâ inferunt, siquando illa ante rigidiora fuerint. Neque minus residua faburra, quam in abdomine descripsimus, corrigitur, solvitur ab intestinis & visceribus, atque exitui aptatur^(a). Nempe cuncta hæc præstantur, nisi causâ morbi, domari nescia, prius fluida prorsum corrumpat; vel pessundet solida suppuratione factâ, vel gangrænâ, vel denique tenerâ viscerum fabricâ vehementi æstu aut degeneribus liquidis exoletâ. Præfatum in finem motus febrilis sustinetur; imò & intenditur, si forte primis egestionibus deferbuerit nimis, aut principium febris tardius decurrerit. Omnia hæc naturâ fiunt, solâ nunc, aliàs arte moderatâ vel adjutâ.

Scilicet illa corporis humani vivi natura est, ut ab alienis introductis dum mutatur, hæc eadem sub motu vitali vicissim mutet, & vel assimilia sui faciat, vel noxâ exuat: quod in

(a) GALENUS *Comment. in HIPPOCRATIS Aphor. Lib. II. §. 29.* Ut coctiones citius eveniant, melius est in principis evacuare, quò minorem jam factam materiam natura facilius possit concoquere. IDEM *Method. Med. Lib. XI. Cap. XV.* Saluberrimum est in febribus [inter initia] venam incidere. — Levata enim exonerataque natura eo, quo velut sarcina premitur, haud ægrè quod reliquum est vincet. Itaque proprii muneris haud oblita & coquet quod concoqui est habile, & excernet quod potest excerni.

in alimentis & medicamentis palàm est. Indomita quippe venena sunt (a).

Nam sanè acria post morbi principium sensim at efficaciter leniri, indicio esse possit urina critica, cujus spissum sedimentum affine est fluxioni concoctæ. Scilicet ut postrema hæc febrem & molestias terminat, humoribus, qui acres prius & tenues, nunc permixtis magis & crassioribus redditis (b), ita urina hypostatica (quod ipsum aliis etiam excrementis criticis applices,) stimulum sanguini antea additum, inde a coeptâ coctione paulatim retusum, nunc obvolutum in se gerere videtur. Coctio in febribus, maturatio in destillationibus, suppuratio in inflammationibus, propinquæ habentur Medicis (c). Tamen suppuratio vera partis læsæ minora vasa simul destructa ponit.

At lentorem inflammatorium affecto morbo tenuari, pellis demonstrat, quæ sanguini, serius, & imminente crisi, aliquando misso, innascitur, & multò minus crassa sæpius deprehenditur.

Quin

- (a) GALENUS *De temperamentis*, Lib. III. Cap. IV. II. Cap. V. GALENUS *De differentiis febrium*, Lib. I. Cap. VI. De Crisibus, Lib. I. Cap. XVII. XVIII. Comment. I. in Lib. Hippoc. De humoribus, §. 3.
- (b) HIPPOCRATES *De priscâ Medicinâ*, pag. 15. l. 31. ad usque pag. 16. l. 38.
- (c) DIOCLES apud Galenum, *De dieb. decretor.* Lib.

Quin etiam omne morbidum ad separationem a sanis humoribus, vasisque, unà præparari, crisis docet; in quâ ocyus idem exhauritur: quod ipsum, sine prægresso hoc naturæ opere, a spontaneis vel artificiosis egestionibus in plerisque temere quis expectaret.

Et rigiditatem solidorum, in acutis frequentem, tum simul relaxari, argumento sint sudores boni, quibus ægri profecto morbo subinde madent & levantur: neque minus sputa uberiora & crassiora, in morbis pectoris adeò desiderata.

Denique colluviem primarum viarum & viscerum abdominis, post primum morbi stadium potenter corrigi, solvi ab intestinis & visceribus, & in egestionem disponi, inde patefcit, quod innumeræ afflictiones, quarum illa mater est, post primas purgationes, sponte vel arte factas, defævire cœptæ, purgatione criticâ ventris ocyus si leant.

Hæc materiei morbidæ maturatio *coctio* dicitur; quam solidorum indicata relaxatio ferè comitatur.

Sic æstus febrilis, materiæ morbidæ princeps effectus, ejusdemque vicissim fautor, ipse, factò ejus moderamine, mutatâ vice, causam principem agit quæ materiem morbidam domat.

Ne-

Neque tamen cuncta quæ diximus in omnibus ægris locum habent, etiam de morbo resurrecturis. Symptomata memorata gravatorum hypochondriorum aliquando ad crisin usque durant. Arteriæ, propinquâ etiam crisi, non rarò durissimæ digitum exploratorem feriunt: imò, critico sudore nunc fluente, duros pulsus me deprehendisse puto. Tota cutis ad usque críticas egestionis interdum aret. Aliquando crassa pellis super cruorem, prope crisin missum, conspicitur.

Porro, dum cruda morbosâ maturantur, minuuntur functionum vitia; & ergo excrementa corporis ordinaria, sanis minus dissimilia evadunt. Quæ inter, nulla alia æquè ac alvi & vesicæ excrementa omnibus ægris communia sunt, quæ huc attendantur. Sed ista sanis similia quæ redintegrascere functiones indicent, ne quis expectet, nisi lotii viæ singularis ipsæ labis immunes fuerint, & primæ viæ inde à morbi initio singulari colluvie liberæ, vel utique primis egestionibus purgatæ, nec oneratæ novo decubitu humorum ex visceribus. In priori quippe casu urina, in posteriori fæx intestinorum, licet alioquin concoctæ prodirent sanis similes, tamen ab iis diversæ cernuntur.

Concocta hæc excrementa simul serviunt

indicio præcipuo coctionis, quæ in materie febrili ipsâ, humoribus mistâ vel visceribus aut vasis hærente, obtinet; ratione quidem ex modò dictis manifestâ. Inde animadversa eadem sanationem brevi fore portendunt, vel per crisin, vel quòd morbus longiori tempore paulatim coctus ad integram solutionem deveniat (a).

Nempe hujusmodi excrementa distincta penitus cogitanda sunt ab egestionibus materiæ morbidæ ipsius concoctæ. Priora nullam morbi portionem exhaurire intelliguntur. Posteriores genere plures sunt, & fere semper ipsâ specie, vel utique copiâ, ab his diversæ. Sputa quidem, eaque, quæ naribus demittuntur, in morbis pectoris & capitis, ab HIPPOCRATE & GALENO unâ cum prioribus enumerantur; verumtamen tenendum est, illa non modo signo esse quo de materiei morbidæ statu constet, sed verò partem hujus simul fecisse; itaque horum rejectione tenuari illam, quin exhauriri posse. Ut adeò sputa, eaque quæ naribus prodeunt, hoc respectu à prioribus diversa, posterioribus potius appropinquent.

In febribus & inflammationibus benignissimis materia morbi resoluta, absque ullâ sen-

(a) HIPPOCRATES *Epidem. Lib. I. pag. 948.*
F. Confer. GALENUS *De Crisibus, Lib. I. Cap. VII.*

sensibili exoneratione, sanitatem reddit.

In gravioribus neque tamen acutissimis, morbus paulatim concoquitur integre, & urinâ multâ multamque ὑπότασιν habente terminatur (a); vel & alvi excrementis, quibus concocta morbi materia frequenter pluribus diebus paulatim exhauritur. Huc sputa concocta refer, eaque quæ naribus demittuntur. Et hujusmodi cocta excrementa spectanda sunt, quando graviores morbos protractâ coctione solvi, neque crisi finire, legimus (b); non autem illa ordinaria, quæ functionibus naturalibus integrascentibus, post alimentorum coctionem, sanis similia prodeunt. Postrema hæc priora prænunciant: priora a criticis, quæ mox dicemus, non indole differunt, sed lento gradu quo procedunt.

In febribus acutis magnis, & dispositionibus calidis membrorum principum, solennis sanatio est per subitam mutationem cum manifestis egestionibus vel effatu dignis abscessibus, sæpe unâ cum magno & citò se inclinante certamine. Hæc propriè *crisis* appellatur (c). Quæ eò frequentior, eòque acutior,

(a) GALENUS *De Crisibus*, Lib. III. Cap. XI. Cap. X. XIII. Lib. II. Cap. V.

(c) GALENUS *De Crisibus*, Lib. II. Cap. XI. Lib. III.

(b) GALENUS & alibi, & *De Crisibus*, Lib. I. Cap. VII. De dieb. decretor. Lib. I. VII. Cap. II. Confer. Lib. I. Cap.

tior, quò velocius sua tempora morbi decurrunt; & contra (a). *Manifesta egestio* est, quæ magna & subitanea.

Critica hæc perturbatio definitis diebus solet contingere, qui ob id *Critici* vocantur. Eadem interdum quidem ex improvviso, non idiotis modò, sed artificibus, evenit (b); aliàs vero præmonstratur definitis diebus qui idcirco *Indices* audiunt. Denique eandem tum præcedunt tum comitantur *signa* quæ dicuntur *decretoria*: non perpetua illa quidem, quum aliunde, quam ab imminente crisi, nata, inter symptomata morbi referenda sint. Quorum omnium planissima quidem est ex HIPPOCRATE apud GALENUM doctrina, sed tamen notari meretur tripartita indoles signorum decretoriorum.

Quippe pars eorum attendenti tribuenda videtur materiæ criticæ nunc exitui propinquæ, unà cum humoribus fluenti, &, generatim, motum horum turbanti: non prorsum absimili ratione qua sanguini mistum pus eundem exagitat. Pars propria est iis membris eorumque viciniis per quæ critica egestio continget, vel in quæ critica decumbet materia: illuc, imminente crisi, cursum hu-

(a) GALENUS *De Crisibus*, Lib. III. Cap. v.

(b) GALENUS *De Diebus decretoriis*, Lib. I. Cap. II.

humorum, singularem in modum, deflecti videas: illic convulsivos motus cernas; vel abnormes illos, quibus partes musculosas quati posse, quamvis ratio nos lateat, tremulæ recens mactatorum animalium carnes demonstrant. Denique pars eorundem ad ipsam accessionem criticam pertinet, nunc describendam.

Abolutâ nimirum febrilis materiæ maturatione, quam gradatim fieri coctionis ordinariæ, supra actæ, clariora sensim, pluraque, indicia ostendunt, brevi paroxysmum criticum natura molitur, a bonis mala integre nunc separans & ad excernendum præparans (a). Rarò ille extra accessiones febriles fit, siquando morbum acutum hæc distinguunt (b). In quo, similiter ut morbo primum invadente, aut ut ægro *insuper rigente*, tegumenta artusque rigent & frigent exsanguia, cor repulso sanguine gravatur, vita quasi opprimitur: Rigoris hujus anteaambulo frequens urinæ suppressio & alvi constipatio præter rationem (c). Nec ab simili modo constrictio illa artuum & tegumen-

(a) GALENUS *Comment. Prædict. Lib. I. §. 110. Coac. prænot. §. 29. Epidem.: Lib. II. in aphor. Hippocr. §. 13.*

(b) GALENUS *De Crisibus, Lib. III. Cap. IV. De dieb. decret. Lib. III. Cap. VIII.* VI. *Seçt. I. §. 9. pag. 1164.* GALENUS *De Crisibus, Lib. III. Cap. XI.*

(c) HIPPOCRATES

mentorū , ponè hæc , suâ sponte sensim remittit : antagonismo sic languescēte cor congesto sanguine irritatum motus refuscitat, & renixum vasorum facilius superat, quæ, currente morbo ferè rigidiora , crisis tempore in perfectam relaxationem inclinata esse solent. Augmento virium cordis motricium, & decremento earum quæ cordi renituntur, quorum utrumque omni momento accessiōnem facit, motus arteriarum & hinc humorum evadit maximus , unâque calor. Hujus agitationis ope dilatantur fines arteriarum quæ in venas continuantur , quæque in canales secretioni fervientes patent : illa quæ vasa capillacea obstruxerant , ubique ab internâ harum superficie solvuntur : morbida materies omnis nunc maturata & meabilis reddita , quæ quidem sanguini circumfluo inde ab initio mista erat, vel eidem sub perturbatione criticâ commiscetur, vasis universim laxatis dilatatisque derivatur in vascula secretos humores alioquin vehentia illa , quæ excipiendæ huic , transmittendæque , idonea sunt ; aut vasis ipsis sanguiferis exturbatur in hæmorrhagiis judicatoriis ; aut in aliquam partem deponitur , in abscessibus criticis. Quæ verò materia singulari loco morari cocta pergit, per emunctoria sibi proxima excernitur. Quin etiam sentina , si quæ ventriculum & intestina tenet , neque præ-
viis

viis purgationibus exhausta est, sub morbi decursu mitigata, rejicitur: dum crisis tempore relaxantur ventriculi orificia & fibræ intestinorum, sicubi ante constricta fuerant (*a*). Sic triplici cruditati triplex coctio, & liberatio judicatoria, respondent.

Atque hæc est *accessio*, hæ sunt *egestiones*, hi *abscessus*, *critici*, febrem terminantes: hæc vasorum & tegumentorum rigidiorum, prope crisin, & in crisi, *relaxatio*. Criticæ egestionες etiam finitâ febre aliquamdiu perseverare solent, donec morbida integre exhausta sint, dolorque, si inflammatio febris comes, penitus cessaverit. Abscessibus post febrim judicatam excurrere familiare est, dum suppurantur, vel resolvuntur.

Sub duplici hoc frigoris & caloris stadio critico visuntur phænomena omnia, quæ fluunt ex motu vitali potentissimè oppresso & jam jam extinguendo, iterumque incitato sic, ut in veloci incremento morborum acutissimorum. Quibus qui addiderit quæ nascuntur motu primo abnormi materiæ criticæ, eaque quæ eduntur ab humoribus versus partem, quæ egestionī vel abscessui mate-

te-

(*a*) Quibus in morbis a- solennis sit, GALENUS cutis abscessus aut egestio, docet; præsertim, *De Crisibus*, Lib. III. Cap. III.

teriae criticae serviet, impetum facientibus, aut a colluvie primarum viarum exitui nunc apta, ille perspiciet, plurima phaenomena in acutis ancipitis praesagii esse, quaeque pessima alias, eadem interdum laudari; quum, puta, signa sunt decretoria. Quae vera sunt, siue animales, seu naturales, siue vitales denique, actiones consideres.

Rem omnem, qua observatione constat, his verbis summatim complexus est HIPPOCRATES (a). *Cum calor discesserit & humiditatem ad se attraxerit feбри judicationem fieri necesse est, & urinas aut etiam alvi egestionem procedere, aut sanguinis ex naribus fluxionem, vel copiosam mictionem, aut ob humiditatem vehementem sudorem, aut vomitum. Mulieri vero etiam mensium via patet. Haec igitur judicationem faciunt aut quodcumque ad haec proximè accedit.*

Sic absolvitur mirabilis ille febrilis circulus à rigore ordiens, rigoribus renovatis aliquando interstinctus, in rigorem postremo terminandus: ut enim *a rigore febris ardens*, sic *ab eodem* post concoctiones invadente, & accessioni criticae initium ponente, febris ejusdem solutio contingit (b).

Er-

(a) *De Judicationibus*, pag. 52. l. 53. — *Lib. de Judication.* pag. 55. l. 40 — 41. *Coac. prænот.* §. 135. *Aphor. Lib. IV.* §. 58.

(b) HIPPOCRATES

Ergo rigor & æstus in febris initio sunt effectus causæ morbidæ, nitentes in destructionem corporis; quibus ipsis, æstu in moderamen reducto, simul natura utitur ad domandam morbidam materiem. Non ab- simili ratione ac acris particula oculo illapsa convellit orbicularem palpebrarum muscu- lum: quâ ipsâ convulsione lachrymæ eli- ciuntur, quæ diluant acre & dilutum eluant. Quod de febre universâ, idem etiam de ac- cessionibus censeas, quando illæ febrem continuam distinguunt; quæ singulæ sunt quasi totius febris compendia: sed, quo- niam cunctæ hanc constituunt, in universali temporum febris consideratione vicissitudi- nes temporum cujusque accessionis omnes censentur ex universali, quod occupant, morbi tempore. At in crisi rigor & æstus producuntur à materie morbidâ nunc ma- turatâ & exitui aptâ, nec nocituri, quod hanc alienam quidem, sed coctam tamen, id est correctam, vasa laxa aperta que sub illo motu evomant. Itaque signa decretoria à morbi symptomatibus, & accessio critica a primâ morbi invasione, & ab accessionibus, quæ dein sequuntur, febrilibus, dum facie conveniunt, causâ differunt. Atque indi- dem intelligitur, accessionem criticam fe- bribus acutis iis quas continentes vocant, æ- què ac remittentibus, communem esse oportere.

O

tere. Denique, hinc patet, quousque febris, hostilis vel amica corpori, ex vero censeatur? quove jure profiteri potuerit **ASCLEPIADES**, febre ipsâ præcipuè se ad remedium febrium uti (a).

Ex hac autem febrium tractatione forte peti possit intellectus febris artificialis, quam frigida applicatione **CELSUS** inducit (b): sive modum spectes quo febris tali arte nasci potest; seu successum consideres, ubi induta febre curatur æger: Si **CELSI** doctrinæ huic habenda fides est.

Nec prorsus improbabilem aliquis conjecturam faciat ex iis quæ de paroxysmo critico dicta sunt, de ratione adjumenti, quod frigida certis in febribus acutis, post coctionem, ad ciendas egestionem salubres, pota adfert gravium Medicorum testimonio. Frigida potu constricta vasa, liquida versus cor repellere videri queant, & ita cordi ansam præbere duplicandi suos motus, ciendi ege-

(a) **CELSUS** *De Medicinâ*, Lib. IV. Cap. IV. pag. 118.

(b) *De Medicinâ*, Lib. III. Cap. IX. pag. 136. Nonnunquam etiam lentæ febres sine ullâ remissione corpus tenent; ac neque cibo neque ulli remedio locus est. In hoc casu Medici cura esse debet, ut morbum mutes: fortasse enim curationi op-

portunior fiet. Sæpe igitur ex aquâ frigida, cui oleum sit adjectum, corpus ejus pertractandum est, quoniam interdum sic evenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam novi motus; exque eo, cum magis corpus incaluit, sequatur etiam remissio.

egectiones. Sic crisis artificialis naturalem præverteret; si, puta, tum demum frigida conceditur, quando febris, concocto humore & ad egectionem idoneo, ad statum accesserit suum; adeoque circa id tempus quo natura rigore sponte nato sese ipsam sola expedire consuevit. Eo enim tempore pocula vomitum, dejectiones, sudores, singula vel combinata, movere dicuntur (a); quæ eadem egectiones crisin à frigore & rigore coeptam frequentissime quidem sequuntur. At certè frigida memoratarum egectionum auctor esse simul intelligitur, irritando ventriculum, vehiculum præbendo saburræ primarum viarum, & diluendo sanguinem.

Sed neutiquam cuivis accessioni criticæ rigor ille & frigus initium ponunt: in illarum accessionum principiis plerumque quidem sentiantur quæ sudorem criticum, vel sanguinis eruptionem, vel vomitum, vel al-

vi

(a) CELSUS *De Medicinâ*, Lib. III. Cap. VII. in *curatione febris ardentis*. GALLENUS *Meth. Med.* Lib. IX. Cap. V. Conf. FERNELIUS *Meth. curand. febr.* Cap. XI. pag. 389. 390. LOMMIUS *De febre continuâ*, Sect. III. Cap. III. Remedii forte ab HIPPOCRATE etiam,

[*Vid. De Morbis*, Lib. II. pag. 473. l. 27 — 33.] & a PETRONIO, non diu post HIPPOCRATIS tempora, hoc scopo instituti [CELSUS *De Medicinâ*, Lib. III. Cap. IX. pag. 137.] opportunitas postmodum sensum circumscripta est.

vi fluxum, dabunt (*a*); at nullam harum egestionum ea necessario præcedere putamus (*b*). Imò idem rigor & frigus interdumprehendant quos manent abscessus critici (*c*); sed alioquin generalis est HIPPOCRATIS enunciatio (*d*): *Quibus rigores decretorii fiunt, nil ferè abscedere solet.* Urinam quod attinet, vix illa sola per crisin febres finit, quas contra crebrò paulatim solvit: sed cæterum rigor & frigus in accessio-

ni-

(*a*) HIPPOCRATES
Lib. de Judicationibus, pag. 52. l. 53. ad usque pag. 53. l. 5. Et porro passim: Lib. prænotion. pag. 46. l. 2 — 3. De Judication. pag. 55. l. 39-40. Prædictor. Lib. I. §. 136. 149. Coac. prænot. §. 24.
 GALENUS *De Crisibus, Lib. III. Cap. II.*

(*b*) Nullam accessionis singularis, nedum rigoris & frigoris, mentionem facit HIPPOCRATES in enarrando crisin Metonis, *Epid. Lib. I. æg. VII. pag. 983. Clazomenii, æg. x. pag. 985. Mulieris quæ in littore decumbebat, æg. XIII. pag. 990. Ejus, qui in Dealcis horto, Epid. Lib. III. Sect. I. æg. III. pag. 1066. Periclis, Sect. III. æg. VI. pag. 1102. Abderitanæ virginis, æg. VII. pag.*

1103. Heropythi, æg. IX. pag. 1106.

(*c*) HIPPOCRATES
Prædict. Lib. I. §. 155. 164. Coac. Prænot. §. 25. 107. 208.

(*d*) *Epidem. Lib. VI. Sect. I. §. 10. pag. 1165. Conf. Epid. Lib. I. æg. III. pag. 974. æg. x. pag. 985.*

Sed de rigoribus & horribus, quos frigus comitatur, quique abscessuum criticorum prænuntii sunt, in his sermo est; non de iis, qui glandularum jam tumorem & in suppurationem abeuntium sunt confectarii. Horrores omniquidem suppurationi communes sunt, qui plerisque fiant, *Epidem: Lib. VII. §. 69. pag. 1226* at ii a prioribus, quos nunc agimus, si causam spectes, remotissimi.

nibus criticis quæ urinam crassam, hypostaticam, criticam, simul edent, aliam potius, ex modò dictâ tetrade, comitem egestionem spectant, quum citatarum egestionum ferè propria sint.

In hujusmodi accessionibus criticis, absque rigore & frigore incipientibus, cor ipsum a materie criticâ, principe loco, irritari intelligitur, absque mediâ cutis constrictione, quæ cæteroquin æstus humorum occasio est: velut etiam in primâ morbi invasione notavimus. Eadem ratio est, quando solus rigor, sine ullo frigore, principio accessionis criticæ percipitur: Nam subito agitati humores etiam concussum rigoremque invehunt (*a*).

Aliquando rigor nascitur bihorio pertinax, quo totum corpus quatitur, & dentes colliduntur, sine multo frigore, sine multo calore succedente: sed finito rigore febris placidè refurgit, in quâ sudores & urinæ, critica, prodeunt.

Porro, quibusdam in ægris non modò primum stadium accessionis criticæ, quod frigoris est, abest, verum etiam nulla, simul, visuntur phænomena stadii alterius quo sanguis plus solito æstuat: id experientia docet; idem ex citatis HIPPOCRATIS
hi-

(*a*) GALENUS *De Crisibus*, Lib. II. Cap. III.

historiis supra arguimus; & omnino notatu digna est, circa hoc argumentum, FERNELII observatio (a). In tali casu materia critica singulari stimulo carere videtur, neque quicquam in vasis vel humoribus obistere, quin præfens sanguinis agitatio maturatæ illi expellendæ sufficiat.

Rursus, durante adhucdum frigore sudoris critici quandoque initium est: abnorme phænomenon: quod vasa statim relaxata, languidè quòque motis humoribus aperienda, monstrat. Neque enim cutis in frigore tum riget amplius, sed laxa sudoris organa hiare permittit. Debilitatis idem unà indicium.

Cæterum ad pellendam, nunc coctam, morbi materiem, quæ sanguini mista fluit, aut vasis hæret, rarius uno egestionis genere, vel abscessu solo, natura utitur. Hæmorrhagia, sudor, urina multa, vel crassa hypostatica, vomitus, alvi fluxus, si solitaria interdum, at sæpius variè conjuncta, in crisi, accedunt. Materiae criticae composita indoles aut sedes varia sæpe necessitatem plurium egestionum simul inferre percipitur. Variis humoribus superfluentibus variam etiam oportet esse exone-

(a) *Method. curand. febr. Cap. VIII. duabus postremis paragraphis, pag. 385.*

nerationem (a). Sic in *Anaxione pleuritico*, causas ægritudinis omnes observes excretas fuisse, per urinas quidem & sudores quæ febres faciebant, per sputamina verò quæ thoracem infestabant (b). Nam sputorum concoctorum affinitatem cum criticis egestionibus supra indicavimus.

Et facilis quoque, ex disputatis, *crisium defectarum* intellectus, quæ ante perfectam coctionem accidunt ob morbi magnitudinem, accessionum acumen, irritamentum extrinsecum, vel nimium stimulum ipsius materiæ morbidæ: quales crises morbum ad tempus sopiunt, brevi rediturum, exitu vario, pro vario vitæ & morbi robore (c).

Sed aliquando *crisium defectarum* ratio petenda est a diversâ indole, aut sede, materiæ morbidæ, quæ tempora, quibus maturetur, diversâ habeat.

Et indidem egestionibus abscessusque, proficua, derivanda; quæ velut criticarum liberationum primitiæ, provectâ jam coctione, nec longinquâ ipsa crisi, absque singulari perturbatione oriuntur, remittente quidem veruntamen continuato morbo: in morbis pectoris, diu etiam ante crisin, sputi con-

(a) GALENUS *De Crisibus*, Lib. I. Cap. XVIII.
fibis, Lib. III. Cap. III. (c) GALENUS *De Crisibus*, Lib. III. Cap. IV. V.
 (b) GALENUS *De Crisibus*, Lib. III. Cap. IV. V.

concocti titulo paulatim exigi materiem pulmonibus infestam, solenne est apud HIPPOCRATEM.

At verò *crises malæ* dicuntur, quando materia, quæ prima morbum acutum fecit, indomita, totusque sanguis currente morbo degeneratus, accessionem febrilem fortiorrem inducunt; quam, ferè post insolita phænomena humorum superfluentium, velut in salutari crisi vagantium primò, & dein huc vel illuc deflectentium, comitantur egestionem aut abscessus, momentaneo levamine sæpe fallaces: nec enim exhauriunt, velut in salubri crisi, morbida à sanis sejuncta, sed copiam morbidorum & vim malâ specie indicant (a).

Ut ergo ad summam simplicitatem reduci possit crifium intellectus. De accessionum febrilium & criticarum mutuâ affinitate diximus. Accessiones & exonerationes criticæ, bonæ malæque, prorsum simili inter se ratione fiunt: utræque stimulo adscribendæ sunt, qui sanguinis æstum suscitât, aperiturum vasa in quæ cedit molesta corpori materies, ultra coërceri nescia: discrimen earum totum pendet ab indole materiæ superflue, & a conditione corporis quam ea po-

(a) Conf. GALENUS præcipuè *De Crifibus*, Lib. I. Cap. xv. Lib. III. Cap. ix. x.

ponit. In crisi bonâ materies stimulans maturata, atque quæ perfectè separetur, & excernatur aut deponatur, idonea est; humores, qui morbo judicato restabunt, satis laudabiles; vasa integra, in relaxationem pronâ. In crisi malâ materies morbida indomita nec omnis secessura; sanguis omnino degeneratus; vasorum minimorum multa exoleta vel destructa, & cæterum resoluta potius quam relaxata. Denique, præter illa quæ in crisibus, non alia in signis decretoriis bonis malisque discrimen pariunt, quorum rationem cætera eandem esse vidimus (a). Et facillimè hinc constat cur crises optimas & omnino malas inter *Mediæ* tot aliæ dentur, quæ ad neutras perfectè referendæ de utrarumque indole diversimode participant?

Febribus acutis, quarum comes inflammatio, illud est singulare, quod cruditas morbi a rigiditate, quâ vasa inflammatae partis humoribus transmittendis renituntur, principe etiam loco pendeat & defumatur; ut vicissim coctio a cœptâ horum relaxatione, quâ liquidis nunc ea cedunt. Quæ ut exemplis illustrentur: Quicumque statim
per

(a) Ambiguitatem signorum decretoriorum docet
GALENUS *De Crisibus*, Lib. I. Cap. VII. XIV.

DISSERTATIO.

per initia morborum inflammationes medicamento purgante solvere tentant, illi de parte quidem quæ contenditur & inflammatur, nihil detrahunt, cum nihil cedat quæ adhuc cruda est affectio (a): & ex adverso, in pulmonum inflammatione, remissâ vasorum rigiditate, sputa facilius prodire intelliguntur. Porro, in inflammationibus, inter exonerationes criticas, illa præcipui momenti est, quæ partem afflictam figillatim liberat, quæque crebrò per viam illi propriam, aut proximam, fit. Neque adeò in inflammationibus, ut quidem in febribus acutis, rigorem exonerationibus criticis præcedere putamus.

Itaque appositè, si rem spectes, BAGLIVUS (b): *Coctio humorum in laxitate debitâ solidorum & liquidorum consistit, cruditas verò in contractione ac veluti in confusione strangulationeque eorundem. Testis horum est dira pleuritis, crudelis colica, febris nimium ardens. Si solida in his ad laxitatem non venerint, & liquida ad lenitatem ac veluti laxitatem despumationis, nunquam bene spera. Nempe morbis acutis inflammatoriis hæc applicanda, in quibus ferè vera sunt.*

Cæ-

(a) HIPPOCRATES *De morborum XXXVIII. quocum conferat. vict. in morb. ac. pag. 396. rendus Canon XLV. Operum, l. 51.—54. pag. 482. 485.*

(b) *Canone de Medicinâ soli-*

Cæterum frequens præsentia multiformis colluviei, quæ ventriculum, intestina, aut viscera circumstantia, occupat febrem pariens vel aliunde natam comitans, quam supra edisseruimus; nec minus naturæ methodus, ab HIPPOCRATE adeò animadversa, derivandi in ventriculum & intestina, e sanguine, emerita quæque, noxia, & supervacanea; hæc, inquam, nos docent, cur vomitus vel alvi fluxus crebrò satis inter criticas egestionem adsint? Ventriculus & intestinum receptaculi vicem subeunt, quo vicinarum partium, imò totius corporis, purgamenta critica crebrò confluunt, inde excernenda; tum a sui ipsorum saburrâ in crisi sese speciatim expedire necesse habent. Attamen memorata colluvies purgatione sponte vel arte citâ, sub morbi principio vel decursu, sæpe omnis exhauritur, atque adeò hæc purgationum criticarum futura materies præcipitur.

In optimâ crisi dum ægrotans judicatur, febre solvitur, atque aliis accidentibus liberatur, & melius coloratus evadit pro ratione exonerationis, cum melioribus pulsibus & ad surgendum robustior (a). Depositâ vel excretâ criticâ materie, pacato fluidorum æstu, solidorum rigiditate remissâ, æger restitutus intelligi-

(a) GALENUS *De Crisibus*, Lib. III. Cap. III.

ligitur. At egestionem criticam sæpe, silente jam febre, aliquantisper protrahi memoravimus. Abscessus verò, quibus & glandularum tumores & alii humorum in partes decubitus comprehenduntur, ante crisin nati (a), vel sub judicationis tempus exorti (b), febre decretoriè sedatâ frequenter excurrunt, dein suppurandi vel egestionem variâ solvendi.

Id verò circa pulsus arteriarum notabile, quod ad finem egestionum criticarum velocium, & nominatim sudorum, præter modum subsidere soleant humores nuper æstuoſi; ut interdum a finito sudore pulsus arteriæ per plures horas in carpo deficiat, nec nisi lentè & sensim resurgens: dum tamen judicatus ultra fidem arteriæ fallentis est *εὐπορος*. Et subsidentibus humoribus simul flaccescunt solida modò rigidiora. Nimirum pauperatus sanguis, stimulo solutus, cor incitare vasaque distendere non valet: at contractionem fibrarum, stimulo natam, impotentia harum & debilitas insequuntur.

Ex hac perturbationis & accessionis criticæ descriptione, enarratâque hujus solutione, plana evadit HIPPOCRATIS senten-

(a) HIPPOCRATES *Epidem*: Lib. I. Sect. II. pag. 956. F. Confer. *Ibidem*, ægr. x. pag. 985. 986. (b) HIPPOCRATES *De humoribus*, pag. 51. l. 52—55. & locis parallelis.

tentia (c): *Quibus judicatio contingit iis nox accessionem criticam præcedens gravis, quæ verò sequitur plerumque levior esse solet.*

Hæc quæ de cruditatis statu, de coctione, & crisi, diximus, intelliguntur fieri partim quidem legibus corporum communibus, partim verò pendere ab indole solidis & fluidis corporis humani vivi propriâ. Indoles hæc non nisi observando, & gradatim, detegitur; nec ultra quàm ejus cognitio homini, sua commoda promoturo, ex usu esse posset. Itaque nec jure quis miretur redditu difficilem esse rationem absolutam, quâ fiat ut rigor & frigus ferè materiæ febrilis susceptæ primi sint effectus? & ut ad initia accessionum febrilium ægri toties *insuper rigeant*? quâ perficiatur crudi multiplicis concoctio? quâ arte in coctione & crisi satis ordinati fiant naturæ motus? quâve, judicationis tempore, morbida a fanis separentur? quare in crisi præcipuè humores primùm intro colligantur, mox tantò magis æstuaturo, eaque quæ molestabant, exterminaturi? quare in hæc, vel illa, vasa, febrilia purgamenta inclinent?

Cæterum pugna morbi & naturæ velut consilio agentium, figurata dictio est, inde ab HIPPOCRATIS ducta temporibus. Na-
tu-

(a) *Aphor. Lib. II. §. XIII. Confer. GALENUS in hunc locum: & De Crisibus, Lib. III. Cap. X.*

tura corporis humani habenda est complexus legum, illi, cum aliis corporibus communium, vel propriarum, ad quas motus in eo contingunt. *Omnia necessitate fieri & nihil sine causâ: neque naturam aliud esse quàm corpus vel ejus motum: nec solùm prodesse naturam, sed etiam nocere:* dogma dicitur ASCLEPIADIS (a); quod certo sensu ratio probat, & ergo a falsâ auctoris hujus Epicurei philosophiâ omnino sejungi potest. Febris ipsa, accessiones hujus, perturbatio critica, accessio critica, egestionem & abscessus, a morbidâ materie necessitate fiunt; & quod ad eventum, profunt vel nocent, pro discrimine materiæ morbidæ & conditionum in ægro corpore ipso præsentium. Eæ tamen sunt leges corpori nostro propriæ, quæ vitæ & sanitati tuendæ, universim, maximè sint accommodæ. Et ea effectuum necessitas ad leges, quas nomine nunc recepto sic vocamus, corporibus communes vel proprias, quæ LEGUM LATORIS arbitrium non limitat.

(a) Apud CÆLIUM AURELIANUM, *Morb. acutor.* Lib. I. Cap. XIV. pag. 45.

DISSERTATIO

DE

MORBIS ACUTIS RECIDIVIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

RECEIVED
JAN 10 1964
FROM THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO

RECEIVED
JAN 10 1964
FROM THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO

RECEIVED
JAN 10 1964
FROM THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO

DISSERTATIO

D E

MORBIS ACUTIS RECIDIVIS.

NON uno impetu critico omne morbidum semper exterminatur in febribus acutis aut inflammationibus : neque febris paulatim soluta minus citis minusque manifestis exonerationibus idem semper exhaustum ponit. Aliquando vires eò non sufficiunt : aut ingens est copia materiæ criticæ : aut modò pars ejus , quod nocebat , maturata festino partu editur ; seu quod hujusmodi sit morbi indoles , seu quod morbi magnitudo , vel accessionum acumen , vel extrinsecum irritamentum crisin anticipet. Aliàs interturban-
tur coeptæ exonerationes judicatoriæ , nocivâ arte , vel ægri culpâ ; aut eædem citius abrumpuntur quas aliquamdiu a febre durare oportuerat. Sæpe etiam multiplex hostilis materiæ natura & sedes est , quamobrem diversum , quo maturescat , tempus , & viam , quâ cedat , diversam postulet : quo casu morbus solitariâ exoneratione sopitur , non penitus extinguitur. At tantò minus immune residuæ labis corpus erit , si morbus

P

acu-

acutus, velox & gravis, omnino ἀλόγως, absque solutionis signis, id est, egestionibus vel abscessibus criticis ullis, aut cum incongruis pravisve, cessaverit. Denique ut imbecilles & languidi interdum ante debitum tempus febre levantur arte refuscitandâ; sic & præposterâ medicinâ nimis debilitati, quandoque omnimodâ ἀπυρεξία frui videntur, nondum maturato, nedum exacto, morbido (a). Et hæc quæ per morbos post judicationem, vel & post solutionem paulatim factam, intus relinquuntur, morborum reversiones facere consueverunt (b). Por-

(a) SYDENHAM *Observ. Med. Sect. I. Cap. III. IV.* febrem continuam epidemiam describit, quæ, modò nullus error committeretur, fere XIV. vel XXI. die solvebatur, sudore tunc oborto, vel potius leni madore; & urinis tum demum coctionis signa prodentibus: In quâ imbecilliores ægri aliquando ante debitum tempus febre levabantur, cardiacis excitandâ: aut & intempestivâ purgatione circa morbi declinationem allevari visum, imò ἀπύρετοι, post diem unum alterumve renovatâ febre prehendebantur. Doctrinæ huic affinem notamus eam HIPPOCRATIS

De rat. vict. in morb. ac. pag. 399. l. 15 — 23. Quibus inter initia febrium urinæ tennes fuerint — si visum fuerit — alvum per infusa subducito, medicamenta autem purgantia minimè exhibeto: si quid enim circa ventrem commoveris, urina non coquitur, sed citra sudorem & judicationem febris diutius perseverabit. Confer. Polycratis historia, *Epidem. Lib. VII. §. 2. pag. 1206.* Vid. quoque *Lib. De rat. vict. in m. a. pag. 402. l. 18 — 21.*

(b) HIPPOCRATES *Epidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1027. D. Aphorism. Lib. II. §. XII. Adde De humoribus, pag. 50. l. 29 — 31. Epidem. Lib. II. Sect. I. pag. 1009.*

Porro, refurgentium, a morbo debilium, errores in omni vitæ regimine, vel offensæ casu aliquo accedentes, spectabiles, at à firmo corpore facile emendandæ, morbos redire faciunt (a). Forte singularis aliquando solidarum partium, nuper rigentium & recentissimè laxatarum, propensio in motus novos statuenda est disponere corpus in recidivam febrem aut inflammationem a tali noxâ: sed certè materiæ morbidæ derelicta portio, ipsa alioquin sensim superanda, facit ut accedens offensâ, quam corpus integre repurgatum correxisset, recidivam pariat.

Atque hæc est reversionis febrium & inflammationum origo.

Alie-

1009. G. Lib. IV. §. 29. pag. 1132. Lib. VI. Sect. 111. §. 26. pag. 1176.

At ab eodem Auctore nostro duæ rationes, disertè quidem, notantur, quibus restent morbida, recidivas productura. Una, præmatura exoneratio, De humoribus pag. 50. l. 29--31. Epidem. Lib. II. Sect. I. pag. 999. E. Sed & Epidem. Lib. IV. §. 29. pag. 1132. Quæ relinquuntur post judicationem recidivas adferre solent; & quæ in ipsis morbis excernuntur, recidivas prænunciant; si præcocia morbi causam non

omnem exhauriunt, ut spiritum præmaturum, paucum vel citò cessans. Altera, febris cessatio omnino non accedentibus solutionis signis, neque cœpta diebus judicatoriis. De Judicationibus, pag. 54. l. 55. — pag. 55. l. 4.

(a) HIPPOCRATES Epidem. Lib. IV. §. 29. pag. 1132. 1133. Quæ relinquuntur post judicationes, recidivas adferre solent, & quæ in ipsis morbis excernuntur ut spiritum præmaturum. Porro alvus malè affecta, vita intemperans, & talia hujusmodi.

Aliena, quæ filente morbo restat, materies, interdum sanguini universim mista est, absque singularis loci delectu. Pellis inflammatoria sæpe supercrescens sanguini, propius crisin, & universim, SYDENHAMO docente, post variolas numerosas nunc deciduas, misso, rei huic argumento est. Eadem videtur ratio causæ morbidæ cujuscunque quæ circumductos humores inficit, si ve sit inepta illa quæ perfectè separetur, eò quod necdum omnis maturuerit; seu quod egestionem & abscessus, quibus sanguis velut defæcatur, citius abrumpantur. Et talem reliquiarum morbi sedem arguimus, quando non apparent indicia partis sigillatim obsessæ durante lucido intervallo, vel recidivâ decurrente; verùm ubi post crisin adsunt phænomena, quæ corpus potius universim gravatum innuunt, ut *quibus citra febrem vehementes vigilæ aut turbulenti somni adveniunt, aut corporis robur solvitur, aut singulorum membrorum dolores adsunt*: tales enim morborum reversionibus tentantur (a).

Sed aliàs, quæ a morbo judicato vel tardius soluto intus relinquuntur, membrum aliquod singulare præcipuè occupant; quod phæ-

(a) HIPPOCRATES *De Judicationibus*, pag. 54. l. 55. — pag. 55. l. 4.

phænomena durantibus morbi acuti induciis ibi deprehendenda suadent. Id ut partibus omnibus commune sit, nusquam tamen æquè crebrò hærent hæ reliquiæ quàm in glandulis, ad artuum juncturas, in visceribus abdominis quæ chylo parando feruiunt, aut denique, intra cavitatem ventriculi, intestinorum, & vesicæ fellis.

Neque mira hæc crebritas: fanè laxa glandularum substantia facilis e sanguine admittere intelligitur quæ redundantia vel indole nocent; & simul eas non nisi per se gnem humorum trajectum ferre curata theoria docet. Inde excipiendis recrementis aptissimæ glandulæ, eademque proprias affectiones parum cum corpore communicare, semper habitæ sunt (a).

Et extrema ossium, spongiosa ideo, quod lamellæ ossæ illic diducuntur, membranulis vasculosis notabilioribus vestitæ; ligamentata item, quæ juncturas connectunt, vasculis instructa plurimis; & lacunæ quæ mucum lubricantem articulis suppeditant; capiuntur habilia esse in quæ deponantur purgamenta sanguinis, sed & humorum per se motum non nisi tardum finire: Ideoque ut glandulas,

(a) HIPPOCRATES *De Method. medendi, Lib. XIII. glandulis, pag. 270. l. 30--48. Cap. v. De curand. rat. per & toto libello.* GALENUS *S. M. Cap. VIII.*

las, sic artuum juncturas, depositæ materiæ partem facile morari.

At ad viscera quod attinet quæ in abdomine chylum parant, inter illa pancreas totum glandula est; ventriculus, intestina, mesenterium, glandulis confita; hepar & lien ad glandularum fabricam prope accedere creduntur; adeoque similis harum partium, & aliarum glandularum, ratio est.

Tandem quoque concava superficies ventriculi, intestinorum, & vesicæ fellis, ampla, rugosa, tortuosa, præ cæteris idonea intelligitur quæ intricet portionem materiæ morbidæ, seu inde ab initio ægritudinis hîc hæferit, sive decurrente illâ huc fuerit amandata: quod utrumque in acutis adeo familiare esse alibi constitit.

Et ut probemus glandulas revera comperriri retinacula reliquiarum morbidarum quæ recidivas faciunt: Sanè in peste illæ ad aures vel inguina tumentes & ad maturitatem perductæ morbum solvere observatæ sunt; sed contra, earundem tumores vix elevati vel retrocedentes mortem inducere: argumento satis probabili purgamenta sanguinis ut hac viâ expelli, sic & ibidem hæerere posse, sanguini dein remiscenda.

Verum etiam in morbis acutis febrilibus, nec pestilentibus, affini prorsum ratione, parotides natæ morbum solvunt, si materiem mor-

morbidam exhauriunt; sin minus, reversiones invehunt. Scilicet in hunc modum HIPPOCRATES (a): *Quibus sub judicationis tempus juxta aures exorta tubercula, & ergo criticæ exonerationis vicem præstitura, (nam parotidum ad febrium initia apparentium alia ratio est (b)) minimè suppurarint, iis subsidentibus morbi reversionem fieri contingit: nisi bilioso alvi profluvio vel dysenteria, vel sedimento urinarum crassarum (c), copioso longoque (d), solvantur, aut tussiculis cum crebrâ salivatione, vel sputatione, emolliantur (e).*

Sed in doctrinâ de glandularum tumoribus criticis HIPPOCRATES principem parotidum rationem habeat, neque tamen solæ hæ in censum venire credendæ sunt. Id HIPPOCRATES ipse innuit agens de morbis pulmonum per ἀπόστασις ad aures

(a) De Humoribus, pag. dem. Lib. II. Sect. II. pag. 51. l. 52—54. De Judicationibus, pag. 55. l. 18. &c. Coac. prænot. §. 138. Epidem. Lib. VI. Sect. IV. §. I. pag. 1179. Confer. e. g. historia Nicolai uxoris, Epidem. Lib. VII. §. 50. pag. 1221.

(b) Vid. Epidem. Lib. I. Sect. I. pag. 938. E. Conf. quæ de Aristæ uxoris fratre narrat idem HIPPOCRATES Epi-

dem. Lib. II. Sect. II. pag. 1012. C.

(c) HIPPOCRATES & alibi, & Epidem. Lib. I. Sect. II. pag. 956. F. G. Conf. historia Clazomenii, Ibid. Ægr. X. pag. 985. 986.

(d) Prædict. Lib. I. §. 153. Coac. prænot. §. 205. 587.

(e) Prædict. Lib. I. §. 167. Coac. prænot. §. 204.

res vel ad inferiores sedes, indiscriminatim, sanandis (a). Porro, aurium, colli, alarum, & inguinum, glandulis communem naturam adscribit, ut cum reliquo corpore sæpius ægrotent; itemque, ut e corpore humor in eas facile influat per venas, quæ per eas multæ & cavæ extenduntur: Quare &, de fluxionibus agens, omnes has eodem censu ducit (b). Imò disertè exempla memorat in quibus similia inguinum glandulis, sub crisin, contigerint, ac quæ aliàs parotidibus sunt familiaria. Sic in *Herophonte* tumor inguinum ad primam febrem terminandam fecit (c). Huic adde quæ de *fulionibus* narrat Auctor noster (d): Et de *Andronici filio*, cui erysipelas, quod circa ortum ad aurem erat, postea ad pubem est distributum (e). Idemque bubonum nomine, quod cæterum inguina tumentesque horum glandulas denotat, aliarum quoque glandularum tumores complecti creditur (f); quod omnibus his communem affectionum in-

(a) *Prænotion.* pag. 43. l. 4 — 18. *Coac. prænot.* §. 395.

(b) Vide HIPPOCRATEM amplissimè hæc differentem, *Lib. de Glandulis*, pag. 270. ad usque pag. 272. l. 7.

(c) *Epidem. Lib. I. ægr.* III. pag. 974.

(d) *Epidem. Lib. v. §. 58.* pag. 1155. *Lib. VII. §. 89.* pag. 1229.

(e) *Epidem. Lib. II. Sect. III.* pag. 1034. B.

(f) Videatur FOESIUS, in *Oeconomia Hippocratis*, ad vocem Βυβών.

indolem ponit. Ut generalia quæ de parotidibus sub crisin tumentibus, aut dolentibus, asserit HIPPOCRATES, etiam de maxillarum alarum & inguinum glandulis tenenda sint. Et talem nobis HIPPOCRATIS doctrinam proponunt quoque GALENUS (a), ALPINUS (b), & FOESIUS, postremus ille disertè quidem recidivarum originem respiciens (c).

Quinetiam proximè huc reducenda videntur crurum tubercula de quibus HIPPOCRATES (d), & si quæ plura ἐξανθήματα, seu φύματα critica (e); sive glandulæ sub cute quas miliares vocant, seu membranæ adiposæ folliculi, eorum sedes sint. Et certè in cruribus præcipuè tumores gigni, iis glandularum affines, probavisse visa est femina, cui,

(a) Comment. II. in Lib. Hippocr. De Humoribus, §. 22.

(b) De præsagiendâ vitâ &c. Lib. I. Cap. X. sub finem. Lib. V. Cap. XIII.

(c) In Annotat. ad Hippocratem, pag. 975. F.

(d) De rat. vict. in morb. ac. pag. 400. l. 49. ad usque pag. 401. l. 6.

(e) HIPPOCRATES Epidem. Lib. I. Sect. II. pag. 946. H. Papulæ parvæ quæ nec satis pro morbi dignitate

excretioni respondebant, sed contra celeriter disparebant, aut aurium tumores oboriebantur, qui sensim & sine ullâ significatione evanescebant. Nonnullis ad articulos præcipuèque ad coxendicem decumbebant: paucis decretoriè desinebant, sed celeriter rursus pristinum habitum assequebantur. Postrema verba & papulas, & aurium tumores, & articulorum abscessus, æquè respicere videntur.

cui, scirrhus inguinis primum, ac dein alarum, afflictæ, tandem insuper tubera minora multa in crure nascebantur, scirrhus affinia.

Quare statuere liceat, HIPPOCRATEM partes has omnes comprehendere, quæ ut recipiendæ materiæ criticæ serviunt, sic remorandæ eidem, suscitandisque morborum reversionibus, habiles sint: illo, puta, loco (a): *Quæ erumpere & decernere febres nata sunt ulcera ac tubercula, si non adfuerint, judicationem ipsam tollunt: Quibus verò intro subsistunt, certissimas & celerrimas morborum recidivas adferunt.*

Porro artus, & horum juncturas præcipuè, revera sedem præbere residuæ materiæ febrili, recidivarum origini, æquè validis nititur argumentis: nam morbi acuti, ut bono decubitu materiæ criticæ in artus juncturasque terminantur (b), sic imperfecto tali abscessu temere judicati resurgunt

(a) Epidem. Lib. II. Sect. in morb. ac. pag. 396. l. 27--
I. pag. 1009. G. Lib. VI. Sect. 32. Ibidem pag. 400. l. 48--
III. §. 26. pag. 1176. pag. 401. l. 2. Epidem. Lib.

(b) HIPPOCR. Prænot. II. Sect. III. pag. 1020. F.
pag. 45. l. 42--45. De humoribus, pag. 52. l. 2. De Judicationibus, pag. 55. l. 37. Ibidem, pag. 56. l. 13. Prædictorum Lib. I. §. 122. Coac. prænot. B. Ibidem, pag. 1004. H.
§. 296. 350. 619. Derat. vict.

gunt (a). Et partibus his glandulisque, similes inter se críticas affectiones contingere ex HIPPOCRATE pateat, qui utraque comprehendens præfagia abscessuum *ἐἰς τὰ κάτω ἢ ἄνω τῶν φρενῶν χωρία* generatim tractat (b). Quin expressè abscessus ad maxillas auresque, id est, glandulas harum, & ad articulos, conjungit (c): aut, tacito discrimine, sequelas utrorumque generatim instruit (d). Denique & in exemplis proponit, solutionem abscessuum ad articulos dejectionibus urinisque fieri, similibus, ac quæ glandularum tumores críticos inaniunt (e): & nonnunquam fudores solvendis utrisque æquè sufficere (f).

Neque tamen glandulæ & articuli promptuaria habenda sunt materiæ febrilis residuæ, in omni reversione, quæ abscessus harum partium sequitur. Interdum non
ni-

(a) *Epidem. Lib. I. Sect. pag. 946. H.*

II. pag. 946. H.

(b) *Prænot. pag. 43. l. 4 --*

30. *Ibidem, pag. 44. l. 39--40.*

De Judicat. pag. 54. l. 20. &c.

Coac. prænot. §. 143. 395 --

396. *Conf. De rat. vict. in*

morb. ac. pag. 400. l. 48--pag.

401. l. 6.

(c) *De Humoribus, pag. 49.*

l. 4 -- 6. Epidem. Lib. VI.

Sect. IV. §. I. pag. 1179. Ad-

de Epidem. Lib. I. Sect. II.

(d) *Prænot. pag. 43. l.*

18 — 20. *Coac. prænot. §.*

396. *De judicat. pag. 55. l.*

22 — 23. *Epidem. Lib. VI.*

Sect. IV. §. 2. pag. 1179.

(e) *Epidem. Lib. I. ægr. X.*

pag. 985. Lib. III. Sect. III.

ægr. IX. pag. 1106.

(f) *Epidem. Lib. I. ægr.*

III. *pag. 974. Lib. III. Sect.*

III. *ægr. VII. pag. 1103.*

nisi portio materiæ criticæ huc deferatur : aliàs non suppurant quidem glandularum tubercula ; nec abscessus ad eas , aut ad artus , facti evanescunt , succedente laudabili urinæ vel alvi fluxu aut simili ; sed quæ abscefferant ad sanguinem recurrunt : quibus in casibus alibi delitefcunt morbidæ reliquiæ , durante lucido intervallo (a). At verò materiem criticam, quam facile hîc intricari e fabrica partium collegimus, quamque toties huc deponi ex HIPPOCRATE vidimus , reapse glandulis aut articulis hæfisse credemus, quando tumor dolorque, a crisi recidivam usque , ad artus aut glandulas perstiterunt, nec quibus diximus rationibus solvi-cœpti (b) : quod ipsum τὸ ἐγκαταλείπειν

(a) HIPPOCRATES *Epidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1034. B. Tumores temere præterque rationem allevantes imposturam significant, quale quid in Andronici filio intro recurrens erysipelas portendit : nisi si quid bonæ existimationis ad eundem locum recursus attulit. Hoc circa ortum ad aurem erat, postea ad pubem distributum est. Et, cæterum, abscessuum recurrentium frequens mentio fit ab HIPPOCRATE.*

(b) Memorabilis ad hanc rem Clazomenii historia, quan-

quam recidivæ ibi mentio expressa nulla : HIPPOCRATES *Epid. Lib. I. ægr. X. pag. 985. Decimo septimo febris die secundum utramque aurem tumor cum dolore subortus est — & crurum dolore vexabatur. Vigesimo judicatione a febre vindicatus est, non sudavit. — Circa vigesimum septimum vehemens coxendicis dolor obortus statimque sedatus est. Quæ autem ad aures erant tubercula neque conquiescebant, neque suppurabant, verum dolebant. Ad trigessimum primum ex alvi profluvio aquosa excrementa multa ; &*

cu-

πισθαι designat, quando id tumoribus criticis applicat HIPPOCRATES: ut, contra, putabimus, ea, quæ abscefferant, ad sanguinem recurrere, atque adeò fomitem recidivæ, aut aliorum malorum succedentium, loca hinc diversa petere, suis quæque indicibus deprehendenda, quando tumores critici dicuntur παραλόγως ἀφανίζεσθαι, λαπάσσεσθαι, ἀπαλλάσσεσθαι, &c.

Nec modò criticæ, sed & crudæ, materie febrilis portionem aliquando tenere glandulas artusque, docent alterutrorum tumores vel stabiles dolores in morbi cruditate: quæ materia recidivis causam dare tum credi possit, quando memorata phænomena per omnem febrem, & ipsas etiam inducias, perstant (a).

Denique cavitatem ventriculi, intestinorum, vesicæ fellis, & compagem ipsam viscerum omnium abdominis quæ ex alimentis chylum parant, aliquando revera morari reliquias morbidæ materiæ, recidivarum causas, firmioribus etiam argumentis constat. Nam quibus acutè febricitantibus principio abest molestus angor præcordiorum,

VO.

*cujusmodi in difficultate intesti-
norum esse solent, prodierunt;
crassas urinas reddidit, tuber-
cula circa aures conquieverunt.
Addantur quæ in Heropythi*

historiam infra commenta-
bimur.

(a) Vid. HIPPOCRA-
TES Epidem: Lib. I. ægr.
XIII. pag. 990.

vomituratio, alvi turba, vel qui felici vomitorio omnibus his penitus sunt soluti, hi, cæteris paribus, multò rarius in febres relabuntur: & contra (a). Auriginosi nec syncerè judicati in morbos recidunt (b). In principio, item, recidivarum frequenter recrudescunt phænomena partium, de quibus agimus, obfessarum (c). Ineunte, decurrente, vel judicandâ, postremâ recidivâ sæpe vomitio vel diarrhœa spectantur, quæ vel abfuerant hætenus, vel non suffecerant partibus his exonerandis (d). Ipso febrium intervallo quandoque doloris aut gravitatis sensus in ventre molestat ægros: aut appetentia ciborum læsa est (e). Porro febrium inter-

(a) HIPPOCRATES *Epidem. Lib. IV. §. 22. pag. 1129. A.* *Horrore vexabantur ægri, corporis incontinentia jactabantur* (ἀσώδεις, anxii, nauseantes,) *cibos averſabantur, morborum reversionibus tentabantur, biliosi, sanguinis eruptionibus obnoxii, ὀπὸσπλῆνοι, sinistrâ parte plurimi dolorem sentientes.* In præcordiorum visceribus obstructio vasorum, & distentio a sanguine, cum saburrâ ventriculo molestâ conjunctæ hæc credi possunt; unde facilis recidivarum ratio.

(b) HIPPOCRATES *E-*

pidem. Lib. IV. §. 3. pag. 1121. D.

(c) Residuum ad hypochondria fomitem recidivis manifestò jungit HIPPOCRATES *Coac. prænot. §. 571.* *Crebri cum vomitionibus pari modo relapsus nigrum cient vomitum circa crisi.* Ad quem locum DURETUS castigat alium, *parallelum, Coac. prænot. §. 122.*

(d) Videatur e. g. HIPPOCRATES *Epidem. Lib. I. ægr. V. pag. 579. Lib. III. Sect. I. ægr. III. pag. 1066.*

(e) V. HIPPOCRATES *Epidem. Lib. III. Sect. III. ægr.*

termittentium sanatio non rarò medicinâ harum partium præcipuè absolvitur (a) : quod notamus, quoniam ratio recidivarum in febribus continuis, & paroxysmorum singulorum in intermittentibus, propinqua videtur. Opportuna purgatio quinetiam, post febres acutas, convalescentes multoties ab imminente recidivâ defendit (b) : & contra, omissa eadem, ut multas alias calamitates, sic relapsum in febres, post se trahit (c). Denique intercepta repurgatio lienis & hepatis recidivas parit (d) : & alvi fluor erumpente sudore critico cessans, sed eo finito resurgens, recidivam avertisse habitus est.

Id autem circa sedes reliquiarum morbidarum forsitan universim suspicari liceat, quod de ventriculo, intestinis, & vesicâ fel-

ægr. I. pag. 1093. ægr. II. l. 34 — 52. Conf. de Morbis, pag. 1096. In convalescentibus sæpe humor aliquis reliquus est imbibitus ventriculo, unde dejecta appetentia. Eos scripsit HIPPOCRATES egere evacuatione: HOLLERIUS, De morbis internis, Lib. II. Cap. XXIV. De dissolutâ appetentiâ.

(a) Conf. HIPPOCRATES De Affection. pag. 520. l. 27 — 39.

(b) HIPPOCRATES De Morbis, Lib. II. pag. 473.

Lib. III. pag. 489. l. 24-28.

(c) HIPPOCRATES locis citatis. Vid. quoque De Morbis, Lib. II. pag. 466. l. 55. adusque pag. 467. l. 12. Ibidem, Lib. III. pag. 490. l. 31 — 46. De affection. pag. 521. l. 1 — 3. Ibidem, pag. 522. 1 — 2.

(d) HIPPOCRATES E. pidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1027. D. Lib. VI. Sect. II. §. 12. pag. 1169.

fellis , certius est ; esse , puta , ubi durante ἀπυρεξία nullo singulari effectu se prodant : nempe morbida primarum viarum faburra , in primâ febre manifesta , interdum non nisi febre demum resurgente molestat ægros.

Itaque illa quæ , silente morbo acuto , intro relinquuntur , classem causarum , præcipuam eam quidem , constituunt , quæ recidivas facere solent : nempe circumfluis intimè mista humoribus & sopita primùm , inde extricari videntur , unitis viribus denuo nocitura ; aut ad certum locum morata sanguini remisceri ; aut partem , quam tenere pergunt , denuo irritando , nimium sanguinis in eam influxum revocare.

Neque tamen reliquæ illæ superstites unicæ recidivarum causæ habendæ sunt : incongruam resurgentium vivendi rationem idem valere diximus , dum debilitas vasorum & viscerum , bonique sanguinis inopia , recidivæ hinc inducendæ occasionem præbent. Forte etiam singularis aliquando fibrarum muscularium , nuper rigentium & recentissimè laxatarum , propensio in motus novos statuenda est disponere corpus in novam febrem , aut inflammationem , a tali noxâ.

Nimirum victus nocivus , aut justo plenior , nec ventriculo debili ritè coquendus , fomitem morbidum novum in primis viis parit.

Chy-

Chylus inde paratus & sanguini confusus nimis commovet & mutat imbecillum corpus. Aër frigidus appellens cutis spiracula vix nuperâ crisi laxata constipat; sic materiei perspirabili obex ponitur; interiora humoribus repulsis cumulantur. Alvus, tarda nimis, ventrem gravat, sanguinem inficit. Insolatio, vigiliæ nimiae, insignes animi vel corporis commotiones, præmatura venus, humores exagitando, febriles æstus recens compositos in tenero & irritabili corpore facile revocant (a). Sic & a frigore calore, cruditate, lassitudine, quartanarum reversionem timemus (b).

Postremò etiam reliquiae morbidæ, & προφάσεις, eæ, quæ solitariae febrem revertere non fecissent, unitæ id efficiunt. Namque materiae morbidæ derelicta portio nec minima, sub exactâ vivendi ratione, naturæ vi corrigi poterit, aut domita exterminari succenturiatâ novâ exoneratione (c), ut fan-

(a) CÆL. AURELIANUS *Morb. acutor. Lib. I. Cap. XI. ad finem*: Tedium vel mœstitudo non solum in phreniticis, sed etiam in aliis passionibus valuit sæpe passionem refricare. Nam si sani homines plerique anxietate in passiones corporis devenerunt, nil mirum si etiam qui non-

dum sunt passione purgati, in eandem redeant, cum animæ qualitas, sua, ut ita dixerim, cubilia quadam novâ vulneratione affecerit.

(b) CELSUS *De Medicinâ, Lib. III. Cap. XVI. pag. 147.*

(c) Huc spectat HIPPOCRATIS locus, *Coac. præn. §. 158.*

nitas nullo febris recurſu interrupta perſtet poſt criſin non perfectam : ſed hæ ipſæ reliquiæ , ſi quid peccet æger , caput exſerunt , novas in debili corpore acturæ tragœdias. Et viciffim plenior victus ratio , quam fideliter judicati facile ferunt , in infidè judicatis recidivam parit (a).

Scilicet occaſiones modò enumeratæ nullo negotio perſpiciuntur partim nutrimenta præbere , partim irritamenta , materiæ morbidæ reſiduæ ; partim etiam vires corporis proterere , quæ cæteroquin illam , absque renatâ febre ſenſim correxiſſent.

Sed reſpectu inflammationum redivivarum notandum : reliquias morbi primi partem afflictam præſertim occupare (b). Hic quoque , ſi uſquam , fibrarum quædam rigidi-

§. 158. *Qui cum febris intermiſſione inæqualiter intumeſcentes alvum habent flatibus diſtentam , pauca transmittentem , iis poſt judicationem , lumborum dolore ſuborto , alvi prorumpunt. Idem frequentia habet exempla exonerationum , convaleſcentes aliquamdiu poſt criſin demum integre liberantium : Epidem. Lib. I. ægr. X. pag. 986. Lib. III. Sect. I. ægr. I. pag. 1059. pluraque alibi. At de Metone diſertè quidem : Epidem. Lib. I. ægr.*

VII. pag. 983. *Huic morbus non revertit , verum etiam poſt judicationem crebrò ſanguis è naribus erupit.*

(a) GALENUS *De diebus decretoriis , Lib. I. Cap. I. III. VII. Huc refer HIPPOCRATEM , Aphor. Lib. II. §. 10.*

(b) *Vid. hiſtoria Anaxionis , HIPPOCR. Epidem. Lib. III. Sect. III. ægr. VIII. pag. 1104. Conf. GALENUS De Criſibus , Lib. I. Cap. XVIII.*

giditas, aut teneritudo irritabilis, in membro nuper inflammato superstes, recidivæ velificacri videtur: certè in pleuritide dolor aliquis, etiam post crisin bonam, aliquamdiu lateri inhærere solet, nec nisi sensim disparere. Et multigenæ singulares *περοφάσεις* hîc locum habent, quibus dum molestatur nuper inflammata pars, tenera hætenus & irritabilis, citò morbus renovatur (a).

Operæ pretium fuerit nunc excussisse historias omnes libri primi & tertii Epidemiorum HIPPOCRATIS, in quibus recidivas contigisse vel expressè docet Auctor, vel ipsa enarratio suadet: eo scopo, ut pleraque causarum & occasionum, quibus recidivas supra imputavimus, in ipsis ægris deprehensas monstremus: tum quoque, ut exemplo pateat, fomitem post crisin primam in abdomine superstitem, unum præ multis aliis, febres resuscitare.

In

(a) Notabilis ad hoc argumentum, ut ad multa alia modò acta, HIPPOCRATIS locus, *De morbis*, Lib. III. pag. 495. l. 7—12. „ Post judicationes morbi lateralis cruenti” vires levibus cibis reficiendæ, & quiescendum, præcipueque vitandi soles, venti,

plenitudines, five victus plenior, acida, salsa, pingua, fumus acer, cum spiritu adducendus, mox pulmones & latera stimulatorus, ventris flatus itidem lateribus irritandis idonei, labor, venus. Si enim reverterit morbus, mors sequetur.

In *Herophonte* (a) primum febricitante molesti humoris pars in lienem decubuit, ad inguina, tibiaeque, decessit, & sudoribus exhausta est. Similia his, eodem ordine, in recidivâ contigerunt. Auctoris silentium de statu ἀπυρεξίας suadet reliquias morbi, durante illâ, nulla loci figillatim occupati indicia præbuisse; præsertim quum nec historia ipsa locum talem suspicandi fundamenta det.

In *Epicratis uxore* (b), missis quæ a recenti puerperio desuper accedebant, fluxio acris & mordax capiti, faucibus, lateri, cruribus, perpetuò infesta, simul & biliosa faburra ventriculo gravis, non nisi febre crebrò renovatâ maturari, frequentatisque sudoribus, urinis, vomitibus & dejectionibus, levantibus & criticis, integre exterminari potuerunt. Quare clara hîc, ut febris, sic recidivarum, sedes.

In *Cleonactide* (c) præcordia quarto & vigesimo die perfectè, quod morbi decursus monstrat, repurgata sunt. Id ipsum, & absentia partis aliûs figillatim obsessæ indicia, denique & indoles succedentium egestionum, collata inter se, recidivarum
ma-

(a) *Epidem. Lib. I. ægr. III. pag. 974.*

(b) *Lib. cit. ægr. V. pag. 979.*

(c) *Lib. cit. ægr. VI. pag. 982.*

materiem toti hîc sanguini adhæfisse arguunt.

In *Clazomenio* (a), quæ intro relicta erant, ad aurium glandulas & coxam se prodiderunt, profluvioque alvi velut dysenterico & urinis crassis tandem exhausta sunt: cujusmodi excrementa materiem glandulis & articulis hærentem post crisin solent subducere.

In illo *qui incalescens cœnavit* (b), morbidæ causæ fedem præbuere viscera præcordiorum: eadem, post brevem octavi diei ἀπυρεξίαν, incusanda, vomitu nigrorum bilioforum indice.

In *muliere quæ in littore decumbebat* (c), sitis & urinarum tenuitas humores circumfluos, post crisin primam, indoli, fanis propriæ, necdum restitutos arguunt: verum etiam, dolores ad claviculam & brachium sinistrum post crisin primam pertinaces, & ventriculi biliosa saburra pro morbi ratione minimè purgata, loca reliquiarum singularia dubia non sinunt: quibus vomitus, & renovati sudores, critici, corpus liberaverunt.

In *Melidiâ* (d), ἄσση sexto die notata, secuta

(a) *Lib. cit. ægr. X. pag. 985.*

(b) *Lib. cit. ægr. XII. pag. 988.*

(c) *Lib. cit. ægr. XIII. pag. 990.*

(d) *Lib. cit. ægr. XIV. pag. 991.*

cuta crisis per solos sudores, notatæque post reditum febris dejectiones biliosæ, animo comprehensæ, probant in ventriculo & hypochondriorum visceribus restitisse morbida residua. Continentes capitis cervicis & pectoris dolores, urinæque adusque imminentem integram judicationem tenues, nondum maturata fuisse, quæ sanguinem inficiebant, indicent. Primarum viarum faburra repetitis dejectionibus, licet exiguis, tandem exantlata videatur, & sanguis sudore novo critico defæcatus.

In *Hermocrate* (a), materia jecur & ventriculum & intestina occupans, quæ primæ febris, eadem ibidem morata recidivis originem præbuit. Absque ratione nata cessatio febris, in quâ præcordiorum contentio, dejectiones exustæ, aurigo, fuerant, id demonstrat: ciborum averfatio in februm etiam intervallis permanens idem probat. Et lucidis temporibus urinæ culpabiles, lingua reficcata, sopor, fandi impotentia, aliaque, simul humores omnes currente morbo prorsum degeneratos ponunt, qui ipsi funestas febres infidè judicatæ reversiones minentur.

In illo, qui in *Dealcis* horto decumbebat (b),
uri-

(a) *Epidem: Lib. III. Sect. 1. ægr. II. pag. 1062.*

(b) *Loc. cit. ægr. III. pag. 1066.*

urinæ per febrem primam omnem tenues : & ut per totum morbum, sic præsertim decurrente primâ febre, pravorum humorum vis ingens in viscera hypochondriorum advecta. Urinæ indicio sunt, cruda, circumfluis mista humoribus, ad primam crisin nondum maturuisse. Excrementa nigra postridie primam crisin, monstrant portionem saburræ, in viscera hypochondriorum depositæ, ibi hæsisse. Itaque eorum, quæ intro relictæ erant, duplex hîc fedes: quam nullius symptomatis mentionem auctor faciat in biduanis febris induciis. Cætera quinetiam morbi historia, notatæque in illo egestiones, tum criticæ, tum levantes, & humorum decubitus, idem persuadent.

In *Chærione* (a) febris ex potu, cum manifesto apparatu pravorum humorum in primis viis. Urinæ boni coloris quidem at tenues, & dejectiones biliosæ, paucæ, meræ, docent crisin præcocem septimi diei & in sanguine, & primis viis, materiæ morbidæ partem crudam reliquisse. Venter & intestina sexto decimo die vomitionum ope purgata sunt: sanguis septimo decimo, nono decimo, vigesimo, primùm sudoris critici renovati ope, dein urinarum beneficio, liberatus est.

In

(a) *Lib. cit. Sect. II. ægr. v. pag. 1072.*

In *Euryanactis filiâ virgine* (a) similis, atque in *Epicratis uxore*, morbi conditio. Sed illa, post geminatum lucidum interval- lum, ad tabem propensa defecit.

In *Pario illo*, qui in *Thaso decumbebat* (b), pervigilium, sopor, urinæ malæ, ἀπυρεξίας tempore, crisin vigesimo factam infidam humoresque omnes alienatos clament; ve- rum etiam dejectiones biliosæ, & ciborum averfatio, alvum à morbi initio turbatam, succisque continuò huc decumbentibus onu- stam, tempore etiam induciarum impurga- tam monstrant. Itaque evidens hìc recidi- væ ratio. In febris induciis, & reversioni- bus alternatim succedentibus, omnia simi- lia. Cibariorum multorum vilium & vitio- forum usus etiam inter causas frequentata- rum recidivarum hìc referendus.

In *puerperâ quæ in Thaso ægrotabat* (c), illa singularis conditio, quod purgationes non irent: quæ ipsa facit quo minus febris recidiva ad normam ordinatarum hìc disce- ptari possit. Sed ciborum fastidium cum fe- bre multò ante partum molestâ, eademque ciborum averfatio & alvi turba multiplex, in acutâ febre post partum invadente, ad mor-

(a) *Loc. cit. ægr. VI. pag. 1073.*

(b) *Lib. cit. Sect. III. ægr. I. pag. 1093.*

(c) *Loc. cit. ægr. II. pag. 1096.*

mortem usque perseverantes, declarant, præcordia nunquam faburræ immunia fuisse. Memorabilis itidem ad nostrum argumentum coxæ dolor, qui non multò post febrem acutam, septimo & vigesimo sopitam, exortus graviter & diu tenuit; dum febres unà resurgebant.

In *Abderitanâ virgine* (a), pedum dolor primæ crisis anteambulo, ultra illam excurrens, imò nec in crisi secundâ cessans, demonstrat, superstites reliquias, causam recidivæ, pedes occupasse.

In *Anaxione* (b), pleuritico, sitis & defectus optimarum urinarum post crisin vigesimi diei, non integre defæcatum sanguinem arguunt: & durante eodem morbi silentio non probæ pulmonis expurgationes portionem materiæ obstruentis in inflammatâ parte moratam indicant. Quæ utraque febrem & tussim renovaverunt. Id ipsum exitus resurgentis morbi confirmat. Nam quæ in sanguine morbida restiterant, urinis & sudoribus, quæ verò thoracem infestare perrexerant, sputis præcipuè exhausta sunt.

In *Heropytho* (c) nulla quidem febris intermissio; sed nobile argumentum subministrat

(a) *Loc. cit. ægr. VII. pag. 1103.*

(b) *Loc. cit. ægr. VIII. pag. 1104.*

(c) *Loc. cit. ægr. IX. pag. 1106.*

strat hæc historia , quo probatur , materiem abscessuum esse febrilem ipsam a sanguine amandatam , quæ in sanguinem re-flua recidivas moveat. *Ad sexagesimum enim diem --- coxendicis dextræ vehemens dolor tenuit , ac febres intendebantur : neque verò multò post inferiorum omnium partium dolores ex-orti sunt. Contigit autem ut aut febres majores essent , surditasque juncta , aut ista quidem remitterent & allevarent , verum inferiorum ad coxendices partium graviores fierent dolores : „ donec urinis hypostaticis & „ dejectionibus dysentericis omnia cesserint”.*

Denique in *Nicodemo (a)*, ventriculus & intestina statim , postridie morbi invasionem , vomitionum beneficio , suâ colluvie prorsum exonerata sunt; quod per omnia febris succedentia phænomena liquet : Sed omnium dolores , inde a quarto die perpetuò tenentes , iidemque cum redivivâ febre resurgentes , & urinæ sub crisi suspectæ , suadent reliquias morbi per omnem sanguinem dispersas fuisse , quæ febrem eodem judicii die resuscitaverint.

A causis recidivarum ad prænotationem eventus singularum pergimus , cui formandæ tales regulas HIPPOCRATIS disciplina

(a) *Loc. cit. ægr. X. pag. 1108.*

plina subministrat : temere enim quis indiscriminatim cunctarum sequelas rectè præfagire cupiat.

Membrorum principum inflammationes, quæ, recens sanatæ, commisso insigni errore in vivendi ratione resurgunt, mortem intentant (a). De febribus acutis, gravibus, idem judicium ratio dictat. Utrisque jure applices, quæ HIPPOCRATES, aliud agens (b) : *In morbis ubi alter alteri accedit, is plerumque interficit. Corpus enim ex præsentē morbo imbecillum redditum, si alter morbus accesserit, ex imbecillitate prius perit quàm alter qui posterior accessit morbus desinat.* Scilicet in successione morborum similis conditio est.

Inflammationes & febres statim memoratæ, si ἀλόγως, vel etiam pravâ egestionē, vel ideæ morbi non respondente, id est, principi causæ morbidæ sedi exonerandæ non accommodâ, aut abscessu minore quàm qui prodesset, aut recurren- te, aut aliàs culpando, sopiuntur; dum gravia symptomata, cruditatisque omnimodæ indicia in excrementis usque perstant, hæ recrudescere citò solent & mortem inferre (c). Ma-
xi-

(a) Sic de morbo laterali cruento HIPPOCRATES, *De morbis Lib. IV.* pag. 495. l. 7 — 12.

(b) *De affectionibus*, pag. 522. l. 17. &c.

(c) HIPPOCRATES *De Judicationibus*, pag. 55. l. 8.

xima materiæ morbidæ portio intus esse relicta tunc intelligitur, nec per motum febrilem maturandæ : quæ sub redivivâ febre porro corrumpet humores inquilinos, & vasculorum tenerrima destruet. Aut induciæ fallaces vitæ viribus, deficere cœptis, adscribendæ sunt.

Exonerationes criticæ non pessimæ, & aliquantò melior virium vitæ conditio, spem de eventu succedentis reversionis ancipitem faciunt (a).

Quæ recidivæ fiunt a præmaturâ judicatione, quam excitavit morbi magnitudo, accessionum vehementia, aut externus error, ex naturæ viribus æstimari debent : illa si quo modo postero tempore recreari ac refici potuerit, paulatim morbi reliquias con-

l. 8 — 11. Si judicatione factâ urina rubra, rubram subsidentiam continens, reddita fuerit, his febris reversio eodem die contingit, ex eâque pauci servantur. Idem, ut alibi, sic Epidem. Lib. I. Sect. 11. pag. 948. F. „ à malis abscessibus reversiones prædicat, eodem ordine enumeratas cum judicationis cessatione, dolore, diuturnitate, morte”. Conf. IDEM ibidem

pag. 946. G. Huc refer locos HIPPOCRATIS „ de „ infidelitate eorum quæ „ sine ratione levant”. Et videantur historiæ, illius qui incalescens cœnavit: Hermocratis: Euryanactis filia virginis: puerperæ quæ in Thaso decumbebat: virginis Abderitanæ: Nicodemi: locis supra indicatis.

(a) Videatur historia ægri, qui in Dealcis horto decumbebat.

concoquit : fin eæ naturæ robore majores sint , morietur æger (a).

Peccata in victus ratione periculum quallumcunque recidivarum augere intelliguntur (b).

Febris acuta ex materie morbidâ multiplicis naturæ , fedisque , quæ tempus quo maturetur diverfum , diverfamque , qua exterminetur , viam postulat , hæc febris solitariâ exoneratione sopita , & dein refurgens , perfectiore repurgatione solvitur (c).

Acutæ febres judicatæ abscessibus , neque tamen suppurantibus iis , vel æquâ egestionefuccedente solutis , fed recurrentibus , hæ , recidivæ , simili circuitu decurrunt. Hic affinem abscessum fuscitatum iri , vel pristinum rediturum , speramus (d).

Febrium reversiones abscessibus criticis neque suppurantibus , neque quomodocunque conquiescentibus , ortæ , perfectiore cri-

(a) HIPPOCRATES
Epidem. Lib. II. Sect. I. pag.
999. F. *Quæ præmaturam judicationem , dum adhuc cruda sunt omnia , occupant , morborum recidivas convehunt & anxioſas.* Videatur historia mulieris quæ littore decumbebat. Addatur GALENUS *De diebus decretoriis , Lib. III. Cap.*

VII. VIII.

(b) Videatur historia Parri , qui in Thaso decumbebat.

(c) Historiæ Melidiæ , & Chæronis , exemplo funto.

(d) HIPPOCRATES
Lib. de Judicationibus , pag.
55. l. 18 — 22. *Epidem. Lib.*
II. *Sect. III. pag. 1034. B.*

crisi, quâ alterutrum ritè contingit, persanantur (*a*). Sed ægrum cætera malorum signorum immunem ponunt tria hæc postrema præfagia: alioquin recidivæ juxta secundum canonem, lugubres prænunciantur.

At vero inflammationes imperfectâ quidem, sed manifestâ tamen, coctione & egestionem mitigatæ, si cum febre redeunte aliqua sui indicia videantur excitare, renovatâ crisi felices terminantur (*b*).

Similiter febrium acutarum illæ, quæ, coctione multum jam provectâ, materiem morbidam foras exigunt, aut deponunt, neque omnem tamen, redivivæ citra periculum judicantur (*c*).

Imò egestionem criticæ bonæ, morbi ideæ respondentes, cum urinarum coctione, recidivas a permagnâ quoque materiæ morbidæ portione relictâ tandem cessuras promittunt (*d*).

Denique continuæ febres intempestivâ pur-

(*a*) Videatur historia *Clazomenii*: Conf. illa *Heropythi*: loc. supra cit.

(*b*) *Anaxionis* historia argumento sit.

(*c*) HIPPOCRATES
Lib. de Judicat: pag. 55. l. 4 — 8. Si deficiente febre & accedente sudore urinam ful-

vam, albam subsidentiam continentem reddiderint, his eodem die febris reversionem sperato: ejusmodi verò reversiones quinto die sine periculo judicantur. Addantur historiæ *Herophontis* & *Cleonactidis*.

(*d*) Videatur historia *Uxoris Epicratis*.

purgatione sopitæ, rursusque accensæ, meliori medendi ratione extinguuntur (a).

A præfagiis recidivarum ad earum προφυλακὴν, neque minus differentem illam, transimus.

Et interdum quidem non magis in manu Medici est febrium reversiones antevertere, quàm primæ febris accessiones ante justam coctionem præcidere: si, puta, materiæ morbidæ portio restiterit insignis, neque idonea cedere purgationi, vel alii medicinæ, quas liberationibus criticis imperfectis natura vel ars sufficiunt. Itaque hæ reliquæ febrem renovant, quæ partim in damno est, & beneficii loco habenda partim, ad plenam illarum maturationem vel amandationem necessarij (b).

At vel multò minus arceri poterunt recidivæ, quæ febre ἀλόγως, vel omnino malis, aut incongruentibus exonerationibus, sopitâ imminet. Nimirum morbi materia omnis, vel pars ejus maxima, tunc intus remansit.

Nihilo tamen minus omnibus oppugnanda-

(a) SYDENHAM *Ob- serv. Med. Sect. I. Cap. IV. pag. 62. 63. Confer. Polycratis historia; apud HIPPOCRATEM, Epidem. Lib. VII. §. 2. pag. 1206.* morabile, in quo præciden-
dæ recidivæ cautio omnis, ex composito facta ad elu-
dendam Auctoris prædictio-
nem, inanis fuerit. De præcognitione, ad Posthumum: Cap. X.

(b) GALENUS exem-
plum subministrat hîc me-

darum recidivarum opportunitatibus sedulo utendum est; quum morbi malignioris reditum a summo discrimine sejungere, æquè ac benignioris reversionem antevertere, intendamus.

Et quoniam inflammationibus febribusque, etiam optimè judicatis, solutivæ, commune est reversionum, aut certè aliarum noxarum, periculum a perinsigni peccato in vivendi ratione, affectionum istarum unaquæque suam curam habet, postquam judicata vel soluta est.

Accedit, quod minus crebra sit eorum felicitas, quibus nuperrimè sanatis omnino nulla morboſa restent. Certè lentorem inflammatorium sæpe non nisi paulatim integre resolvi credimus: id pellis inflammatoria arguit, quæ sanguini, in febre vel inflammatione, propius criticas egestionem missa, tenuata quidem, sed tamen crassa satis incubuit: sanguis illum pleuriticorum æmulans post numerosas variolas nunc deciduas (a), idem confirmat. Et ne quidem pulsus statim a crisi parvos & molles lentorem hunc integre correctum semper ponere putamus: qui ipse, ut recidivarum, sic aliorum ma-
lo-

(a) SYDENHAM Ob- *Epistol. de curatione variolarum*
serv. Med. Sect. III. Cap. II. *confluentium: pag. 380. 381.*
sub finem. IDEM *Dissert.*

lorum acutis succedentium, frequens causa videtur, vel occasio.

Attamen morborum acutorum cessantium illi demum anxiam curam flagitant, qui infidæ, vel imperfectæ, sanationis indicia præbent, aut post se relinquunt.

Quæ præfati notamus ad defendendas recidivas, cæterasque, quæ acutis succedere possunt, ærumnas, generatim, palmarium esse, egestionem lentas aut celeres, & abscessus, quæ morbum terminant, sustentare; pariter & vivendi regulas servare, eò arctiores quò infida magis, aut imperfectior morbi liberatio apparuerit (a). Nisi singularis ra-

(a) GALENUS *De diebus decretor. Lib. I. Cap. I.* Post infidam crisin, *animum diligenter adhibere convenit, ægrumque modis omnibus observare, ne quæ iis qui fideliter sanati sunt, vel in cibo, vel in potu, vel in balneis, vel denique in aliis quibuslibet, concedimus, agere ipsum permittamus.* Si namque morbus quiescens exiguus fuerit, forsitan ob tam exactam victus rationem prorsus subsederit, ut postea nunquam revertatur. Si verò malignior existat, etiam tunc, cum hoc vivendi modo usus fueris, redibit, non tamen cum summo discrimine. At si neglexeris parumque studiosè ani-

mum advertas, tanquam fideliter soluto, multò gravior quàm antea evadet. Sed non nisi comparatè loqui GALENUM credamus oportet, hîc innuentem, & alibi diserte monentem, *Lib. cit. Cap. III.* „ne timeamus iis „ qui fidis diebus judicati „ sunt, aut tenuem victum „ præbeamus”: id enim ipsum hæc ejusdem verba produnt: *Ibidem, Cap. VII.* *Ægro die fida & concurrentibus notis omnibus decretoriis judicato, procedente tempore PAULINUM ipsum recreare cibis & reficere convenit, nihil etiam timere.*

R

ratio obftet: fic vires afflictas moderamen critici fudoris flagitaffe alibi diximus.

Sed commemorando variam originem recidivarum apertum fit, unicuique harum classi propriam effe præcavendi viam. Prævertendis æquè, ac tollendis morbis (a), confert, principia eorum & caufas deprehendiffe. Nec, porro, prorfus eadem febrium & inflammationum hic ratio eft.

Sicubi faburra morbida principio febrium acutarum intra primas vias hæret, opportuna purgatio, eaque per vomitum præfertim, tum, ad præcidendas recidivas etiam, egregiè facit; fi, puta, ferat eam ægri conditio.

Quando febrium acutarum judicatarum vel folutarum reliquiæ cavitatem ventriculi, inteftinorum, aut veficæ fellis occupant, ad averruncandas reverfiones aliasque quæ indidem pullulant noxas, purgantia fola valent, & quæ inferiorem alvum folvunt, tum deliguntur. Ea biduo, vel triduo, poft coeptam ἀπυρεξίαν, commodè dantur, nifi moram majorem vires nimium dejectæ pofcant. Affinis ratio intelligitur quando materia morbida fuperftes vifcera abdominis circumjacentia tenet, naturâ fimul huc vergen-

(a) HIPPOCRATES 523. l. 8 — 16. *De flatibus*,
De loc. in homine, pag. 419. pag. 296. l. 1 — 5.
 l. 7 — 10. *De Affection. pag.*

gente. Sæpe etiam purgamenta sanguinis hic illic deposita, vel eidem adhærentia, his educuntur (a): nec mirum, quum ipsam abscessuum intro relictorum materiem spontaneo alvi fluxu crebrò exhauriri ex HIPPOCRATE viderimus. Quare in promptu est ratio purgationum post febres acutas ab HIPPOCRATE, & inde ab Optimis pluribus, dilaudatarum. Qualia verò hîc apta sint, alibi indicavimus.

Attamen est, ubi purgantia post febres acutas omnino sint supervacanea. Nam quod deest, supplere Medicus debeat, ubi natura mediocriter atque imbecillius facit; sed ubi ipsa perfecte excrevit, nullo præterea medicamento movenda est (b). Et interdum reliquæ morbidæ purganti remedio aut inaccessæ sunt, aut cedere prorsus renuunt. Nempe nec ipsa natura viâ hac solâ utitur, quâ, quæ restiterant, expellat. Et compertum est, purgantia post febres acutas data aliquando nocuisse potius, debilitando. Quare ante purgationem consulto opus est, num tumultus medicamento ciendi pretium nos facturos meritò speremus: & cæterum edu-

(a) SYDENHAM *Ob- fluent. pag. 381.*
serv. Med. Sect. I. Cap. IV. (b) HIPPOCRATES
pag. 64. 65. Sect. III. Cap. Aphor. Lib. I. §. 20. GA-
II. pag. 161. 162. Dissert. LENUS Libro Quos purgare
Epistol. de curat. variol. con- conveniat?

edulia, vel iis proxima, quæ alvum laxant, sæpe sufficiunt. Nec SYDENHAMI doctrina de purgatione post febres intermittentes non circumspecta est (a).

Quod si sudoribus & urinis judicatus est morbus, vel urinis solis solutus, quæ crassæ hypostaticæ pergant; potu calidiusculo aquæ, radicibus herbisque leniter aperientibus medicatæ, fluxum lotii talis promoveamus. Sic naturæ ministrantes sanguinis purgamenta, eidem mista hucusque, vel in glandulas aut articulos deposita, eluere speramus.

Quum judicatus est morbus abscessibus, nec abundè prodeuntibus, hi adjuvandi sunt (b).

Quan-

(a) *Observ. Med. Sect. I. Cap. v. pag. 97. 98. Epist. respons. ad R. Brady, Operum pag. 306. 307.*

(b) Id ipsum, ut plura alia, quæ ad præcavendas recidivas pertinent, nos docet HIPPOCRATES, *Epidem. Lib. VI. Sect. II. §. 12. pag. 1169. quem locum cum parallelo, Epidem. Lib. II. Sect. III. pag. 1027. D. collatum ita interpretamur. Quæ post iudicationem relinquuntur, recidivas facere solent. Ac primum quidem lie-*
nis tumores, nisi in articulos

desinant, vel sanguis ex naribus profluat: aut præcordiorum dextrorum contentio, nisi urinæ exeant. Ipsa enim utrorumque, sanguinis & urinarum, interceptio, meritò horum recidivas faciet. In his igitur abscessus, id est, egestionibus humorum, aut decubitus, aut abscessus strictius ita appellatos, procurare convenit si non fiant, quosdam verò qui jam sunt declinare, quosdam etiam qui quales, & quæ oportet, prodierint, recipere. Qui verò non admodum prodeunt, adjuvandi sunt.

Quando sanguinis inflammatoria spissitudo notabilis post morbi discessum arguitur, vitu reficiente utendum qui modicè simul refrigerat & resolvit. Adversus idem vitium post variolas numerosas venam fecat SYDENHAM (a). Purgantia, quæ antiphlogistica vocantur, hic etiam, post febres, prodesse posse, suadet rei contemplatio.

Si inflammationis quidpiam remansit, respectu habito ad singulares ægræ partis conditiones illud discutiendum erit (b). Ita infusum aquosum, leniens, pectori amicum, calidiusculum, pleuriticorum dolorum reliquias solvit.

Ubi reliquiarum morbi plus unâ simul sedes est, composita cautionum ratio poscitur.

Porro ne corpus, a morbo debile, novam cruditatem ingeneret, ægro ad pristinum vivendi modum nunc redeunte, prudenter roborandum illud, posteaquam sponte, vel arte, viâ congruâ quacunque, rectè satis purga.

(a) *Observ. Med. Sect. III. Cap. II. pag. 161. 162. Dissertatione modò citatâ, Operum pag. 381.*

(b) ARETÆUS CAPADOX *De cur. morb. ac. Lib. I. Cap. X sub finem, digestæ HIPPOCRATIS doctrinæ omnino quidem*

consentaneè: „ Restituti „ pleuritici” si paulum tamen adhuc tussunt, & caliditas subinde repetit, atque infestat, ad hæc penitus discutienda maturandum est. Aut enim quæ relinquuntur, recidivas faciunt, aut ad suppurationem convertuntur.

gatum est. Vini rhenani parcus usus huc facit egregiè. Sed post inflammationes, aut lentore inflammatorio post febres superstitè, ferè tutius esse videtur tenuiorem victum, qualem diximus, & abstemium, prolongare, atque adeò ventriculum firmare differre (a).

His, qui a phrenitide resurgunt, illud peculiare est, ut majorem etiam, in vino præbendo, cautionem flagitent; colloquia itidem, affectum animi delirio oppositum conciliantia; donec sollicitudo omnis recesserit & vires omnino resumptæ fuerint (b).

Quod ad methodum medendi recidivis jam præsentibus: clarum est, morbos acutos, novâ planè causâ renatos, intellectui Medici nihil singulare offerre, præter virium considerationem, prægressæ ægritudinis occasione tenuatarum.

Qui verò morbi acuti post imperfectam crisin resurgunt, HIPPOCRATI & GALENO priorum quædam continuatio habentur.

Quos inter: acutarum febrium illæ, quæ, post crisin præmaturam, cruditate multâ superstitè, desinunt, redivivæque primis similia habent symptomata, talem ferè medicinam

(a) Conf. CELSUS, De Medicinâ, Lib. IV. Cap. VII. pag. 213. l. 9 — 15.

(b) CÆLIUS AURELIANUS Acutor. Morb. Lib. I. Cap. XI. pag. 38. 39.

nam postulant quasi primæ ægrosprehendissent, habitâ virium, & egestionum prægressarum, ratione. Id experimento plurimo nobis probatum fuit in epidemiâ febre quam descripsimus. Et aliàs quoque simili methodo institimus. Verùm in populari illâ febre morbi acumen & ingens pectoris oppressio fecit, ut plures in febre recidivâ venæ sectionem, & remedia refrigerantia fortiora pluraque, flagitaverint, quam aliàs usu tum venire solet. Et geminatâ quidem venæ sectione ad febrem recidivam postmodum nobis opus fuisse non memini. An autem in febribus his recidivis singularis aliqua purgationum cautio sit, nondum certissimè exploratum habeo.

Contra, febrium acutarum reversiones cum manifestis notis coctionis, & signis undique tutis, hujusmodi medicinâ excipere velle, id verò doctrinæ HIPPOCRATIS prorsum adversaretur; quæ adeò vera est, ut febrium recidivarum aliquas eodem reversionis die judicari videas.

Sed omnia præcepta colligere, collectaque expendere, quæ reversiones febrium acutarum & inflammationum, singularum, quantum Medico datum est, tum præcedere, tum sanare, docent, novæ majorisque curæ res esset.

E M E N D A N D A.

- Pag. 11. lin. 9. invasiones *lege* invasionis.
 19. 21. evacuationes *lege* egestiones.
 29. 3 & 4. In primis - periodis *lege* In priore-
 periodo.
 5. posterioribus *lege* posteriore.
 9. posteriores *lege* posterior.
 37. 13. saccharo *lege* saccharo.
 50. 12. raris octies, *lege* raris aut nec aliis
 octies,
 30. per molesta *lege* permolesta.
 56. 13 & 14. effectis *lege* effectibus.
 72. 38. sectionem *lege* sectionem.
 86. 5. decocto *adde* aquoso.
 97. 32. sed cæterum *lege* sed utique.
 108. 6. eponebamus *lege* seponebamus.
 207. 13. dolorque *adde* partis inflammatae.
 216. 16. indicant (a), *adde* aut ideæ morbi
 prorsus non congruunt.
 243. 2 & 3. velificari *lege* velificari.
 246. 25. febres *lege* febris.

